

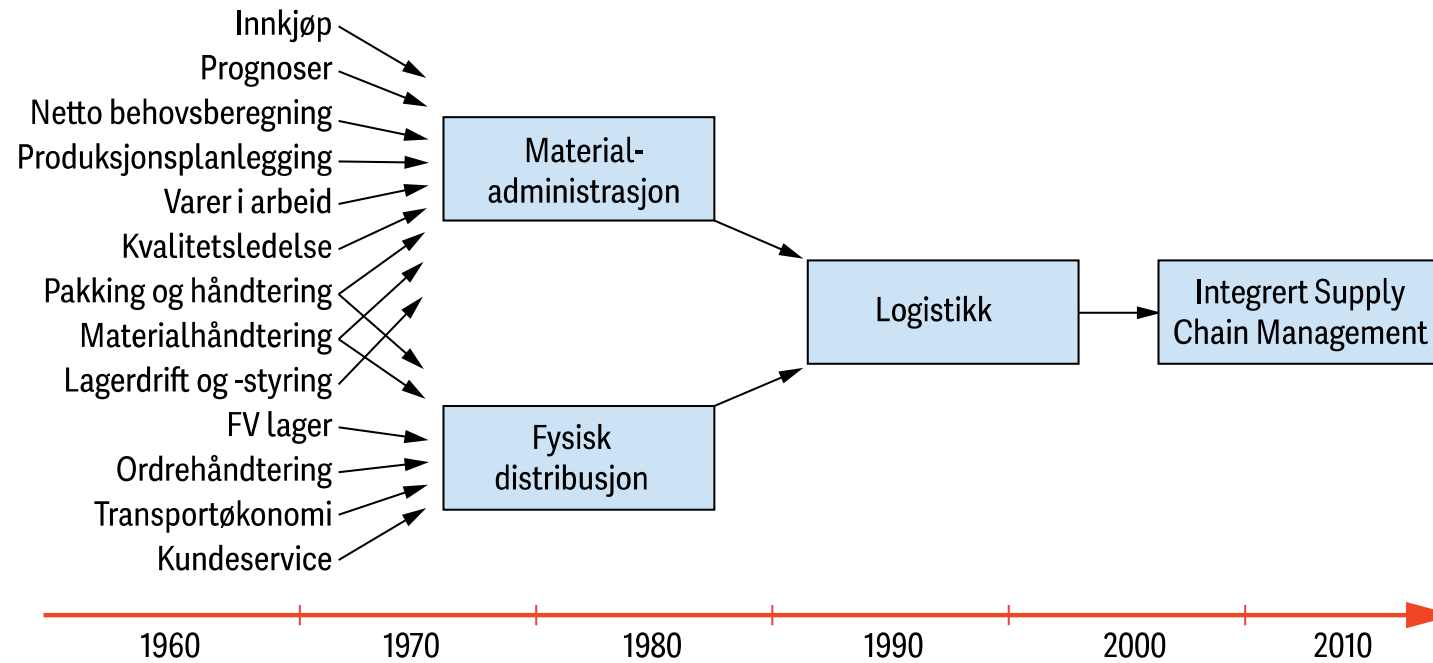
Logistikkledelse

Optimal logistikk

Kapittel 1: Logistikk – forutsetninger og begreper

Figur 1.1 Begrepsmessig utvikling

Figur 1.2 Fokusområder for beste praksis i logistikken

70-tallet: Kapitalrasjonalisering

80-tallet: Tidskomprimering, JIT og Lean, koblingen til Porter's verdikjede

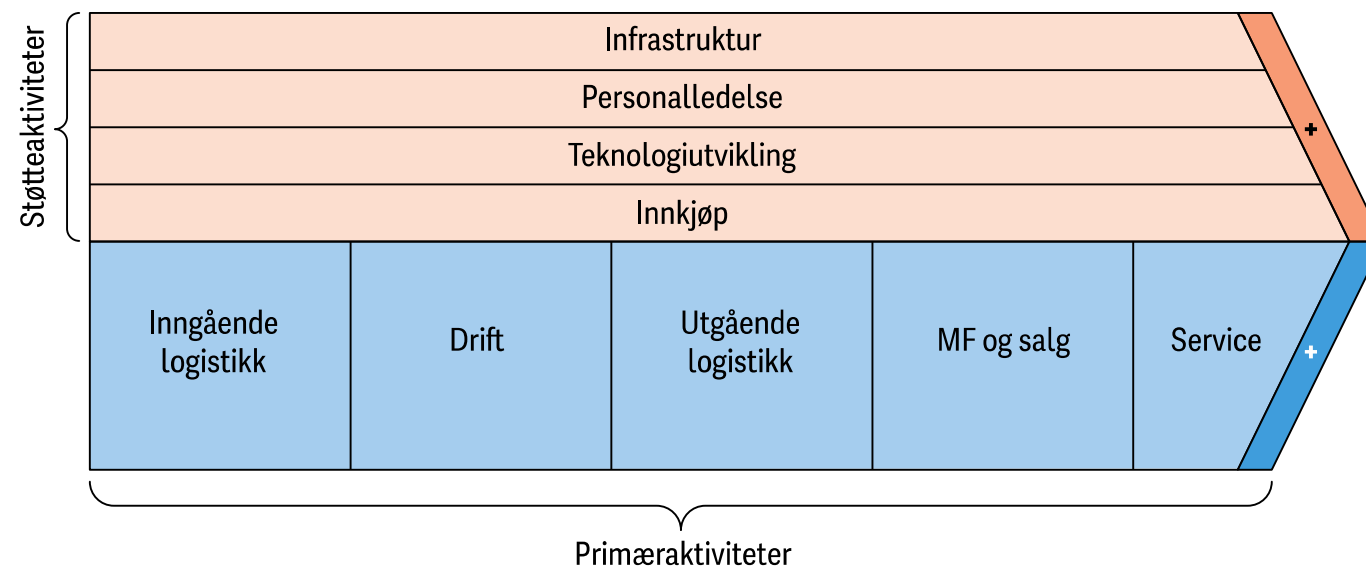
90-tallet: Sentralisering, quick response logistics

2000-tallet: Integrasjon, globalisering, produksjon i Asia

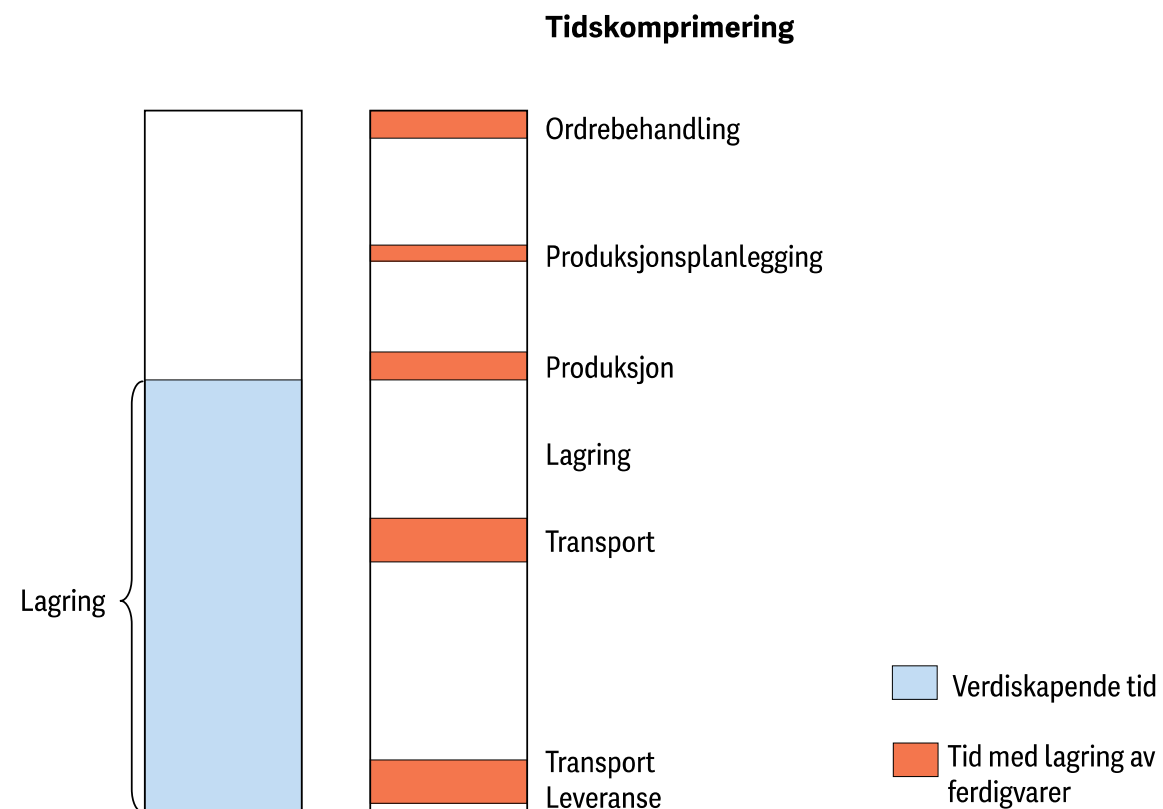
2010-tallet: Motkrefter, netthandel, tiltagende digitalisering

2020-tallet: Forstyrrelser, kapasitetsmangel, AI

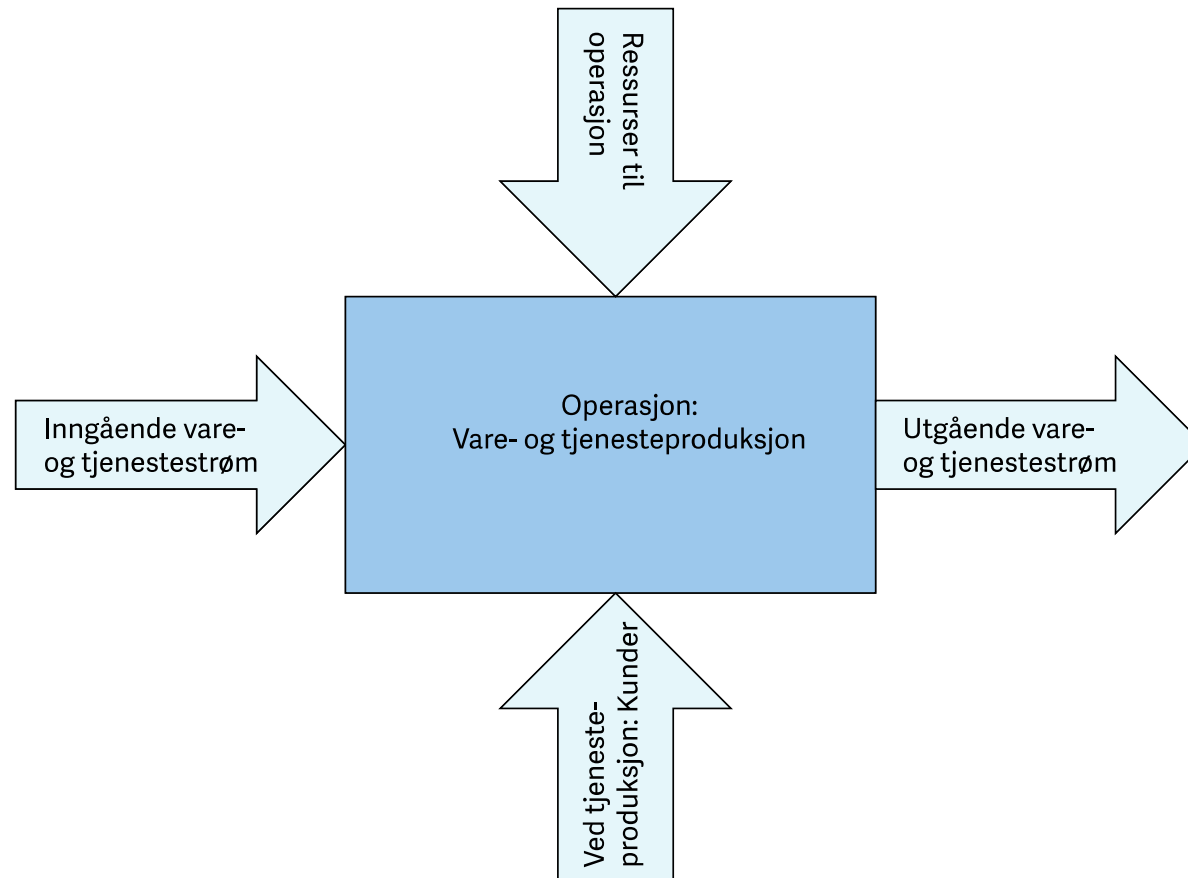
Figur 1.3 Verdikjeden (generisk eksempel) (Etter Porter, 1985)

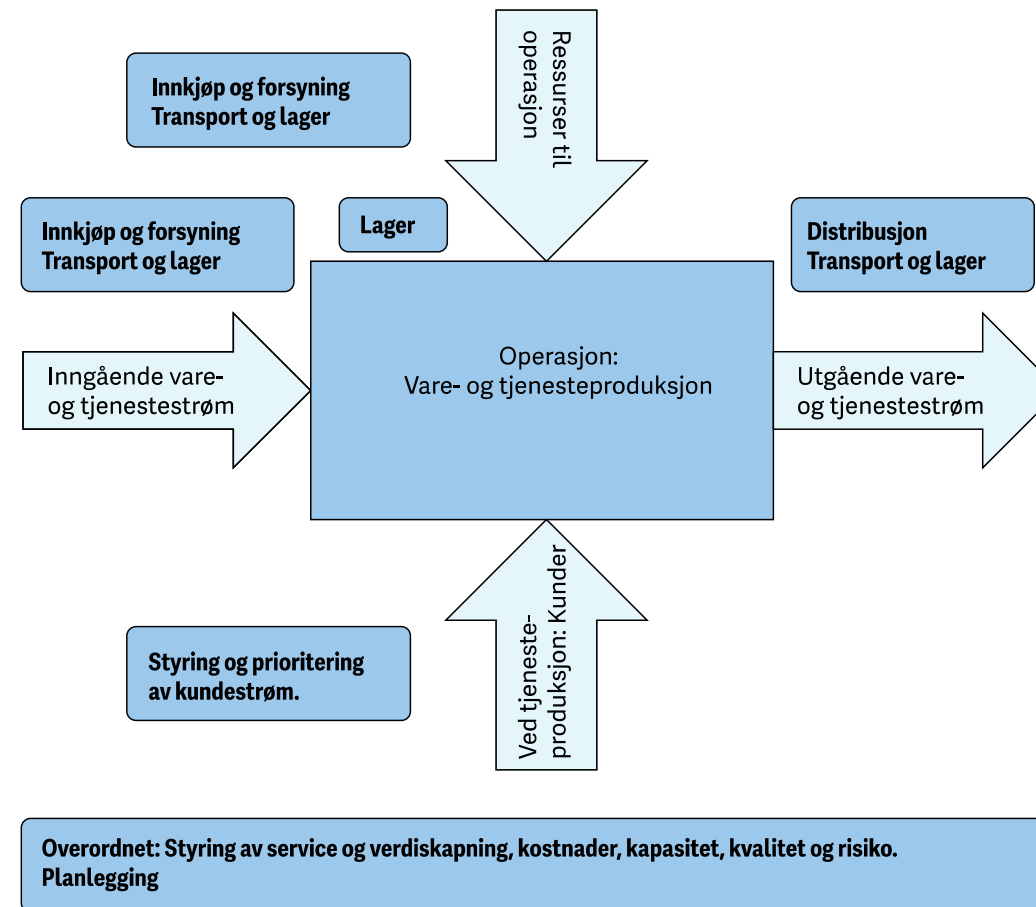
Figur 1.4 Logistikkprosesser

Figur 1.5 Konseptuell ramme: Vare- og tjenestestrømmer

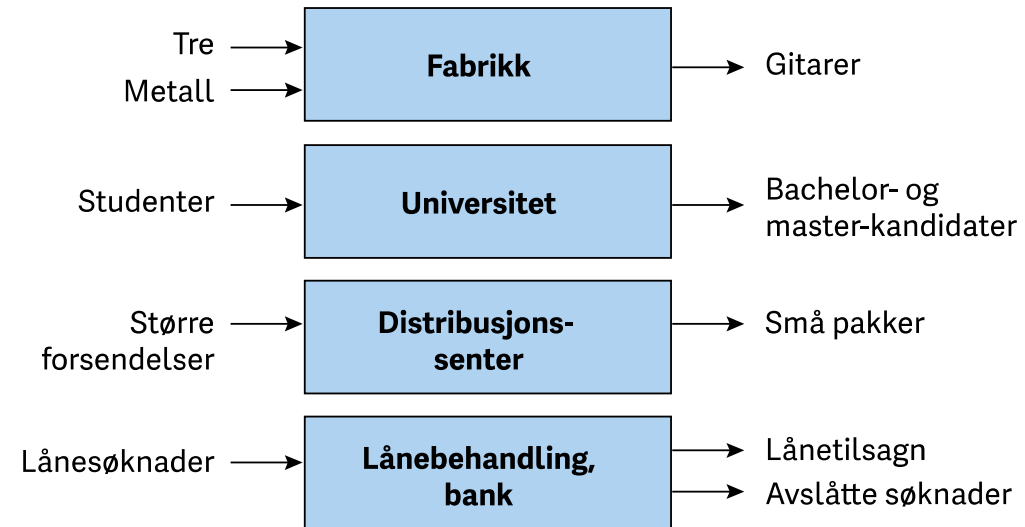
Figur 1.6 Funksjonell ramme: Funksjoner og strømmer

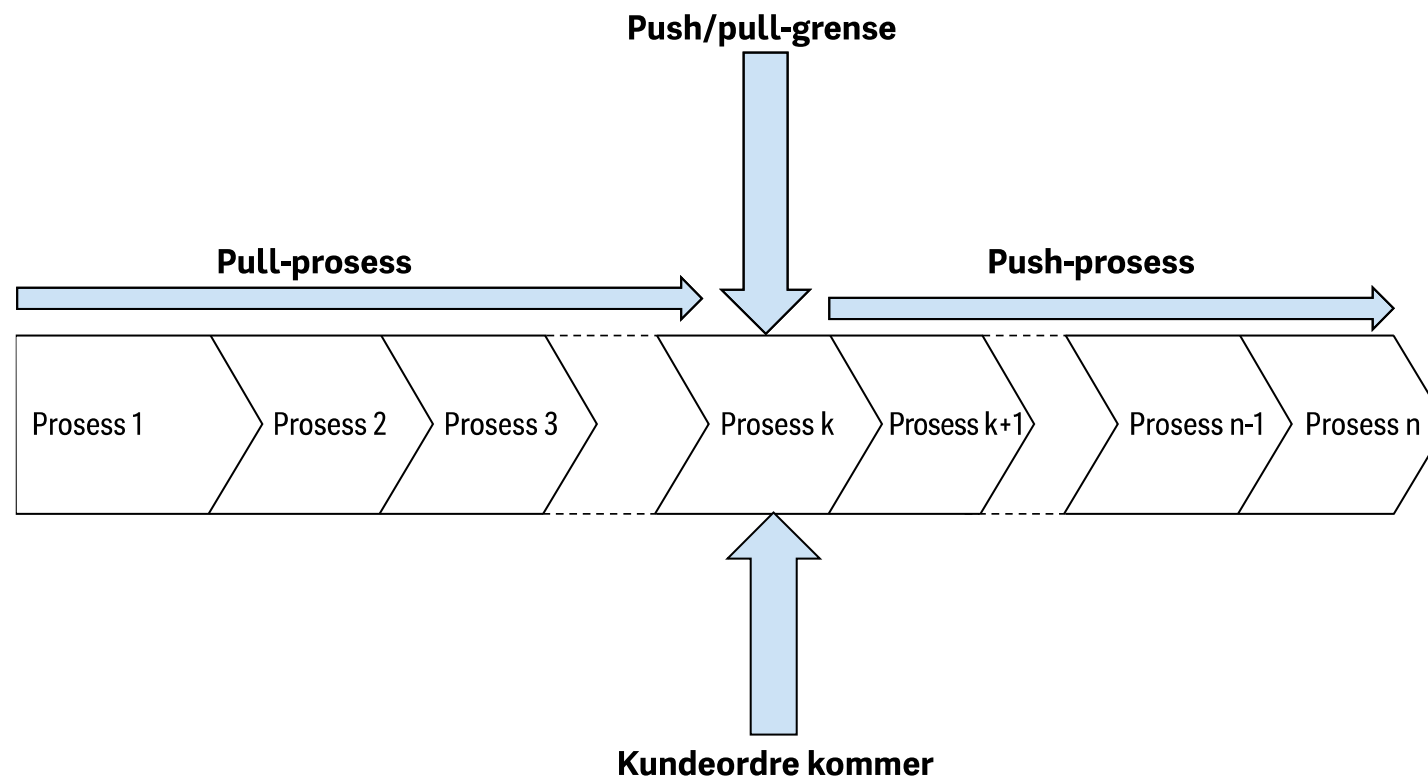
Kapittel 2: Prosessperspektivet

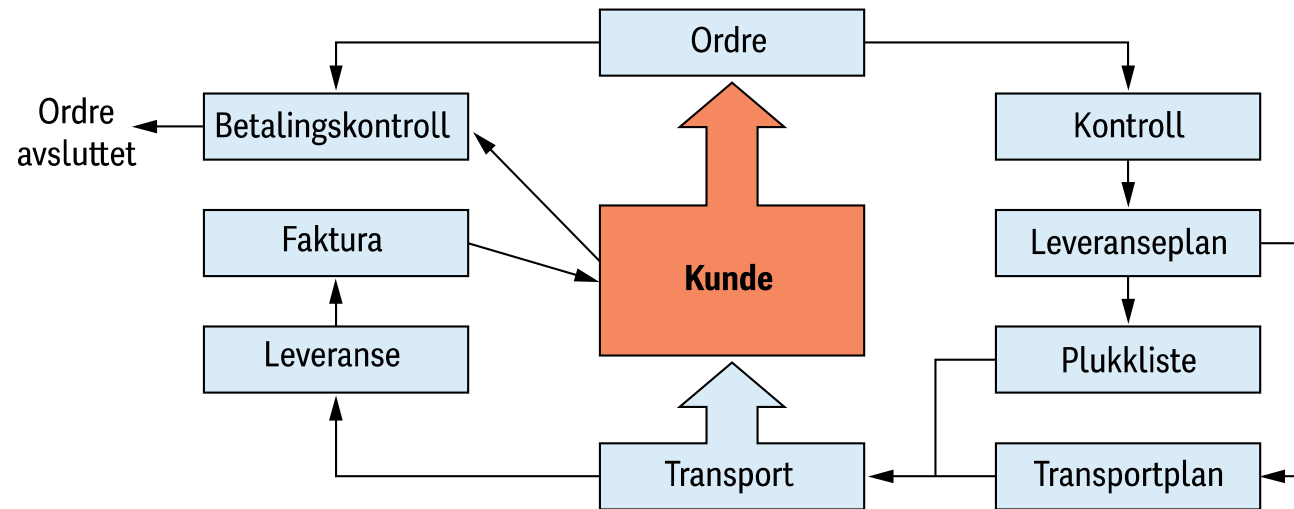
Figur 2.1 Eksempler på prosesser

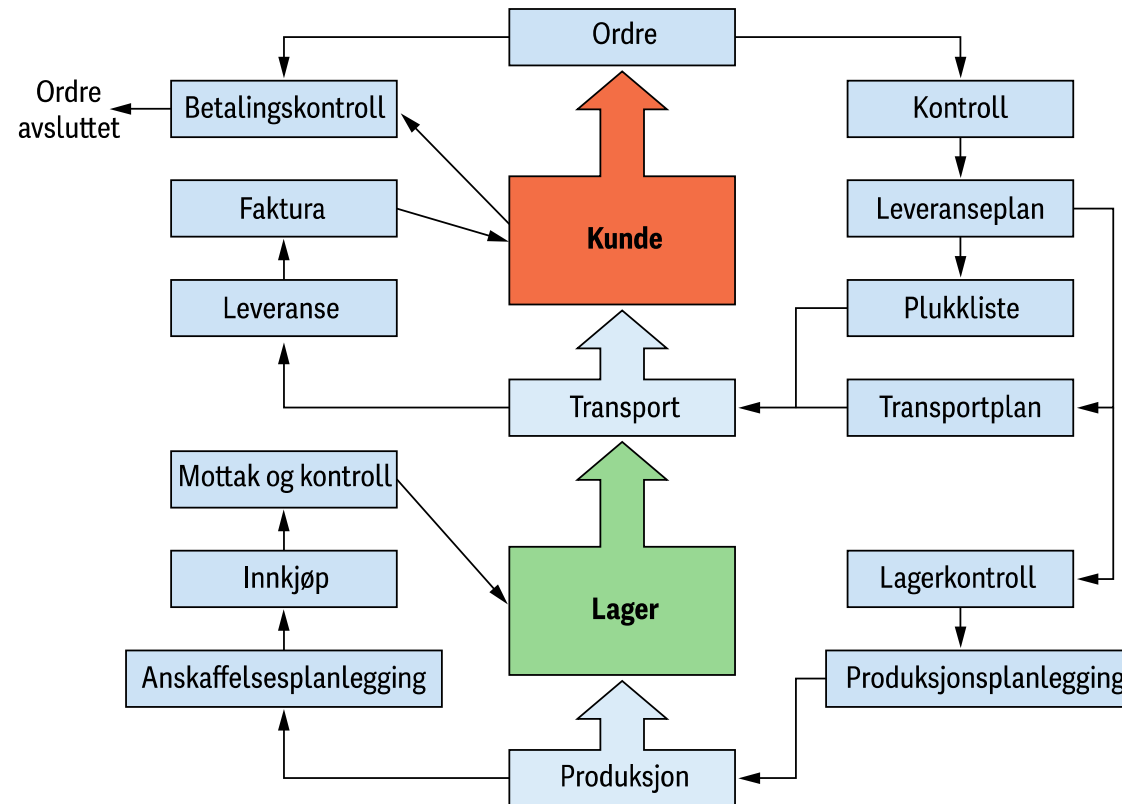
Figur 2.2 Push- og pull-prosesser

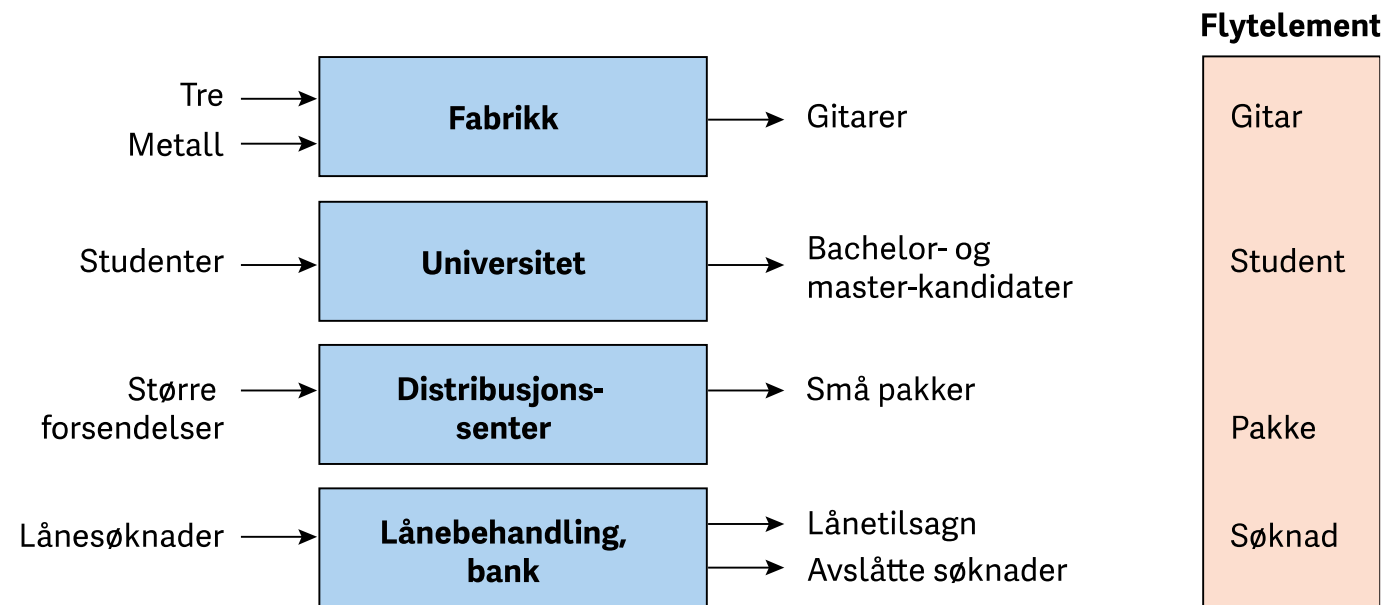
Figur 2.3 Informasjonsprosesser

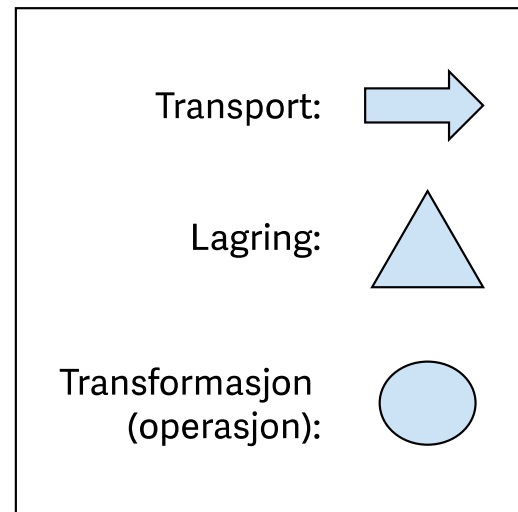
Figur 2.4 Informasjonssykluser

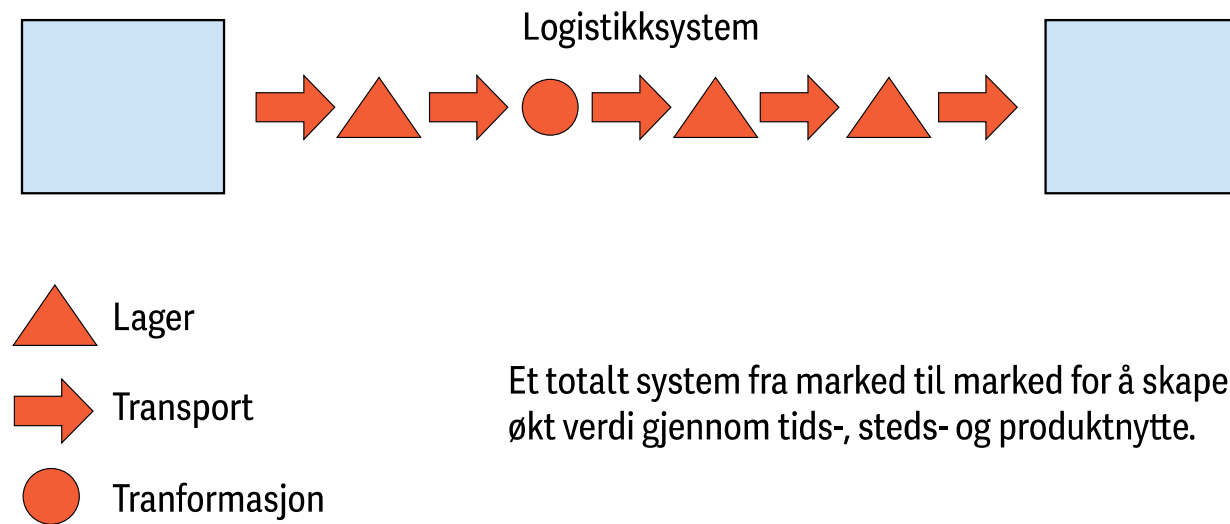
Figur 2.5 Eksempler på flytelementer

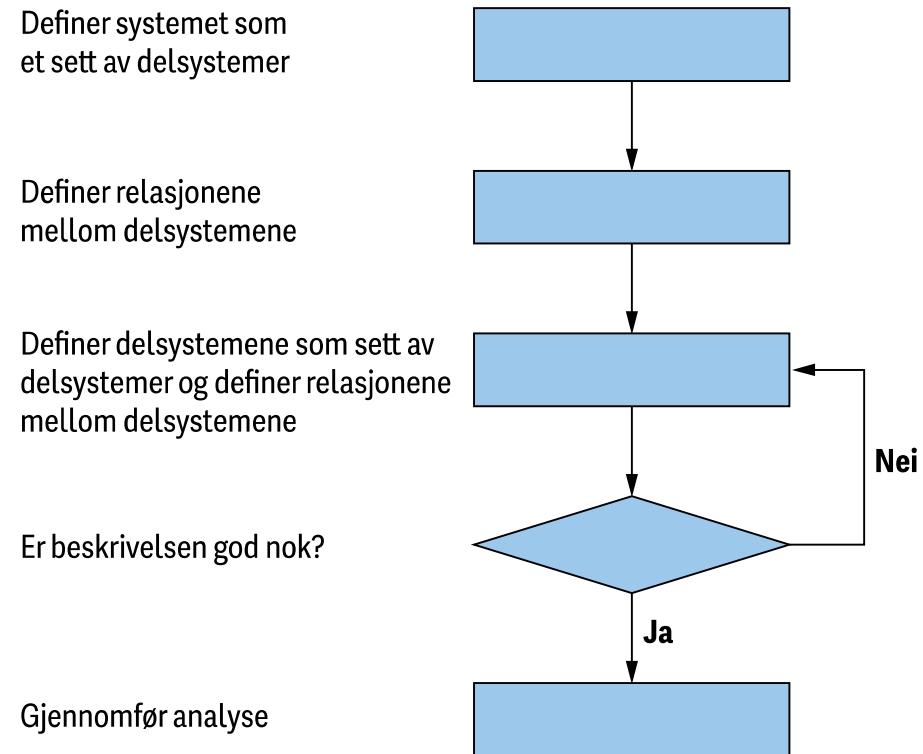
Figur 2.5b (*uten bildetekst*)

Figur 2.6 Eksempel på PFD for et logistikksystem

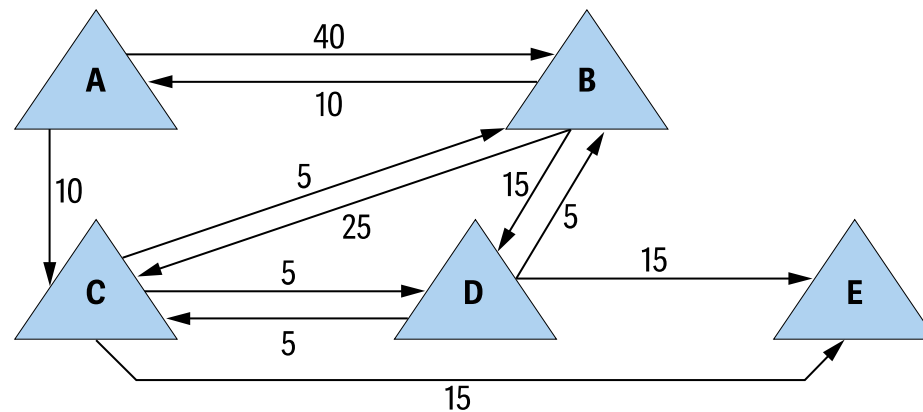
Figur 2.7 Systemanalyse

Figur 2.8 Kapitalbindingsdiagram

Figur 2.9 Materialflytmatrise

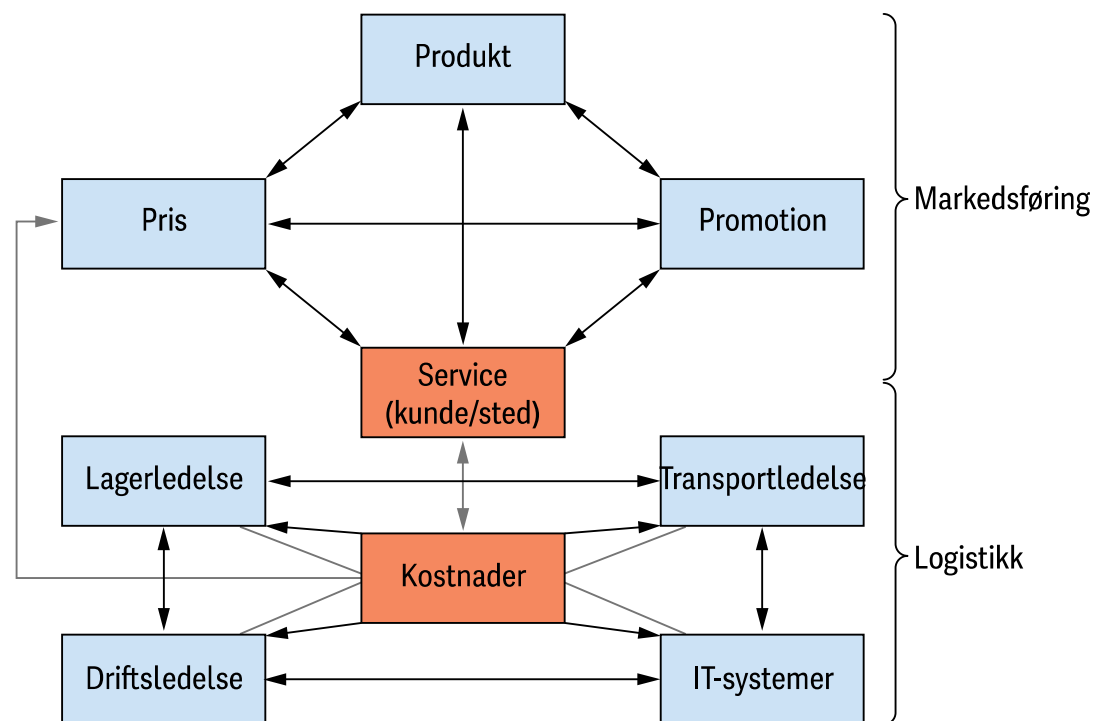
	A	B	C	D	E
A		40	10	0	0
B	10		25	0	0
C	0	5		20	15
D	0	0	5		15
E	0	0	0	0	

Figur 2.10 Trinn i en kostnadsanalyse

Trinn i total kostnadsanalyse

- 1) Kartlegg den totale flyten
- 2) Kartlegg flytelementene – flytdiagram (PFD)
- 3) Identifiser (variable) enhetskostnader for hvert element
- 4) Kalkuler totale kostnader:
Summer (enhetskostnader x volum)
- 5) Kalkuler alternative modeller
- 6) Sensitivitetsanalyse
- 7) Vurder effekt av alternativene for service og kapitalbinding

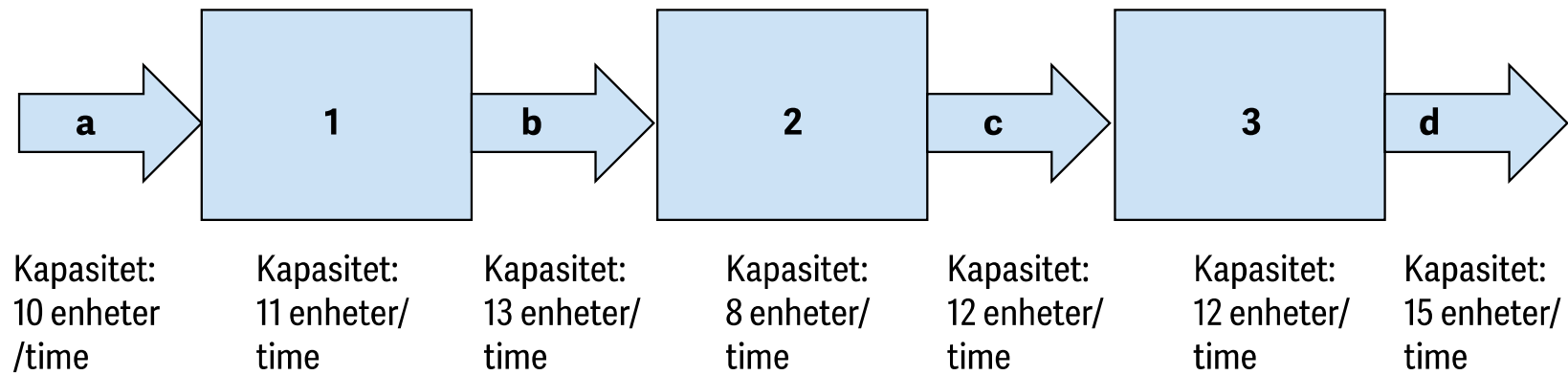
Figur 2.11 Samspill mellom logistikk og markedsføring – «totalkostnadsmodellen»

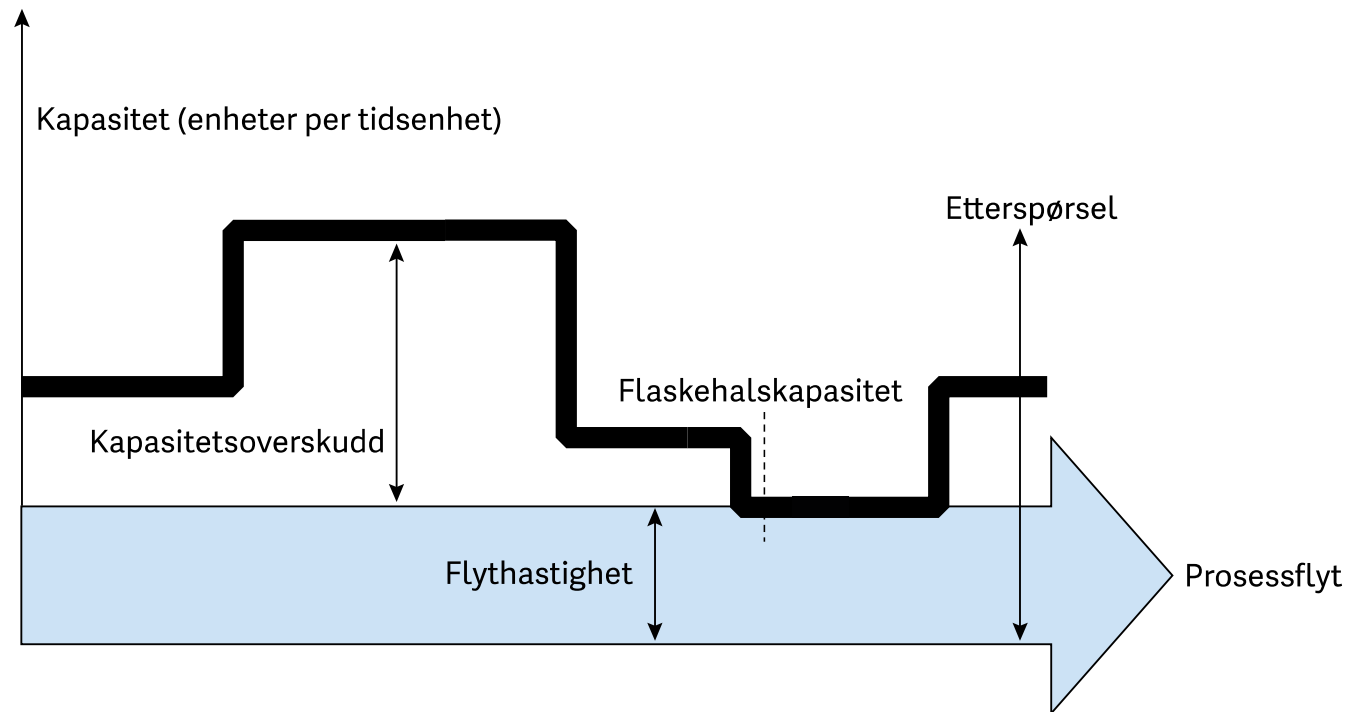
Kapittel 3: Kapasitet

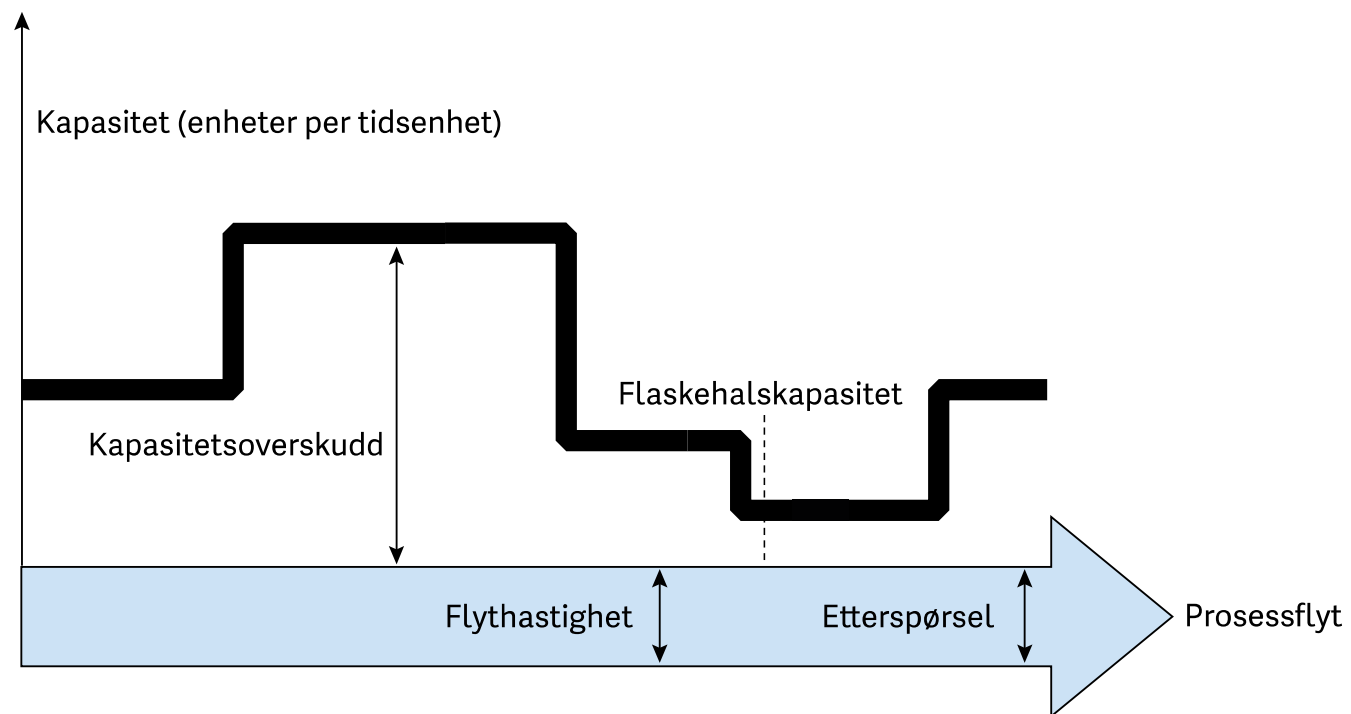
Figur 3.1 Eksempler på prosess med begrenset kapasitet på hvert trinn

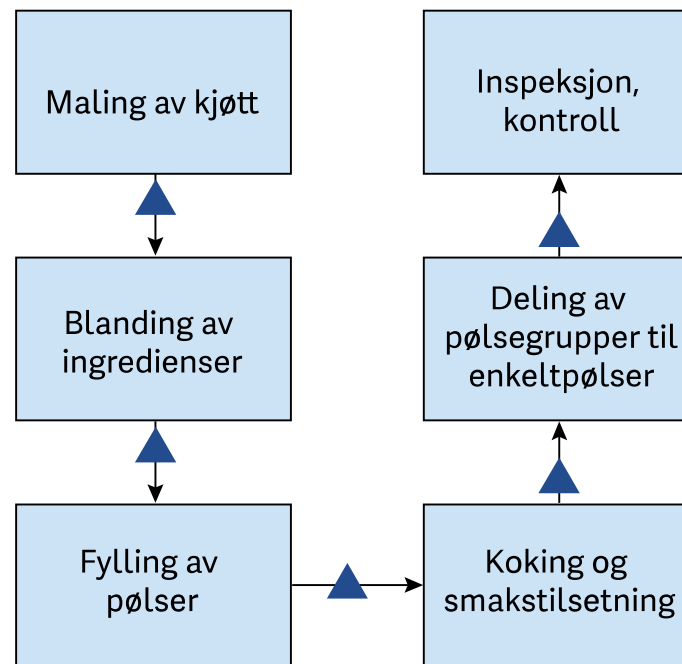
Figur 3.2 Kapasitetsbegrenset prosess

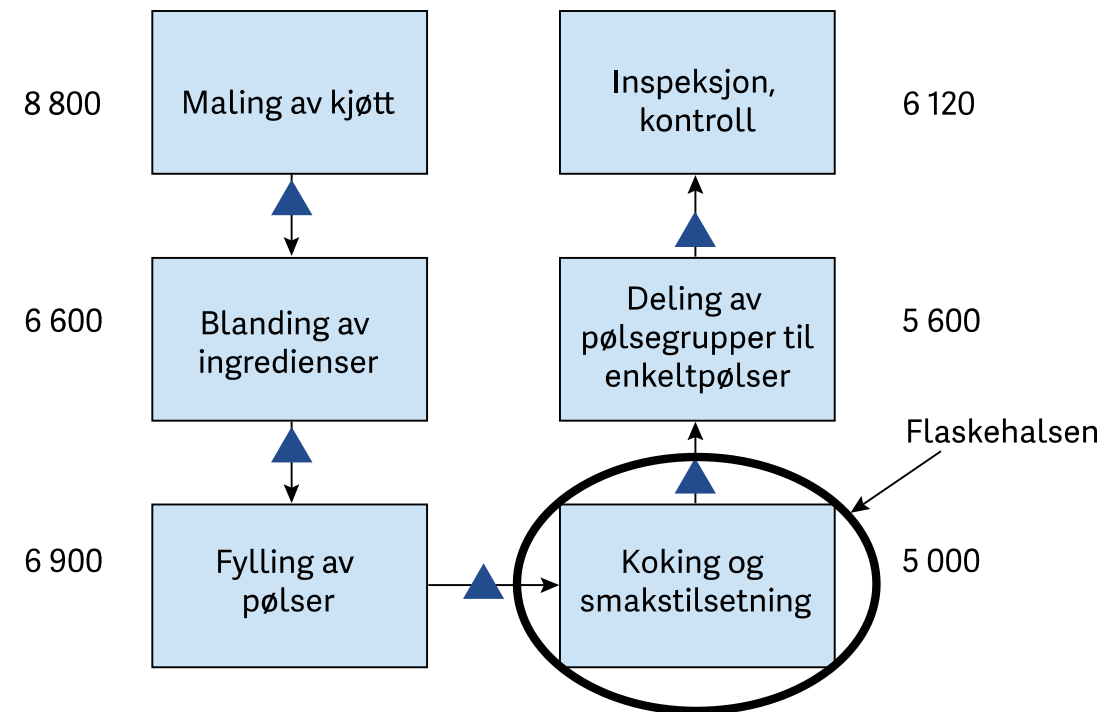
Figur 3.3 Etterspørselsbegrenset prosess

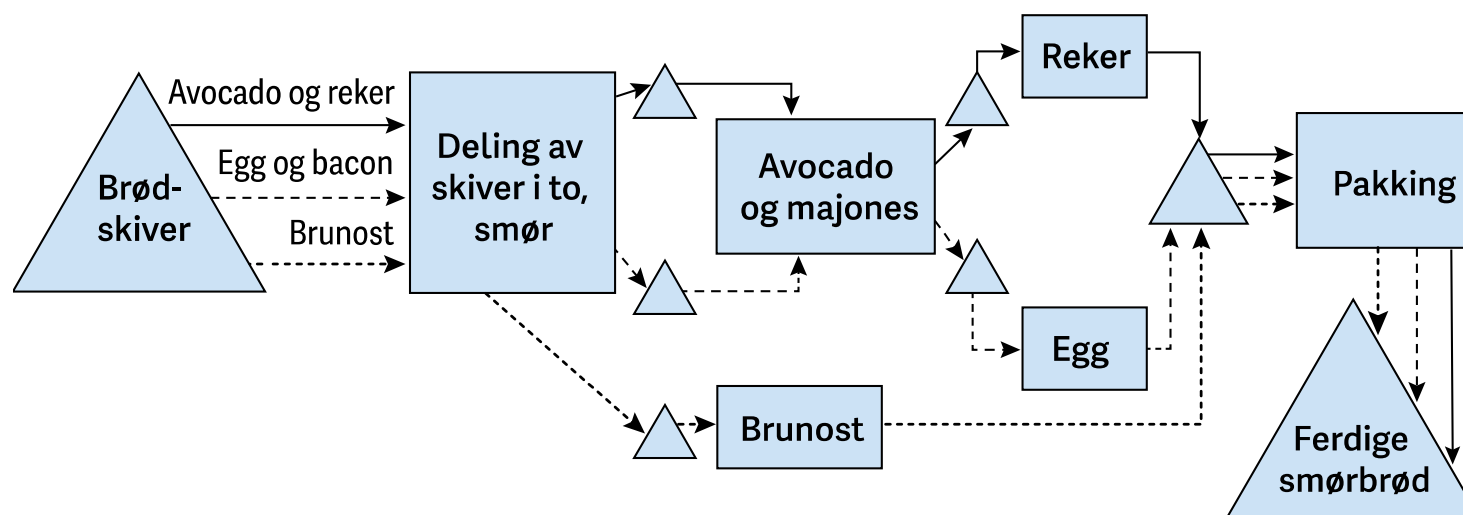
Figur 3.4 Eksempel på produksjonsprosess Pølseproduksjon

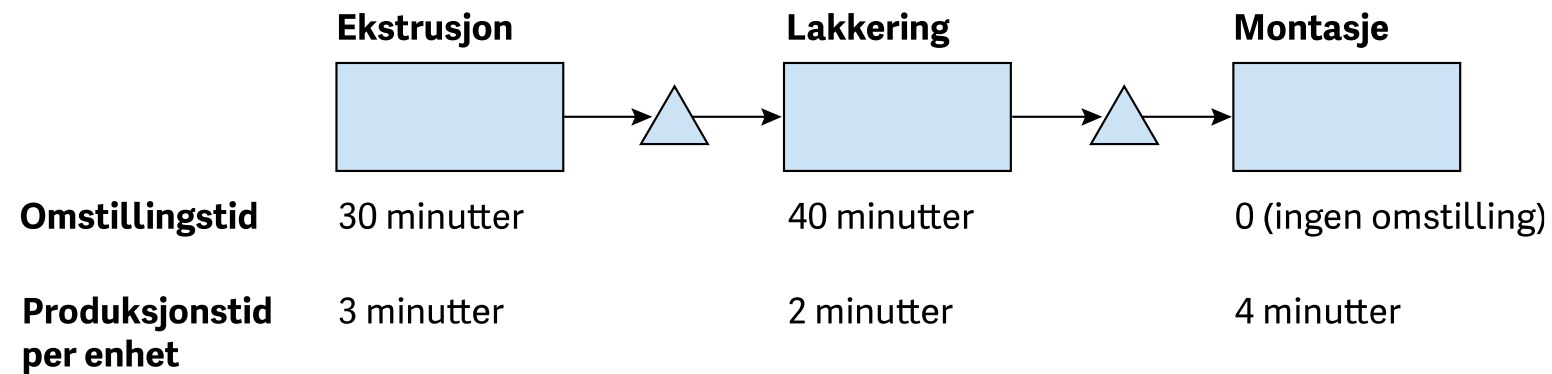
Figur 3.5 Eksempel på produksjonsprosess Pølseproduksjon. Kapasitetstall i pølser per minutt er angitt på prosessflytdiagrammet

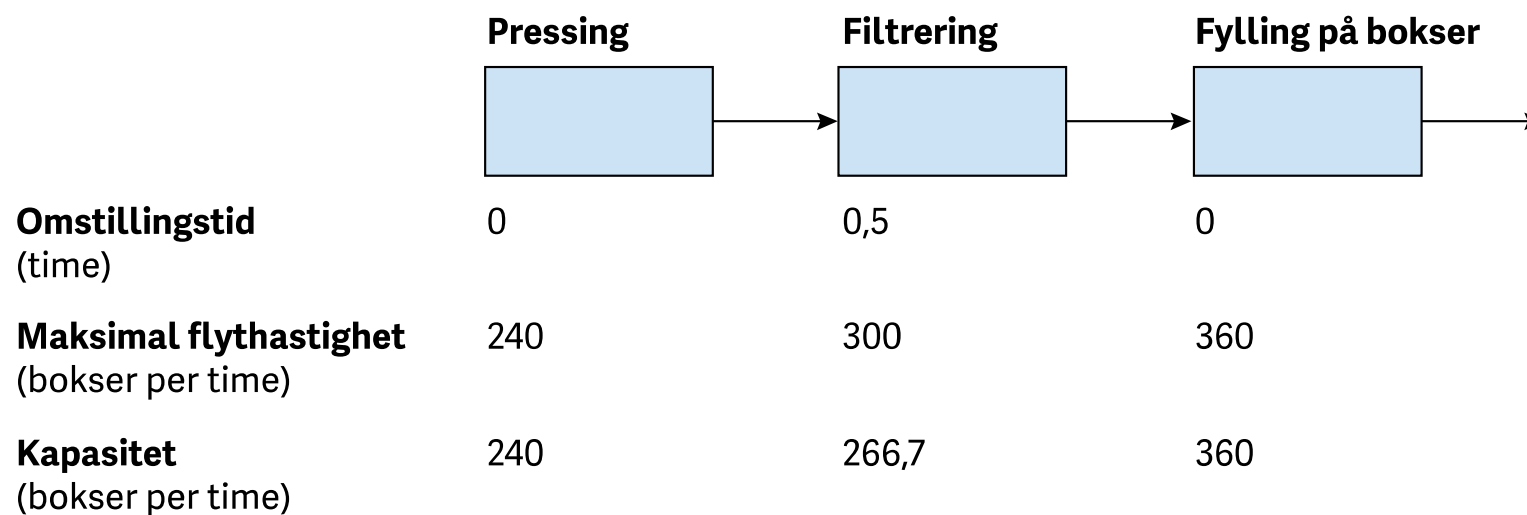
Figur 3.6 Eksempel på produksjonsprosess med flere flytelementer. Smørbrødproduksjon

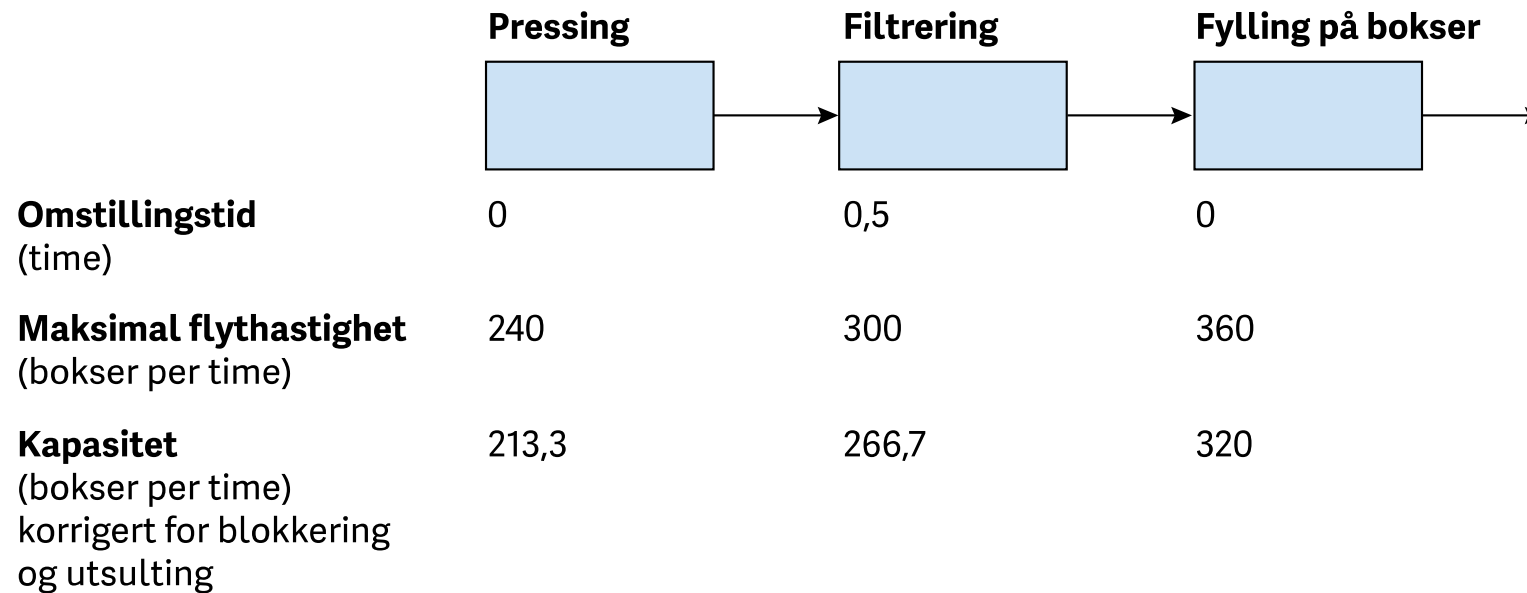
Figur 3.7 Eksempel på produksjonsprosess med omstilling

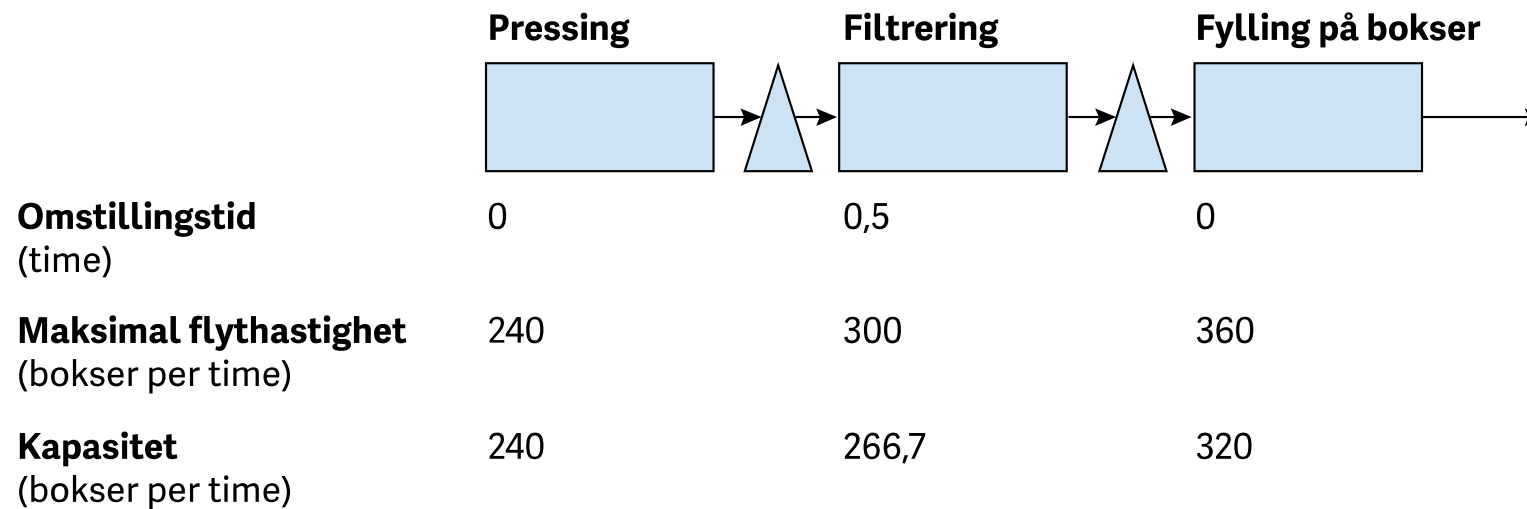
Figur 3.8 Eksempel på produksjonsprosess – produksjon av eplejuice – isolerte kapasiteter per delprosess

Figur 3.9 Eksempel på produksjonsprosess – produksjon av eplejuice – ingen bufferlagre mellom delprosessene

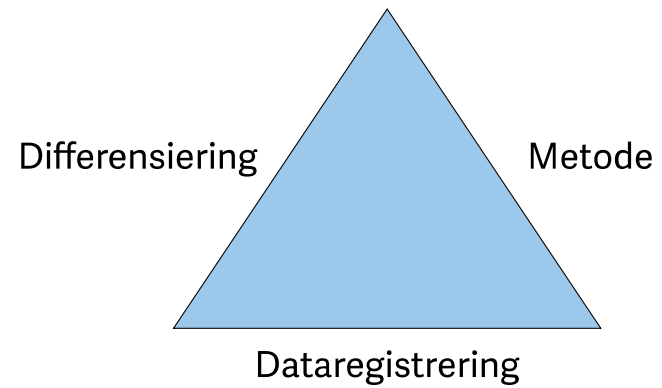
Figur 3.10 Eksempel på produksjonsprosess – produksjon av eplejuice – bufferlagre mellom delprosessene

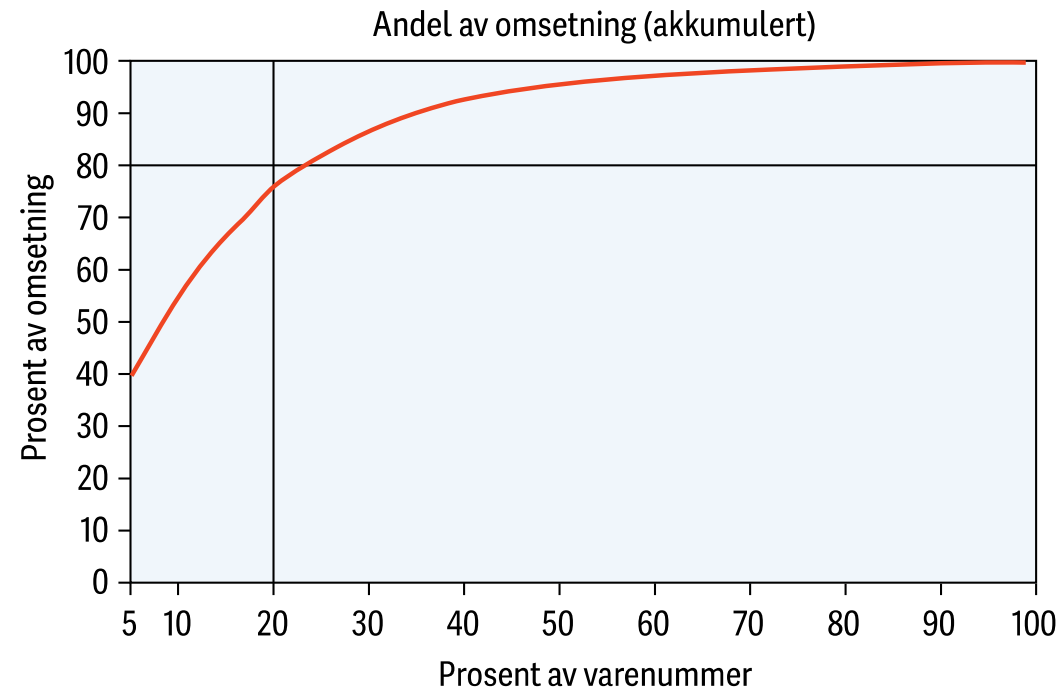
Kapittel 4: Lager

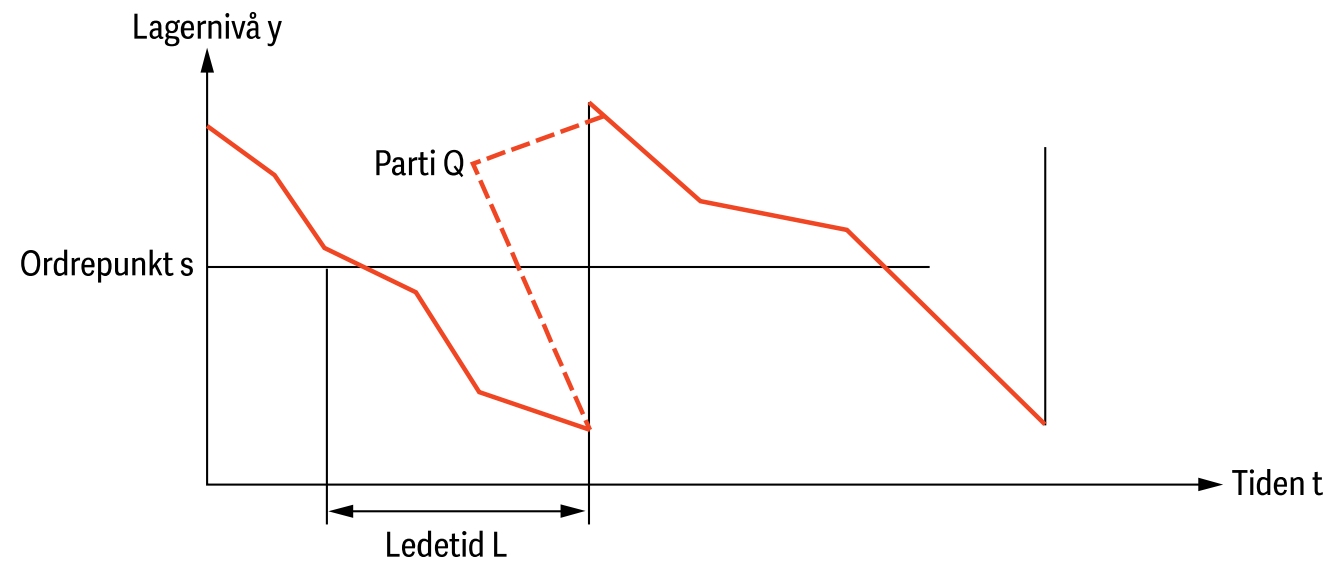
Figur 4.1 Elementer i lagerstyringen

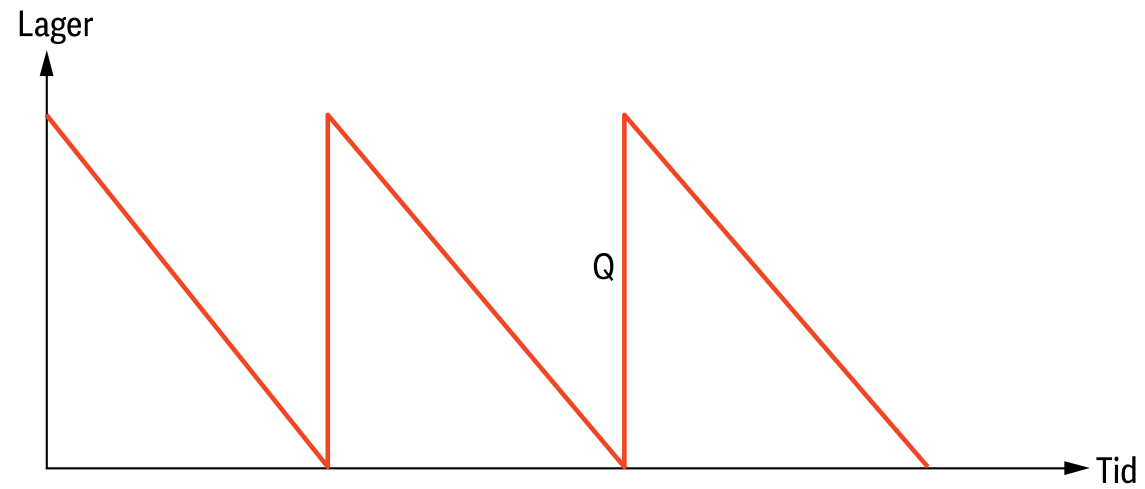
Figur 4.2 Eksempel på 80–20-fordeling

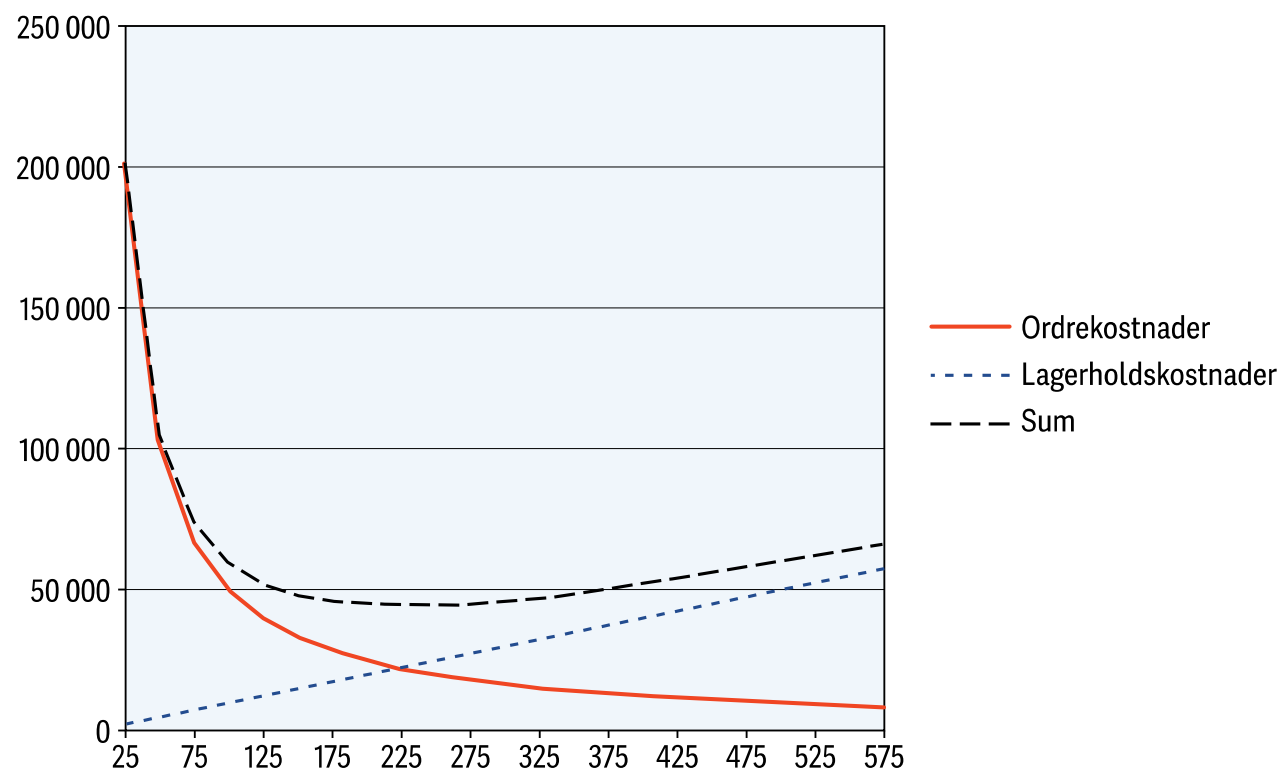
Figur 4.3 (s, Q)-politikk

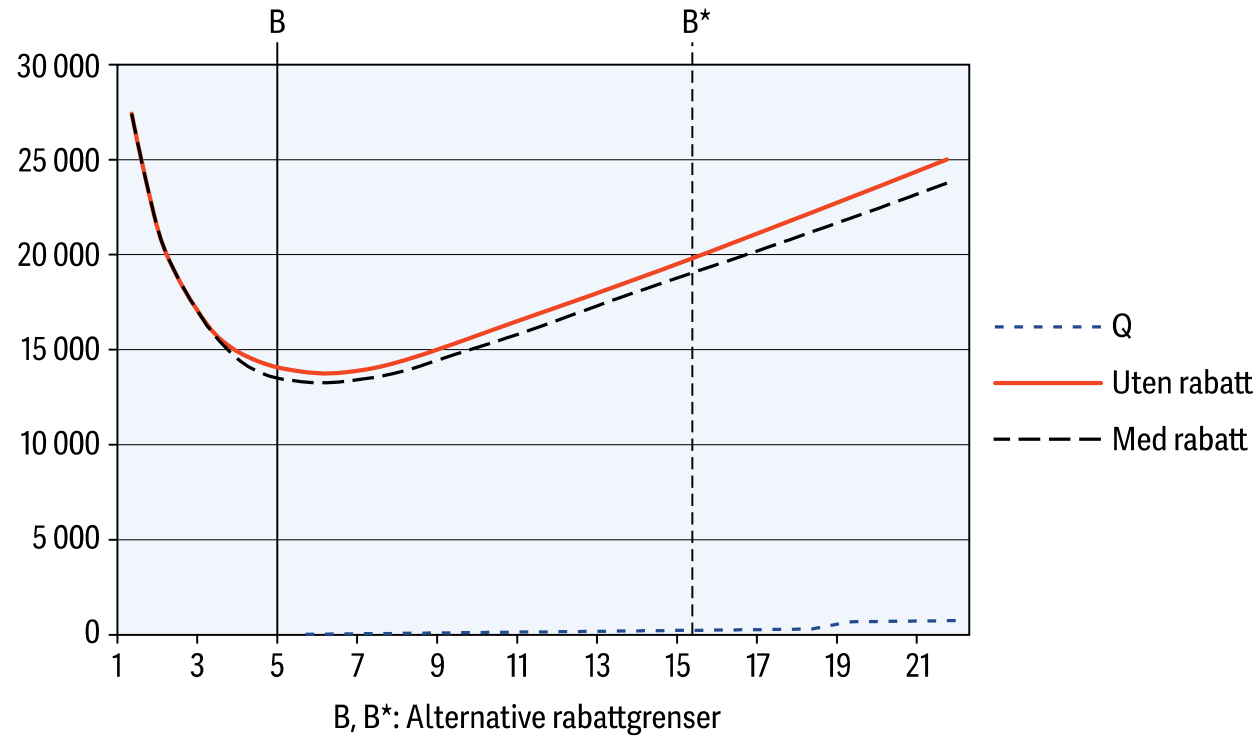
Figur 4.4 Enkel lagersituasjon

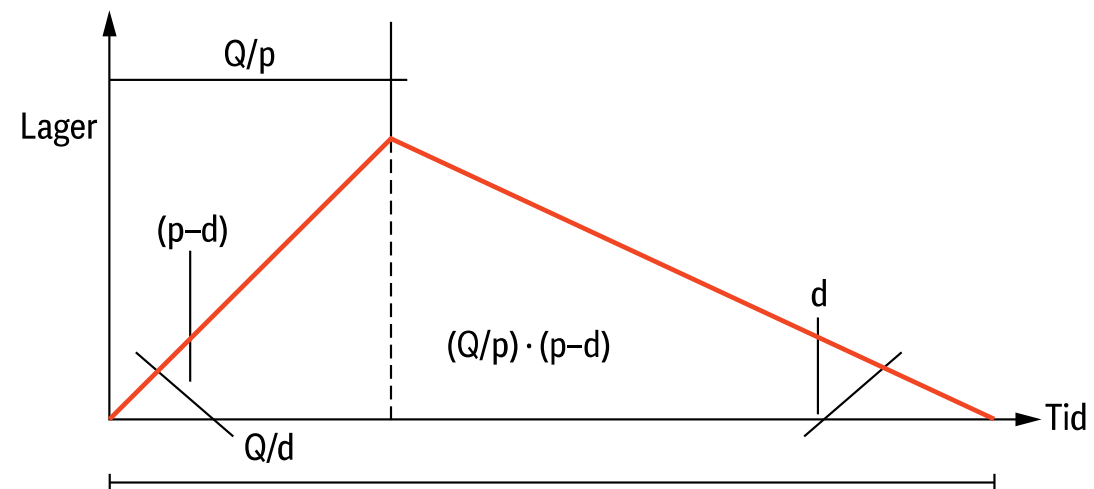
Figur 4.5 Eksempel, lagerkostnader som funksjon av partistørrelse

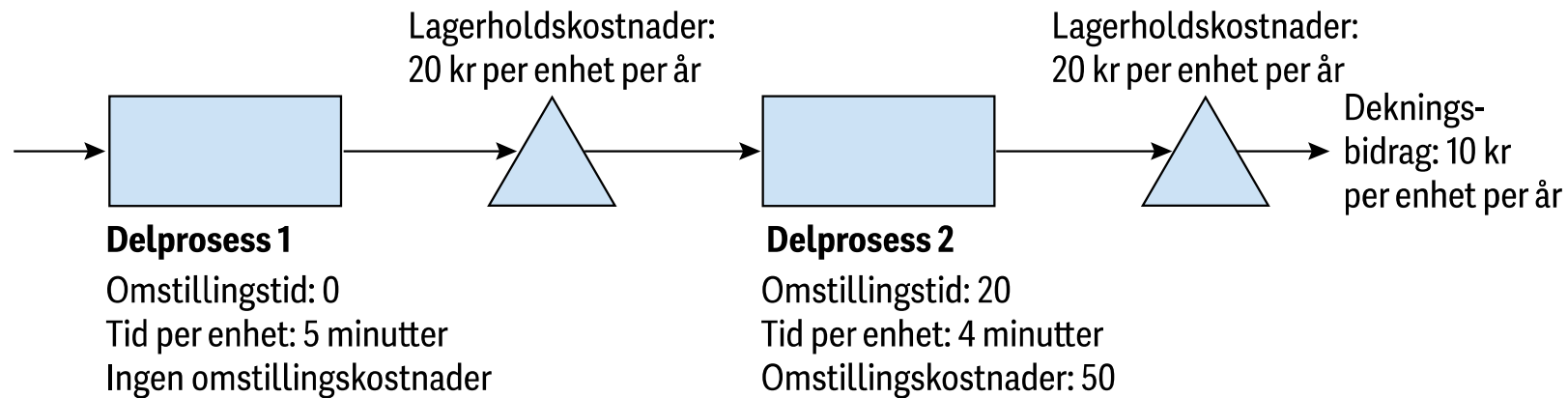
Figur 4.6 Kjøp med ordrerabatt

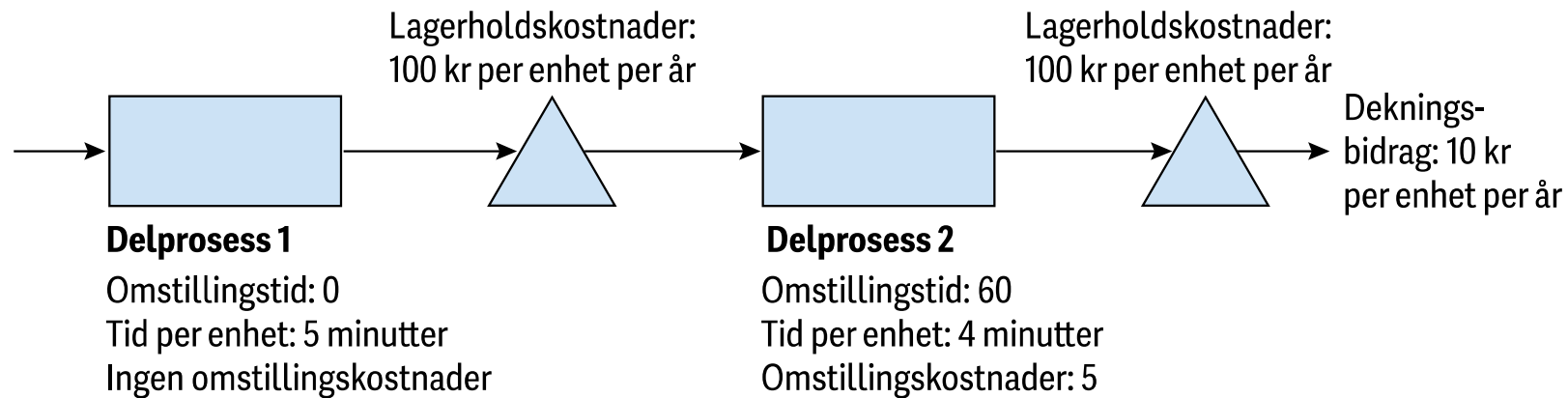
Figur 4.7 Lagerbevegelser ved produksjon

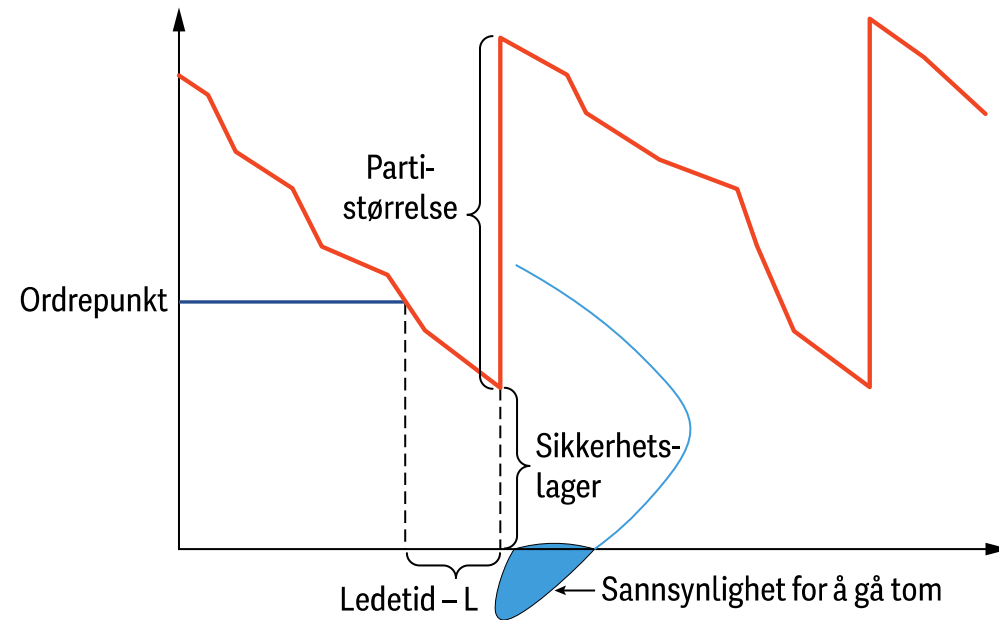
Figur 4.8 Prosesseksempel 1 – kostnadsminimalisering eller kapasitetsmaksimalisering?

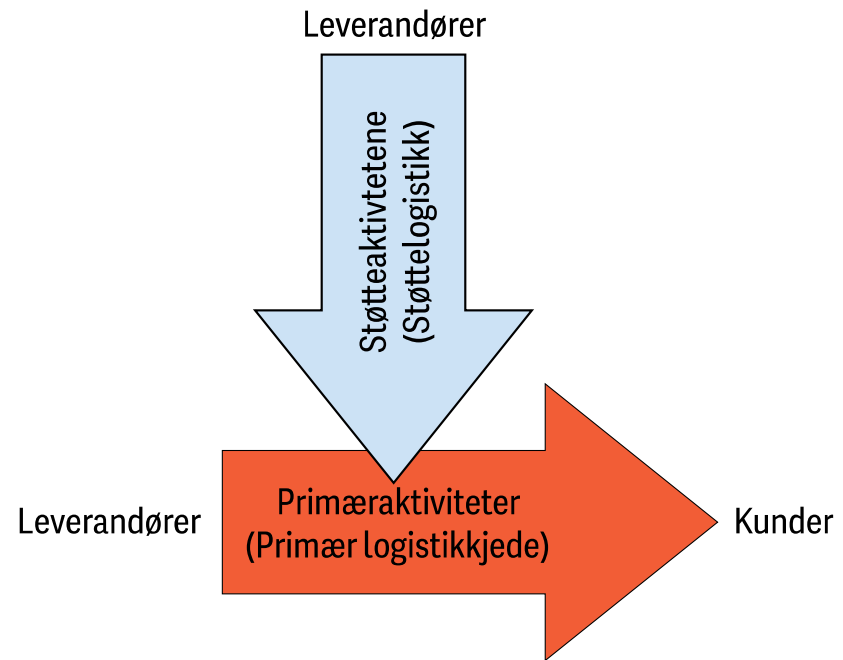
Figur 4.9 Prosesseksempel 2 – kostnadsminimalisering eller kapasitetsmaksimalisering?

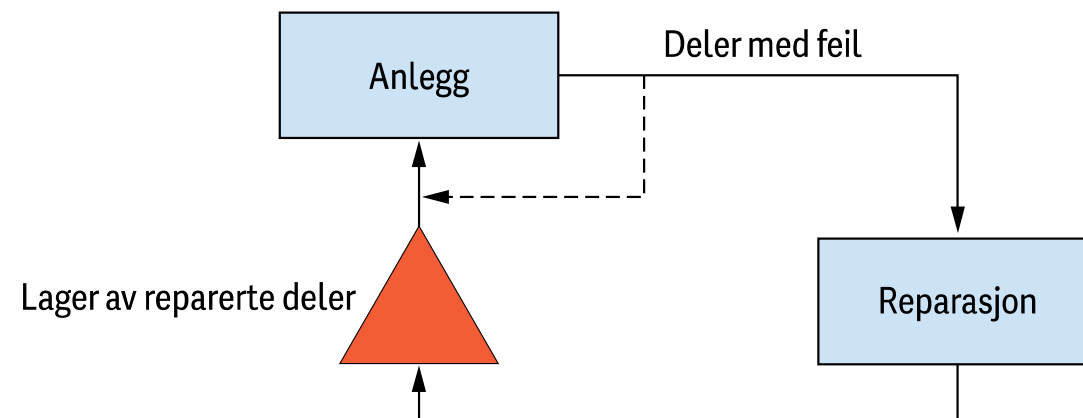
Figur 4.10 Bestilling og sikkerhetslager

Figur 4.11 Primær- og sekundærkjeder

Figur 4.12 Flyt ved reparerbare deler

Figur 4.13 Alternative metoder for lokasjonsstyring

- «Flytende» lagring:
 - høyest plassutnyttelse
 - krever god lokasjonsstyring (IT)
 - gir langsommere og mer ressurskrevende plukking
 - FIFO
- Faste lokasjoner
 - lavere plassutnyttelse (30–40 prosent)
 - enklere lokasjonsstyring
 - kan gi mer effektiv plukking ved planlegging

Figur 4.14 Lokalisering ved faste lokasjoner

- Produktkompatibilitet:
 - Hvor godt kan varer lagres sammen?
- Produktkomplementaritet:
 - Hvor ofte plukkes varer sammen?
- Produktpopularitet:
 - Plassering basert på omløp og plukkefrekvens

Figur 4.15 Plukkfrekvens og varelokalisering

- Høyfrekvente plukkvarer plasseres nærmest mulig ekspedisjonsområdet. Dette minimaliserer plukkarbeid og distanser
- Lavfrekvente varer plasseres lengst unna ekspedisjonen
- Midtområdet i lageret for produkter mottatt periodisk, produkter som er compatible høyfrekvente samt overskudd av høyfrekvente
- Ganger: mest effektiv flyt til og fra ekspedisjonsområdet
- Tilpasning av lagringsområder til hastighet og dimensjoner, utnyttelse av kubikk

Figur 4.16 Lagerutrustning ved manuelle lagre

(satt inn som tabell i manus)

Figur 4.17 Lagerutrustning ved automatiserte lagre

(satt inn som tabell i manus)

Figur 4.18 Arealbehov og utstyrvalg for 1 000 paller

- Motvektstruck, 4 høyder: ca. 1100 m²
- Enveis høyderegulert, 5 høyder: ca. 740 m²
- Enveis høyderegulert, dypttrekkende (to bredder), 5 høyder: ca. 600 m²
- Toveis smalgang, 6 høyder: ca. 500 m²
- Store kostnadsforskjeller på utstyret

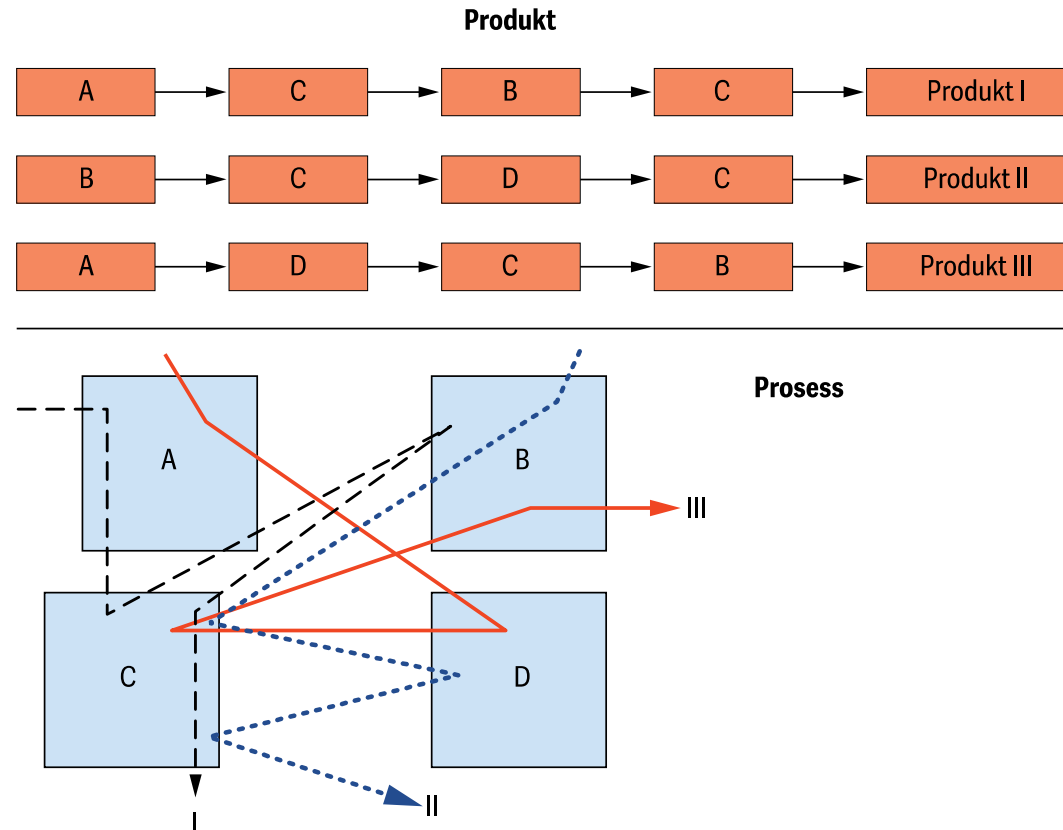
Kapittel 5: Prognostisering (prediksjon)

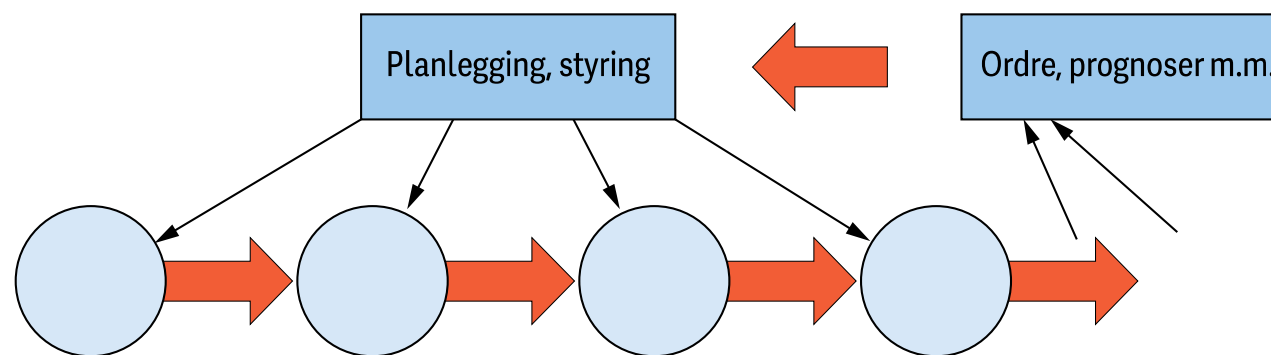
Kapittel 6: Produksjon

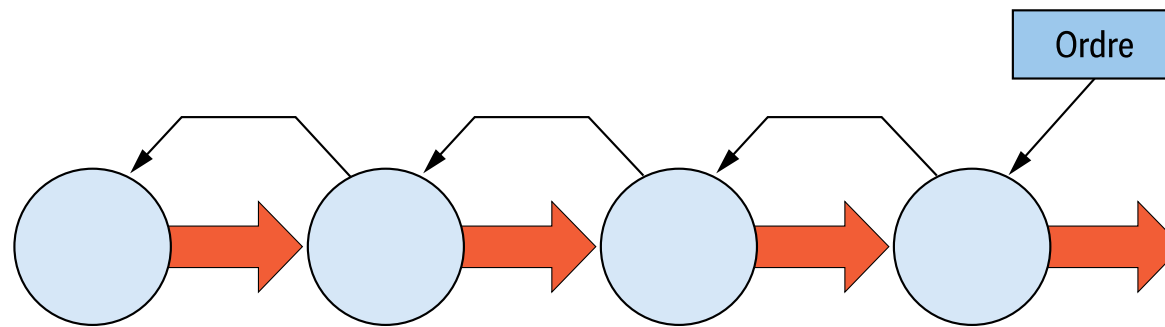
Figur 6.1 Produkt- og prosesslayout

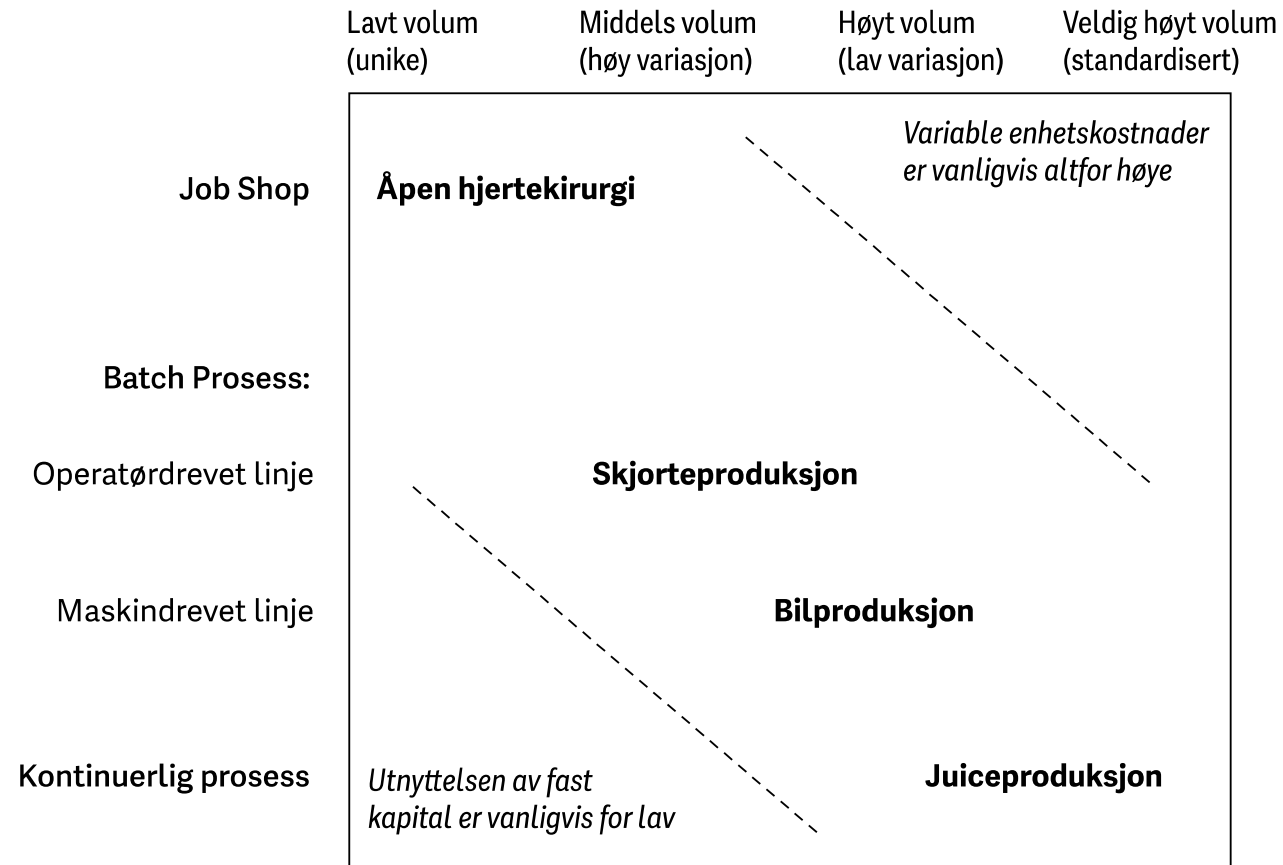
Figur 6.2 Trykbasert (behovsbasert) styring

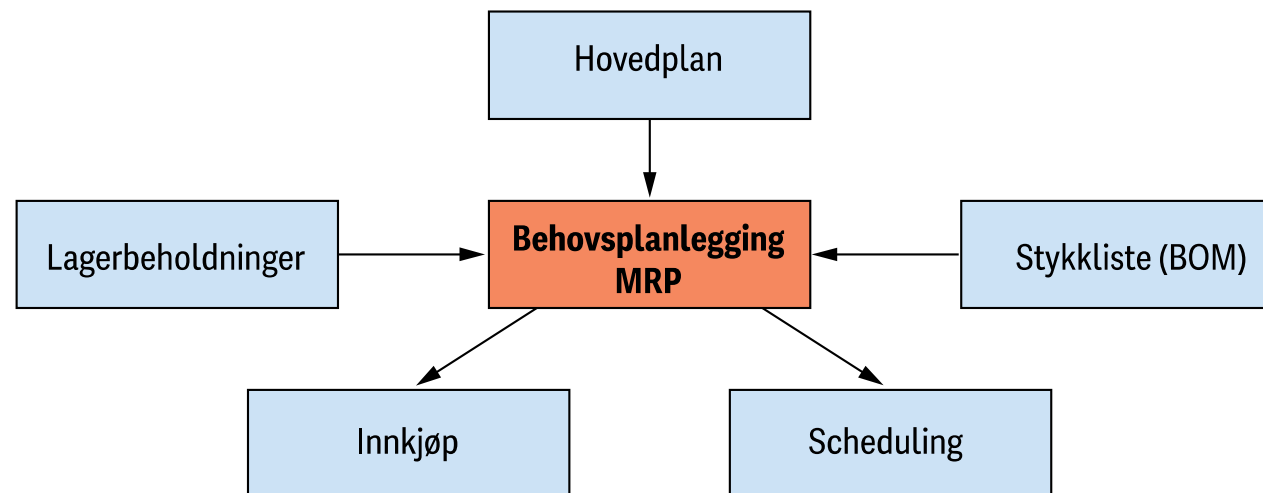
Figur 6.3 Sugbasert (ordrepunkt-) styring

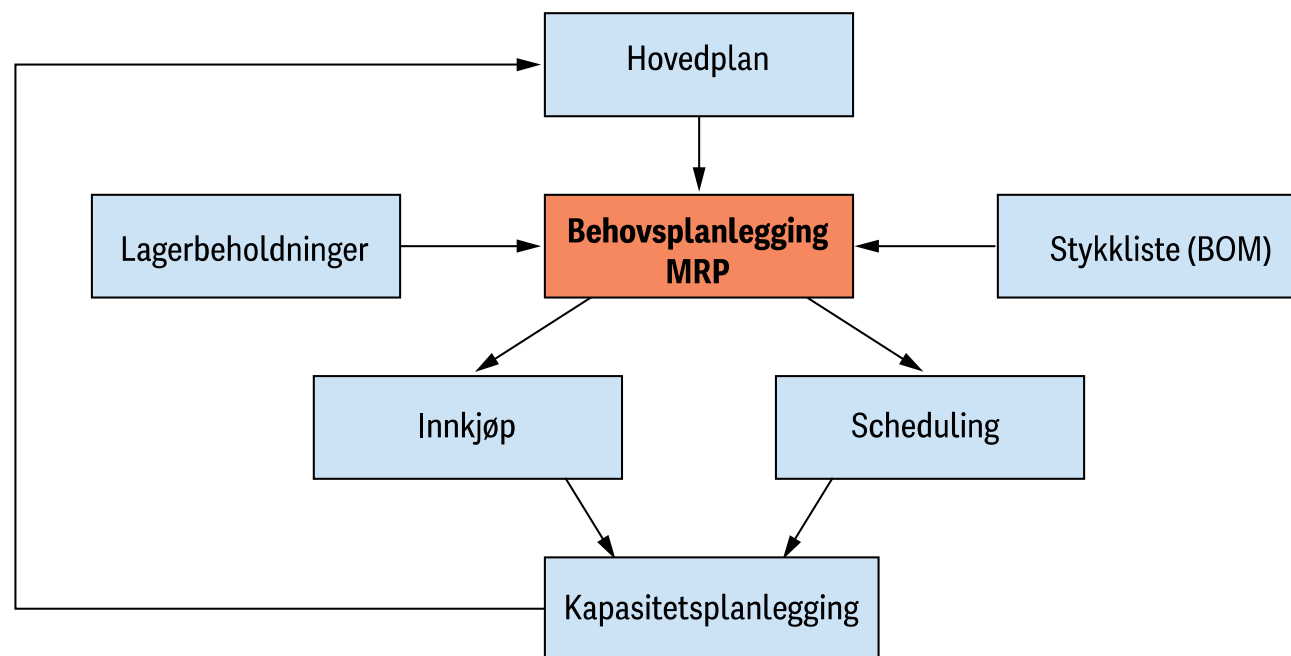
Figur 6.4 Volum/prosess-matrise. (Kilde: Cachon, Terwiesch 2019)

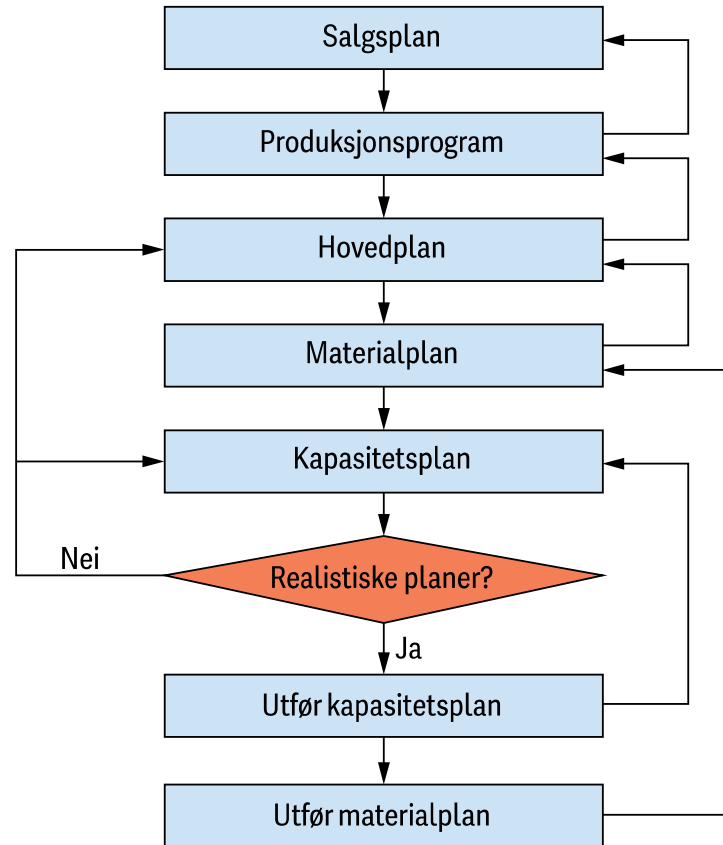
Figur 6.5 Sammenhenger i et MRP-system

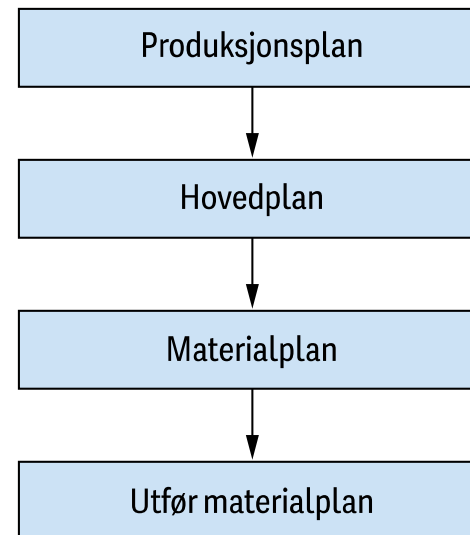
Figur 6.6 Sammenhenger i et MRP II-system

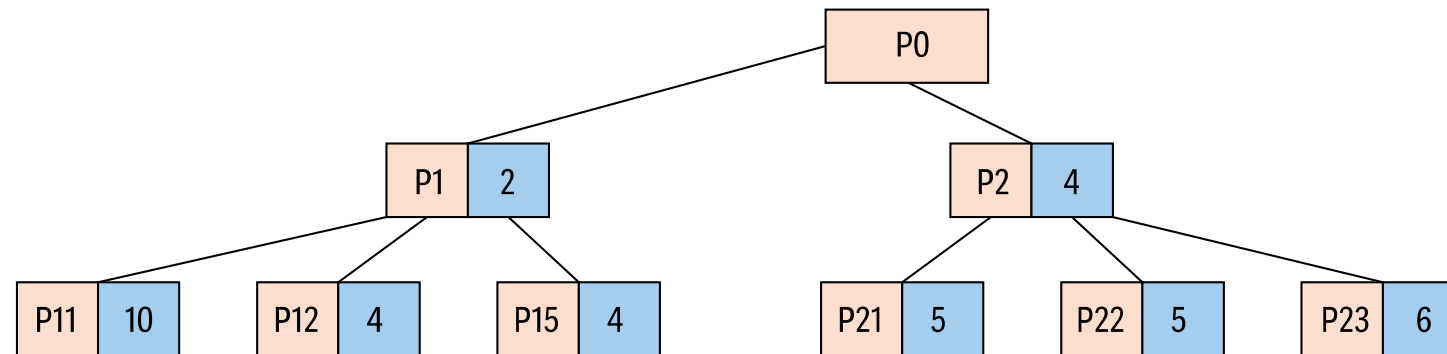
Figur 6.7 Logikk i planleggingsprosessen (MRP II)

Figur 6.8 Planleggingslogikk ved behovsplanlegging

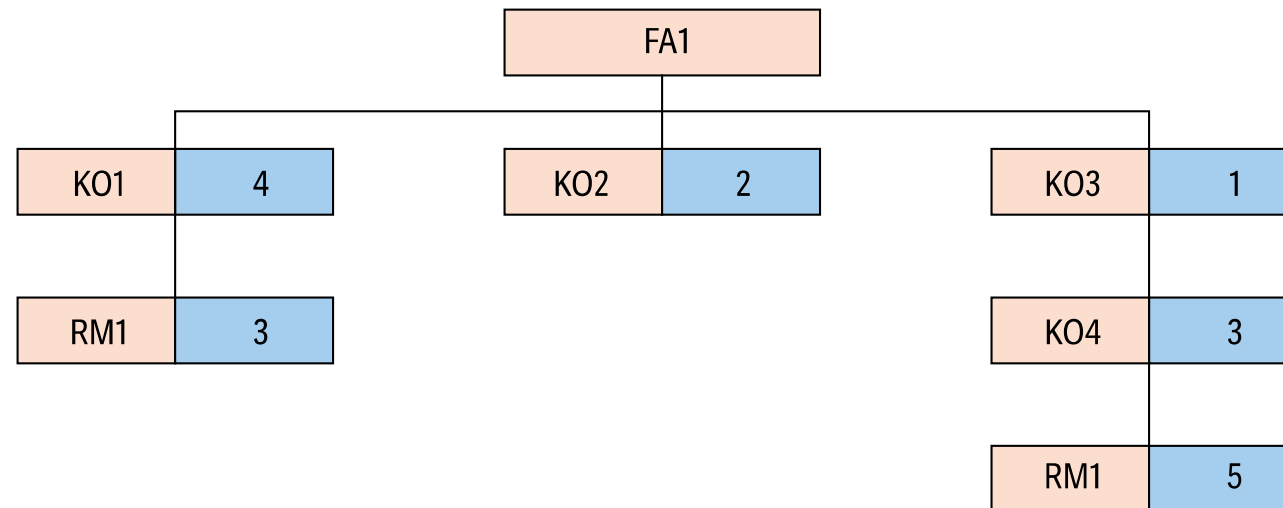
Figur 6.9 Eksempel på produktstruktur

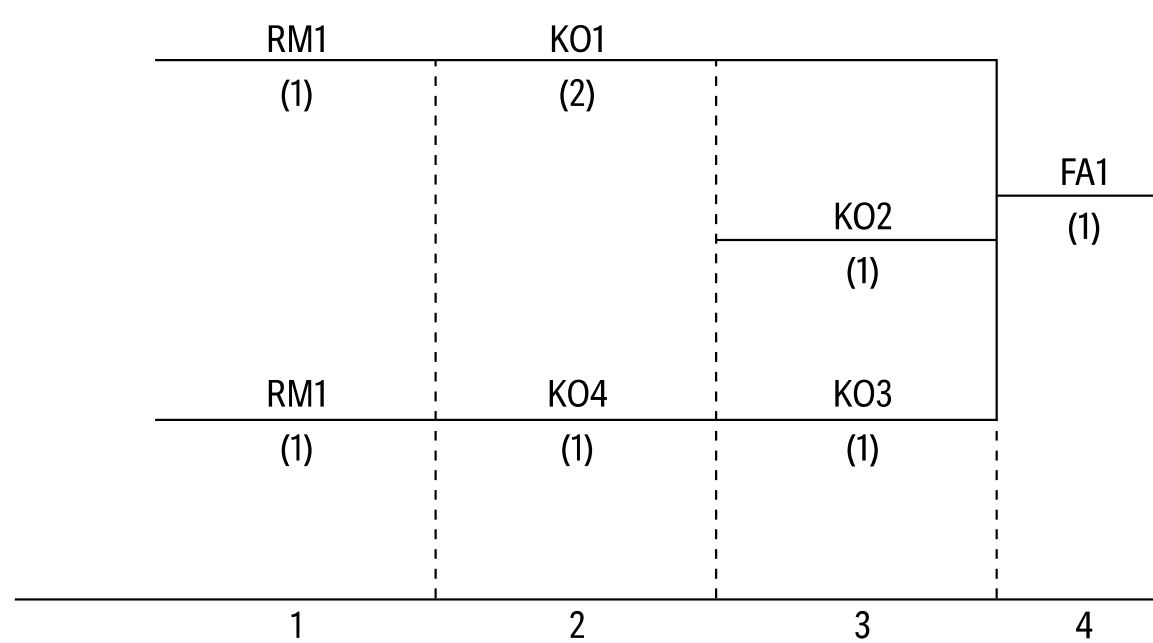
Figur 6.10 Eksempel på nettobehovsberegning

(satt inn som tabell i manus)

Figur 6.11 Eksempel på produktstruktur, produkt FA1

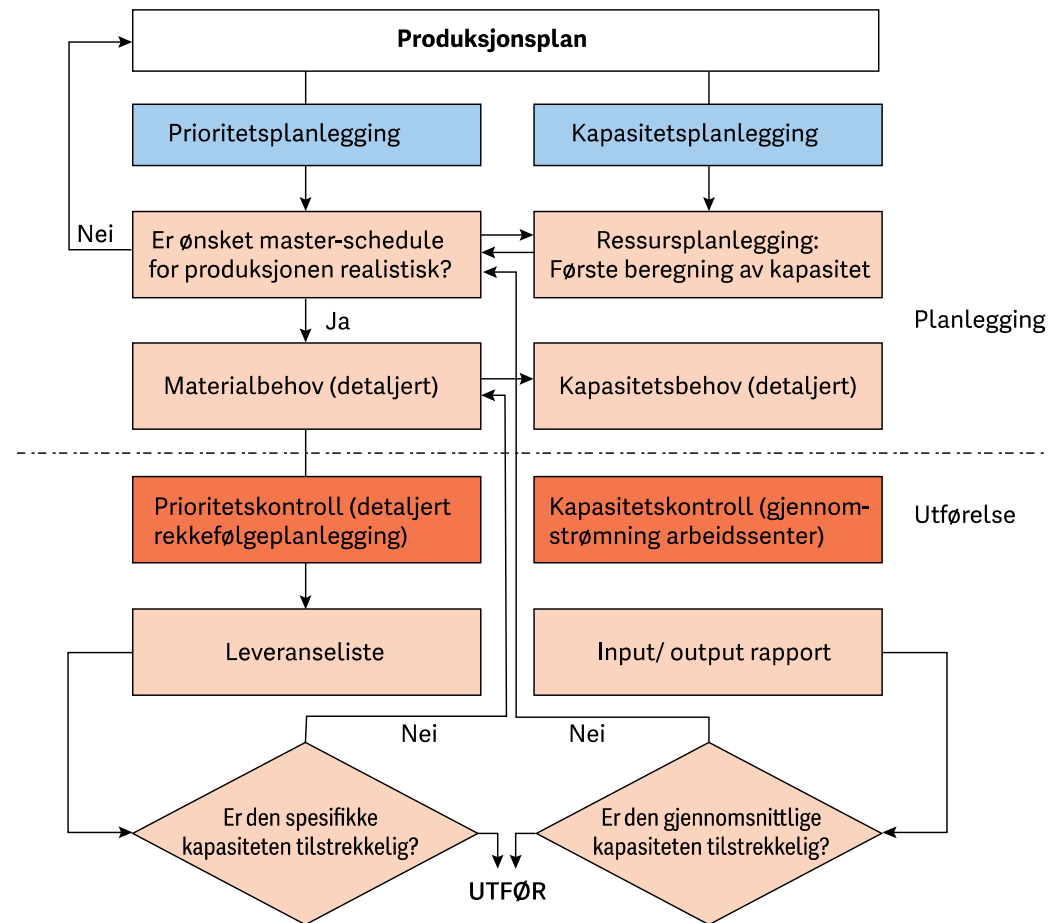
Figur 6.12 Eksempel på tidssetting

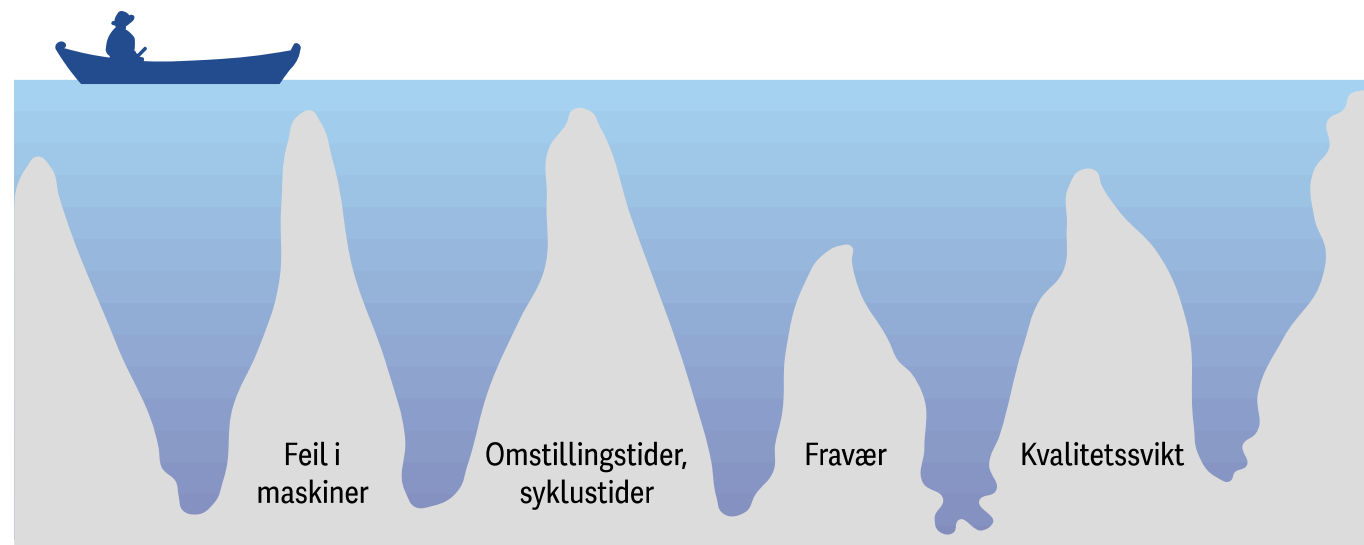
Figur 6.13 Eksempel på nettobehovsberegning

(satt inn som tabell i manus)

Figur 6.14 Kapasitets- og prioritetsplanlegging

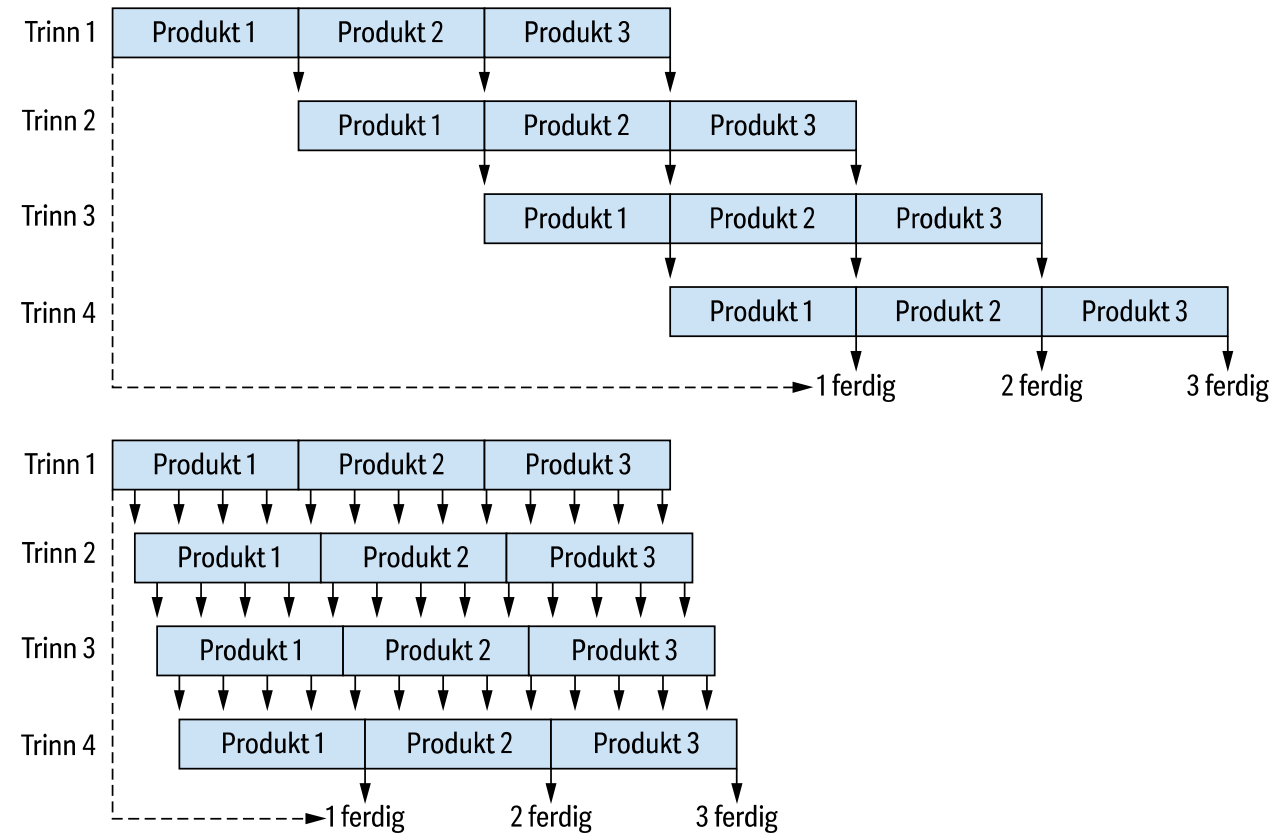
Figur 6.15 Den japanske sjøen

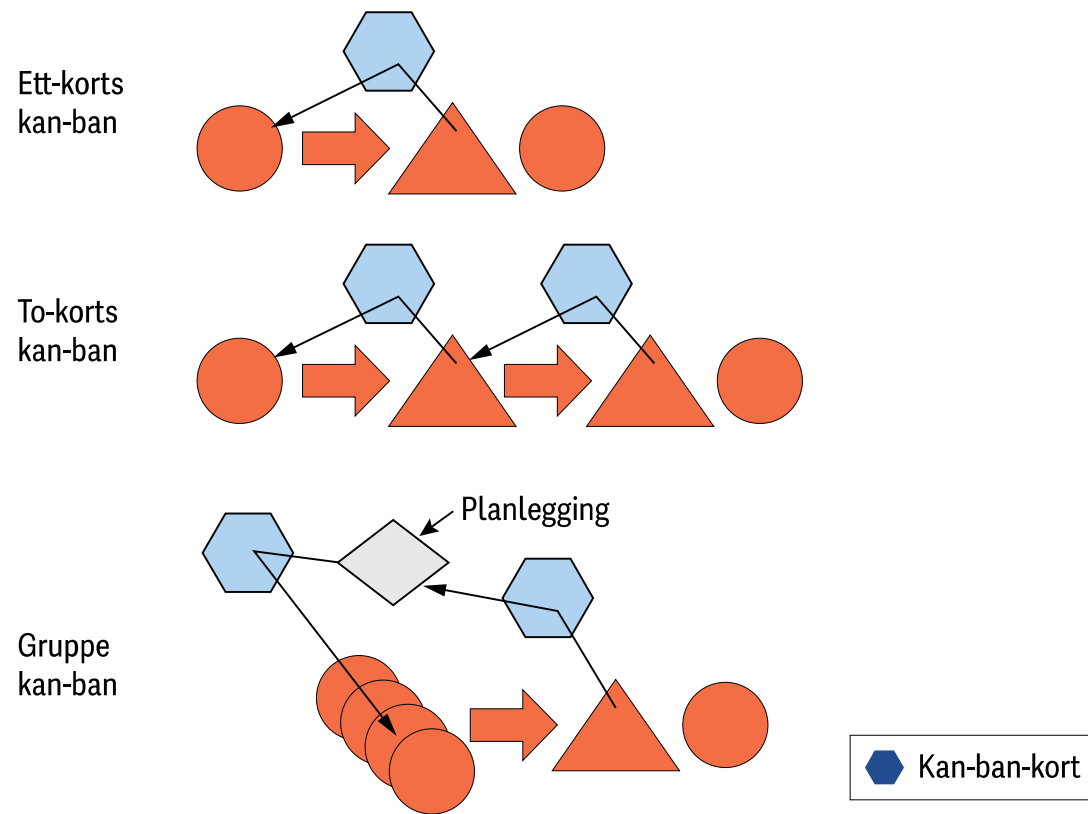
Figur 6.16 Ikke-verdiskapende tid

(satt inn som tabell i manus)

Figur 6.17 Alternative flytmønstre, effekten av mindre overføringspartier

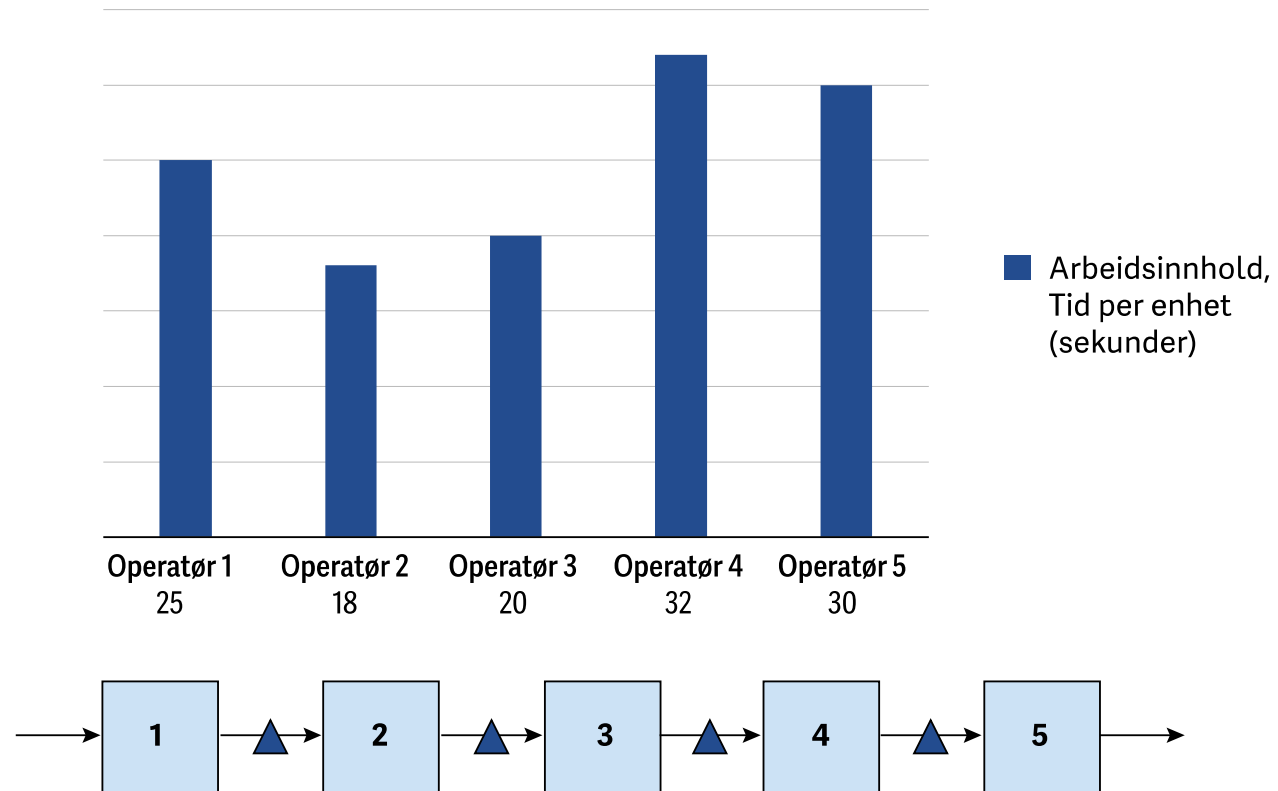
Figur 6.18 Ulike kan-ban-systemer

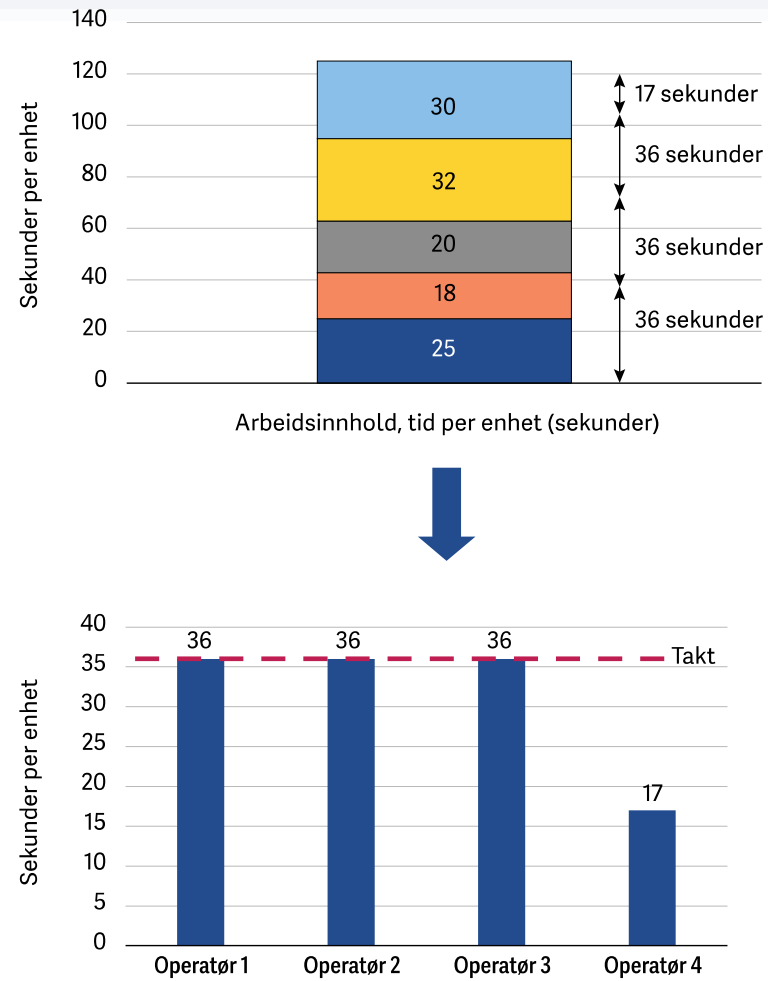
Figur (uten figurnummer og bildetekst)

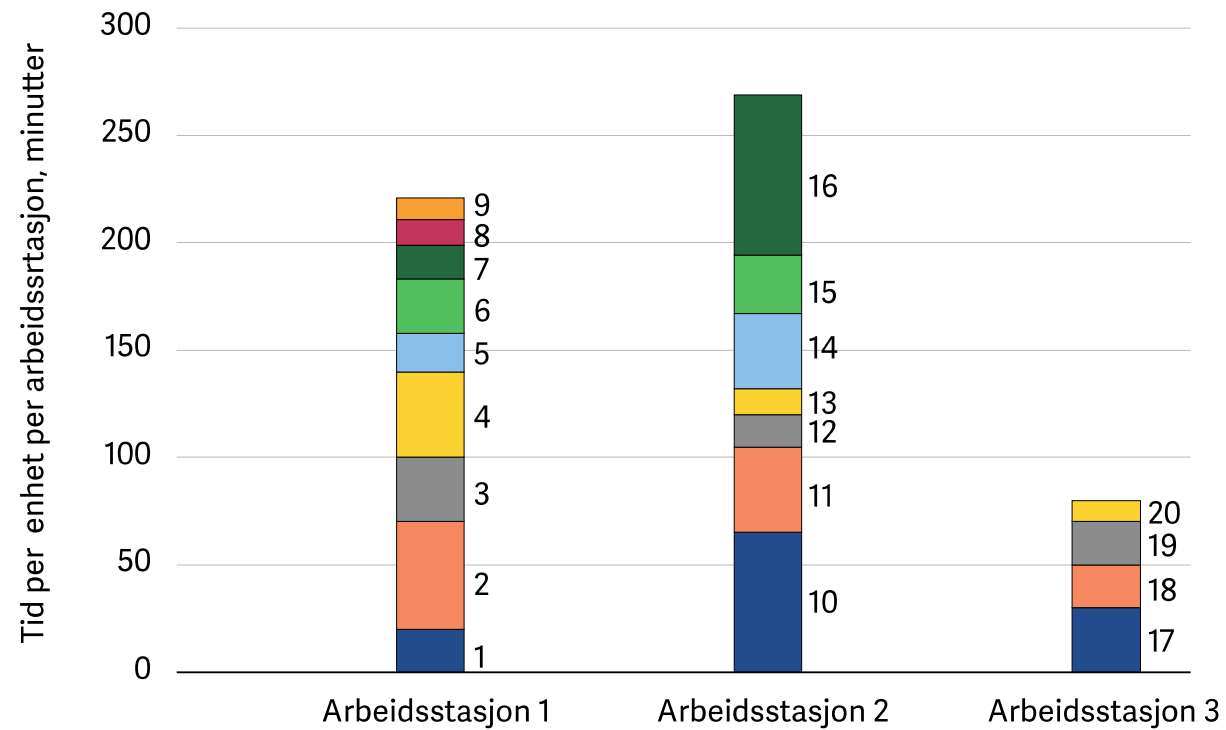
Figur 6.19 Eksempel på operatørstyrt prosess

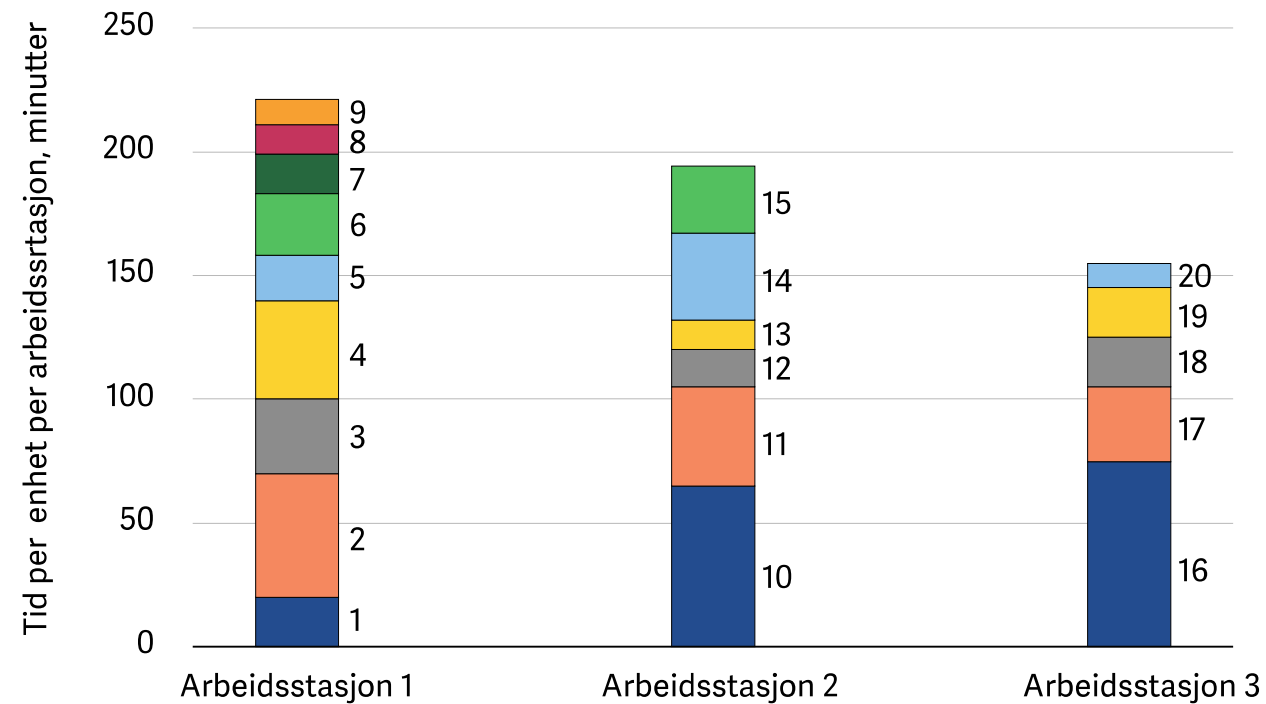
Figur 6.20 Eksempel 2 på operatørstyrt prosess

Figur 6.21 Eksempel 2 på operatørstyrtprosess, før linjebalansering

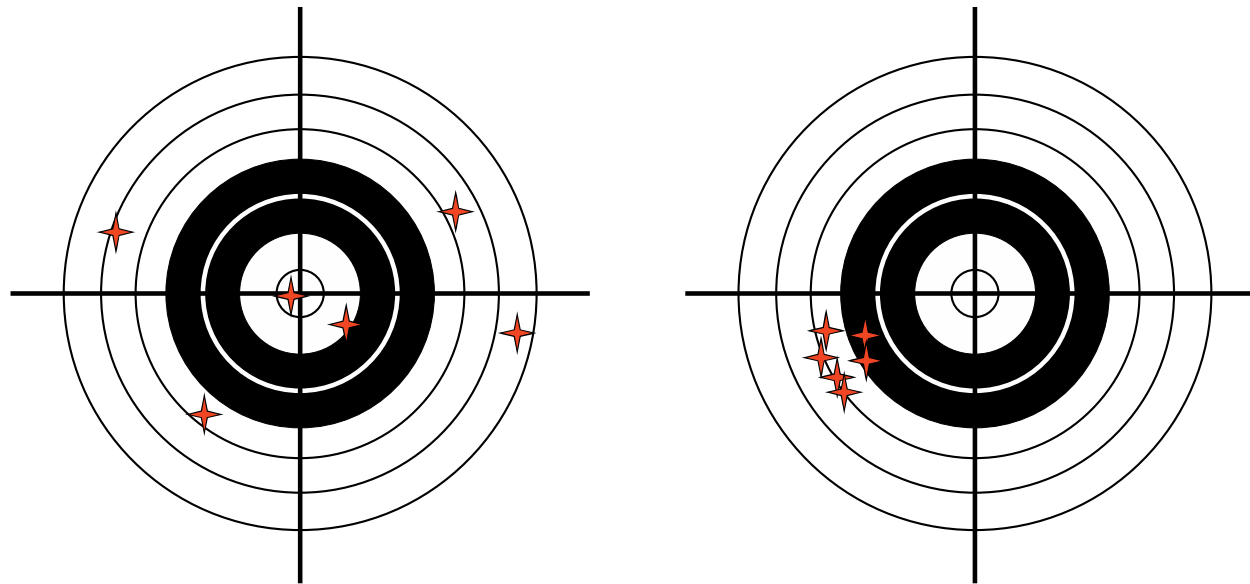
Figur 6.22 Eksempel 2 på operatørstyrtprosess, etter linjebalansering

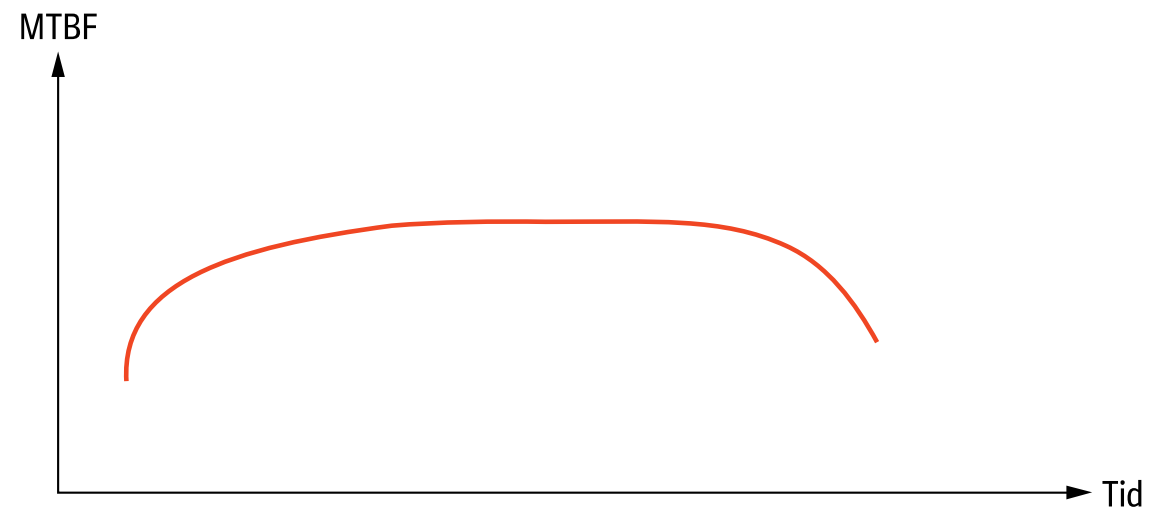
Kapittel 7: Kvalitet

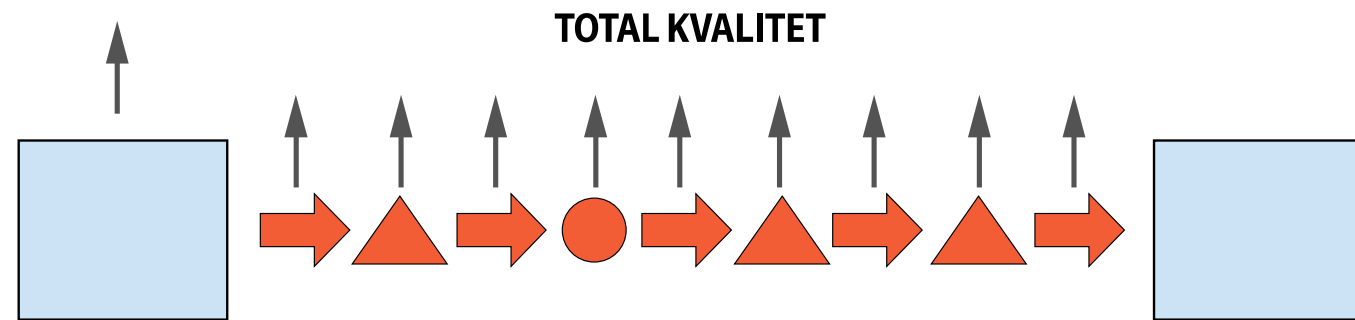
Figur 7.1 Hvem er den beste skytteren?

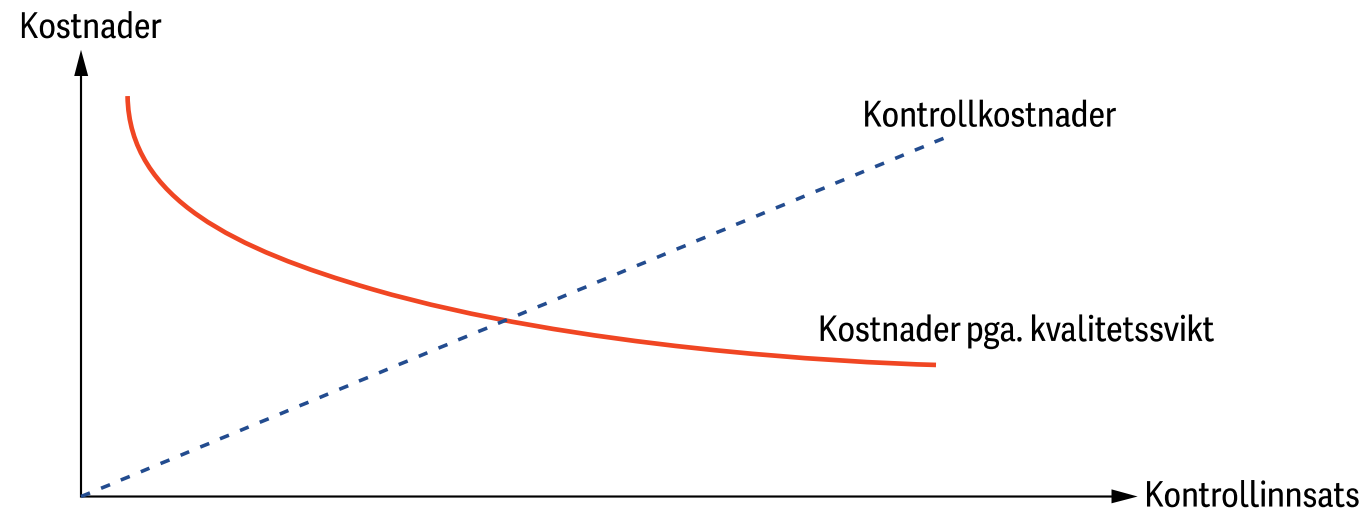
Figur 7.2 Badekarkurven

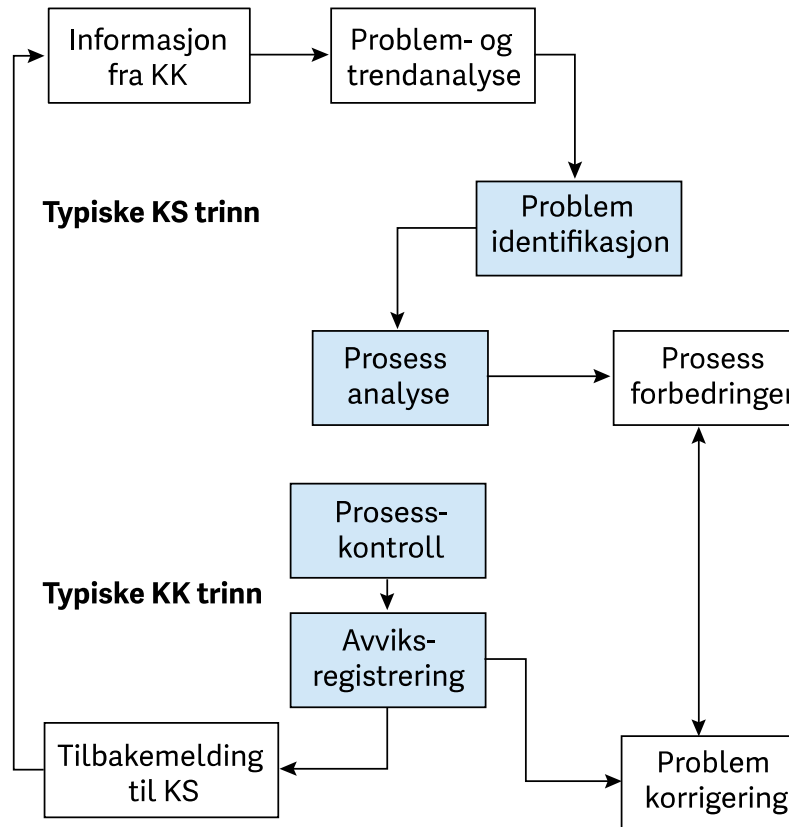
Figur 7.3 Kvalitetskart

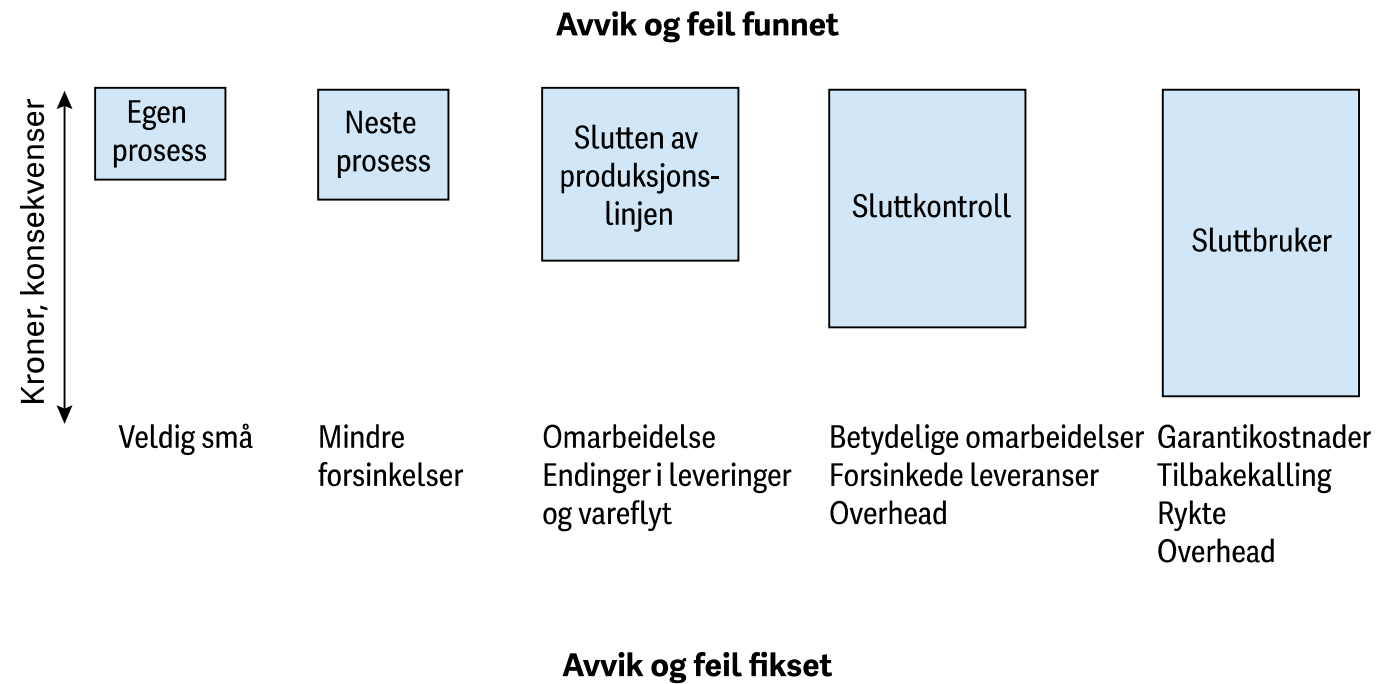
Figur 7.4 Økonomisk kvalitetskontroll

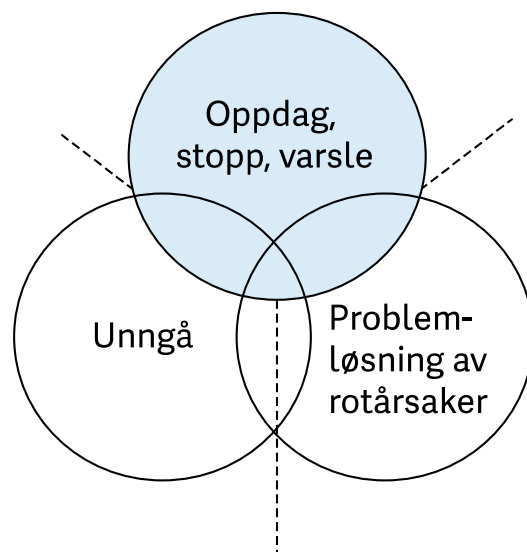
Figur 7.5 KS og KK

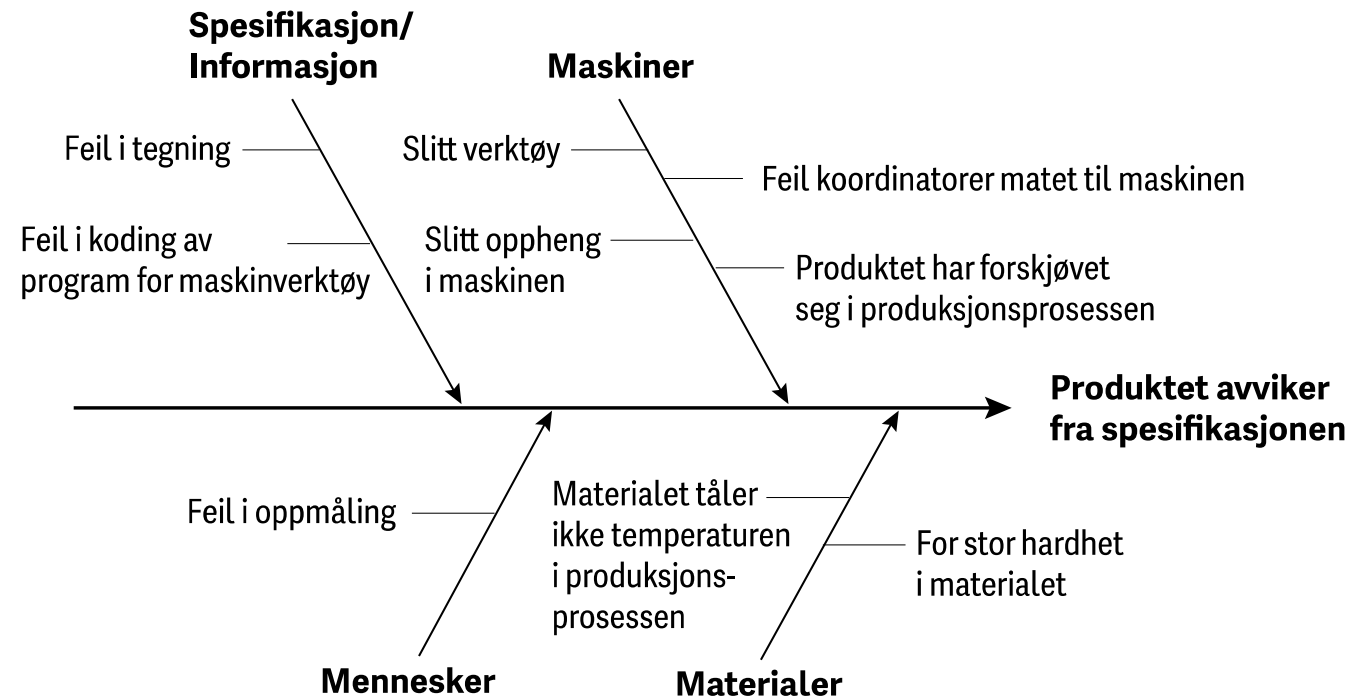
Figur 7.6 Konsekvenser av hvor avvik og feil oppdages

Figur 7.7 Toyotas kvalitetssystem

Figur 7.8 Ishikawa-diagram (fiskebensdiagram)

Figur 7.9 Illustrasjon av ulike typer avvik, illustrert med skriving av bokstaven R.

Høyre hånd skriver
(vanlig hånd for skriving
for forfatteren)

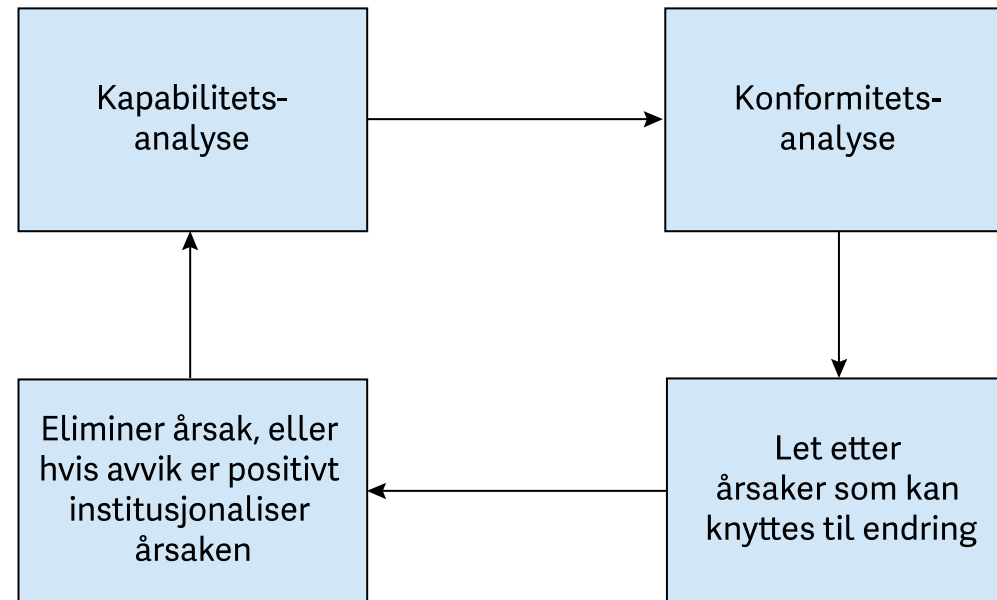

Venstre hånd skriver
(ikke vanlig hånd for skriving
for forfatteren)

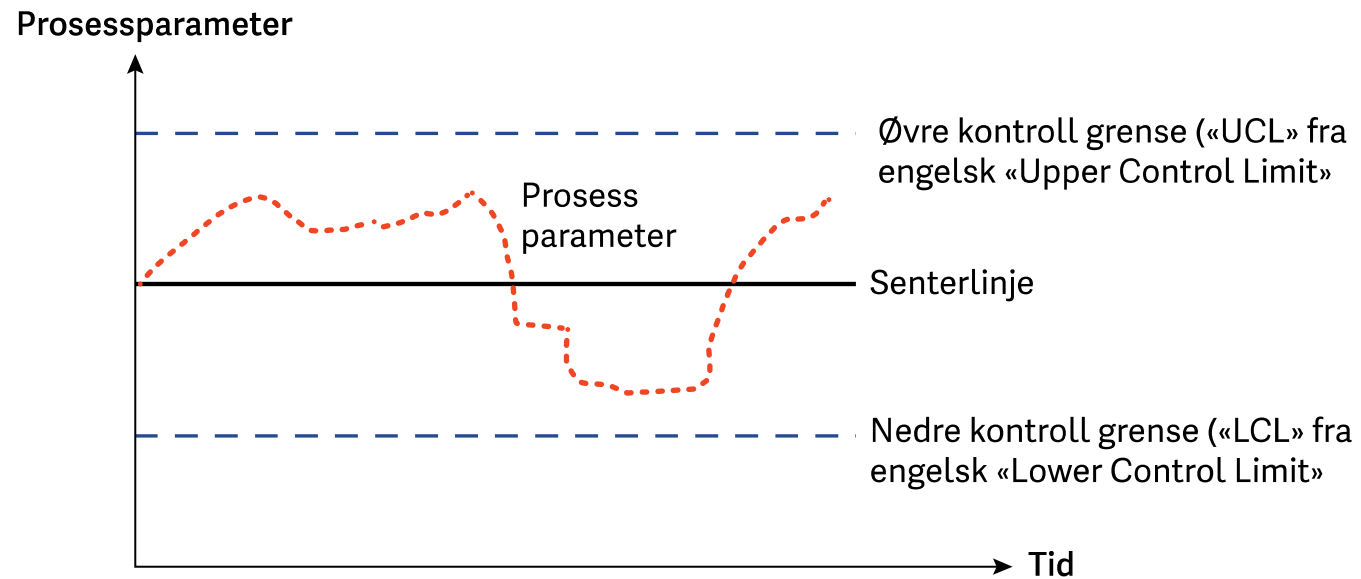

Halvparten høyre og halvparten
venstre hånd

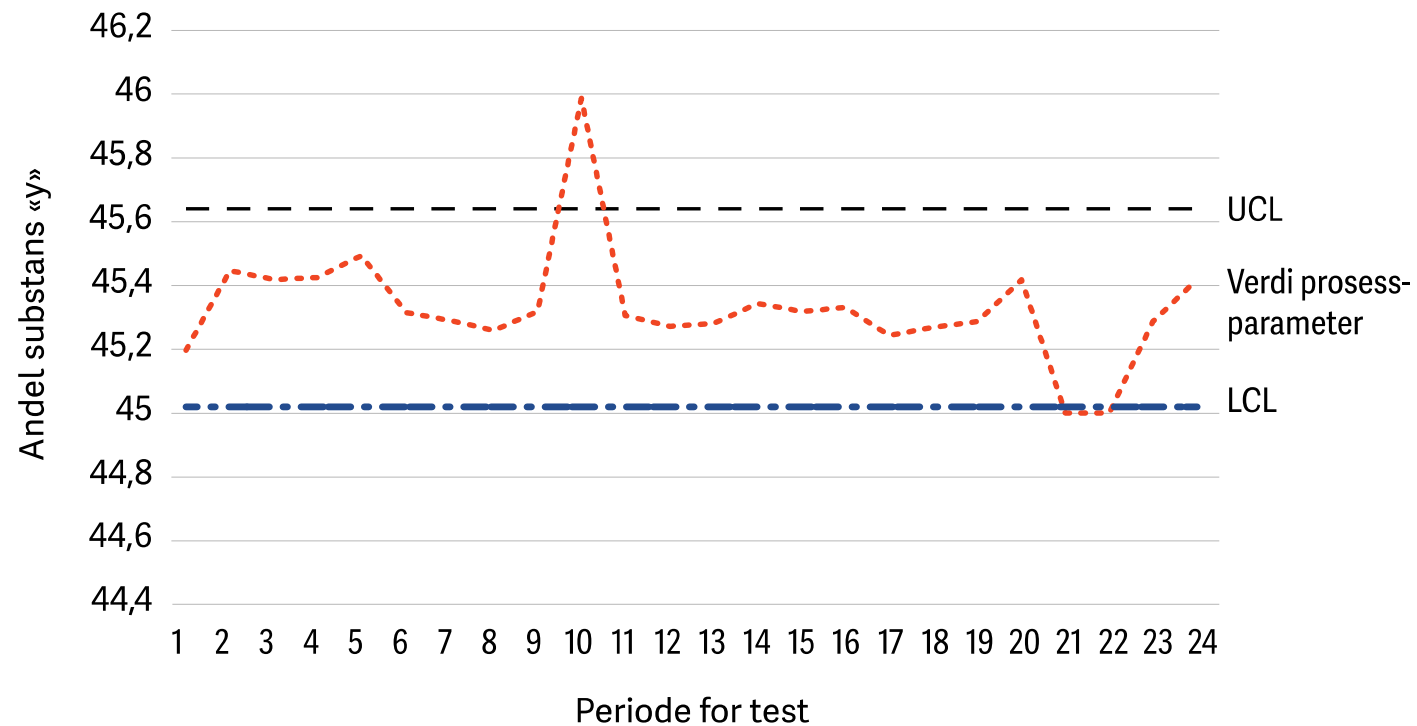
Figur 7.10 Statistisk prosesskontroll

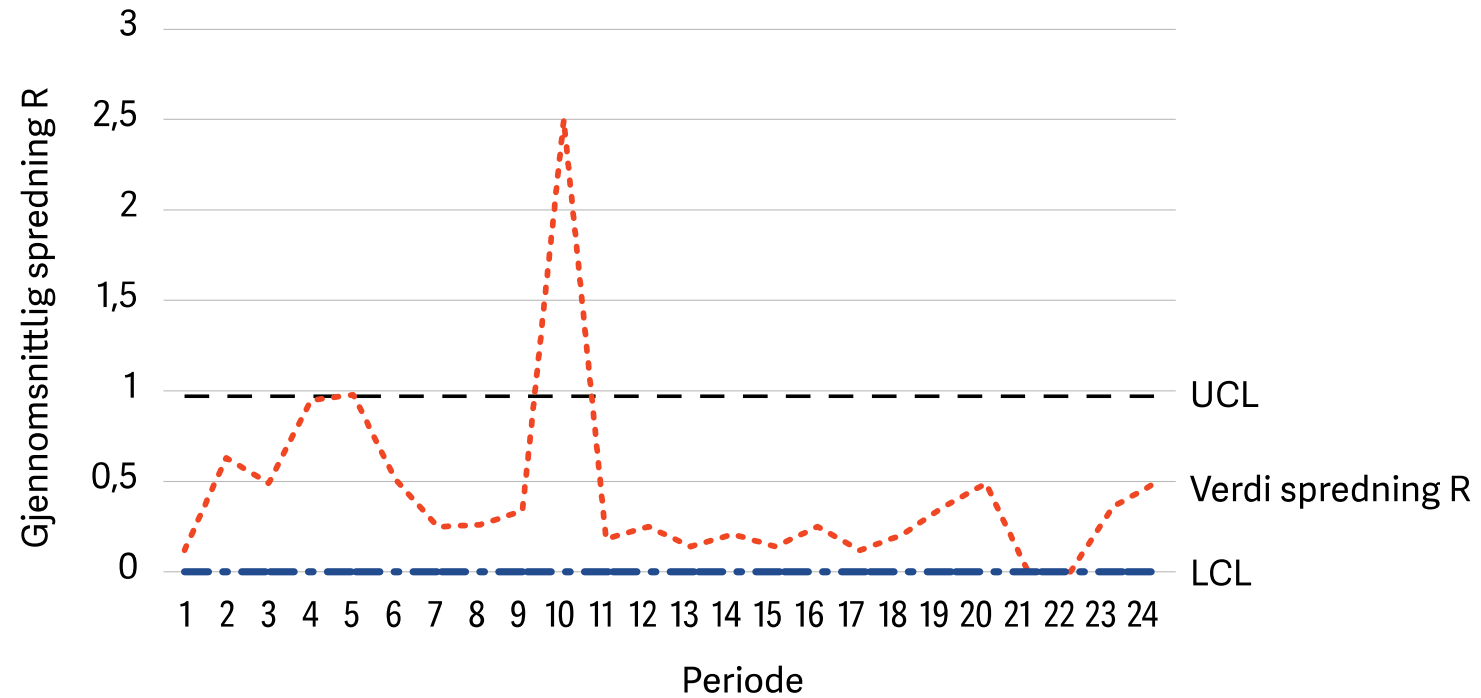
Figur 7.11 Kontrolldiagram

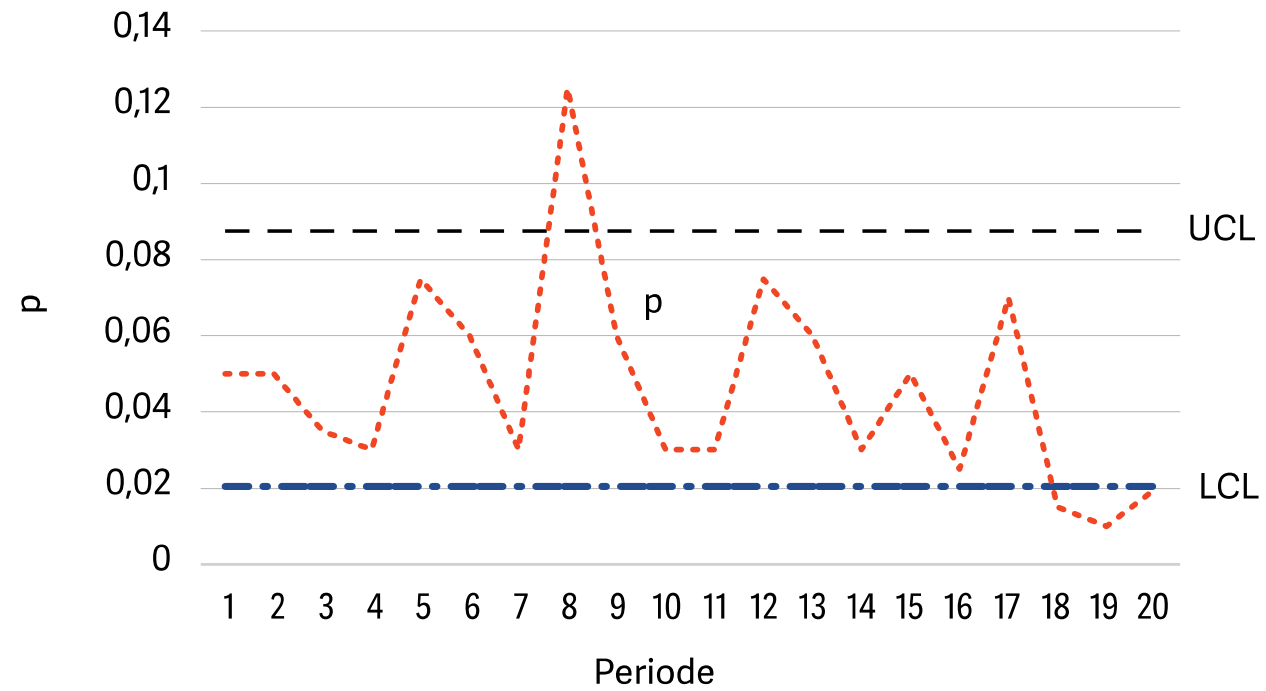
Figur 7.12 Kontrolldiagram for prosessparameter x i et eksempel

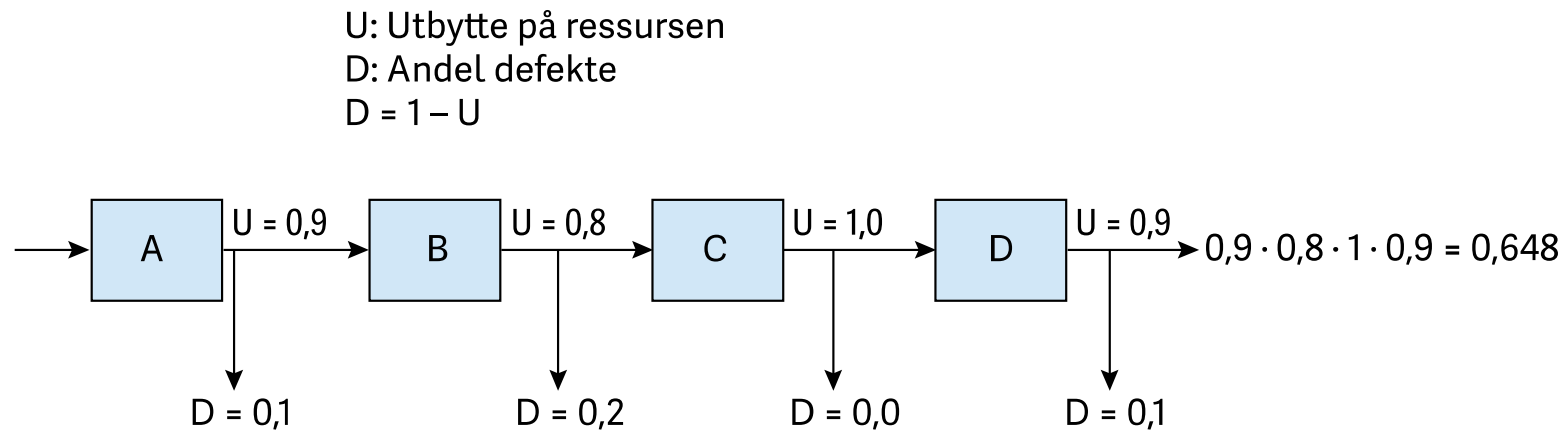
Figur 7.13 Kontrolldiagram for parameter R i et eksempel

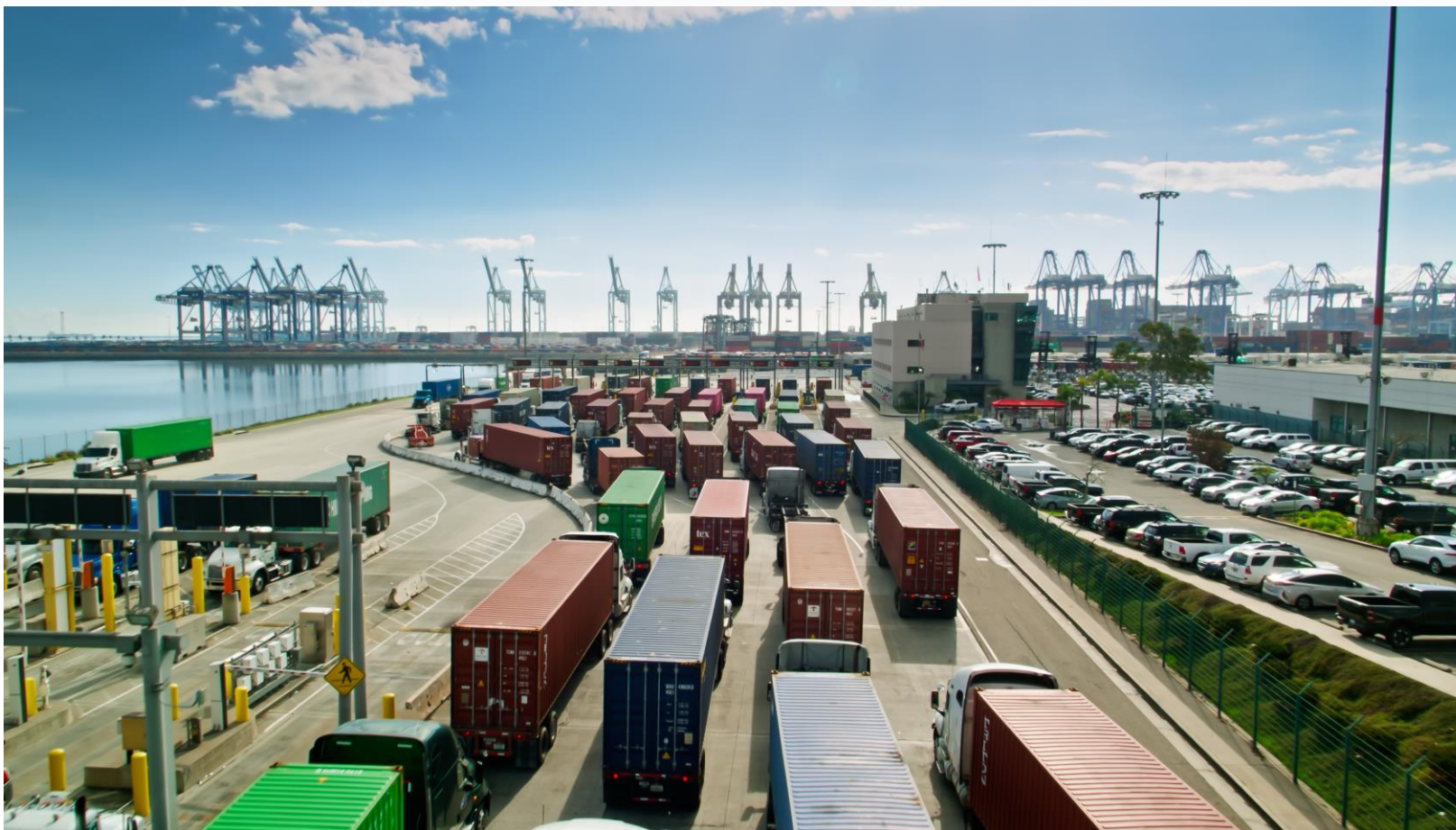
Figur 7.14 Eksempel på kontrolldiagram for parameter p i eksempel.

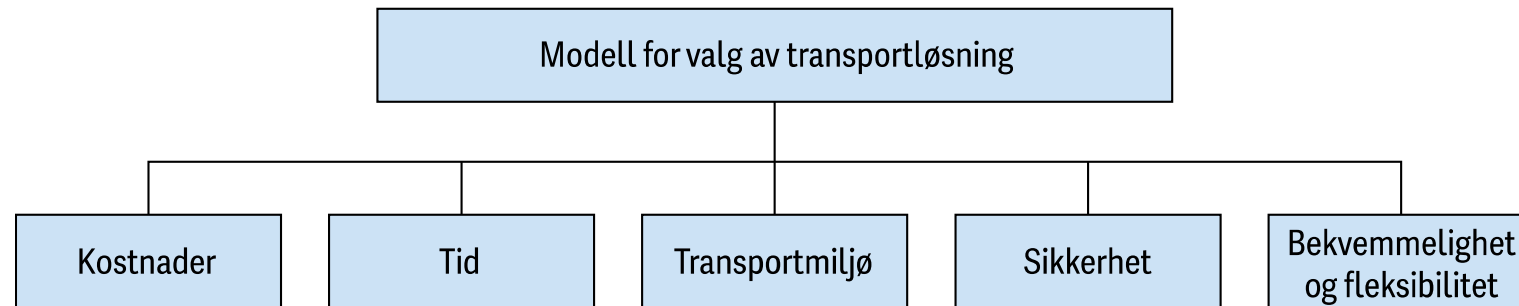
Figur 7.15 Eksempel på utbytte for prosess

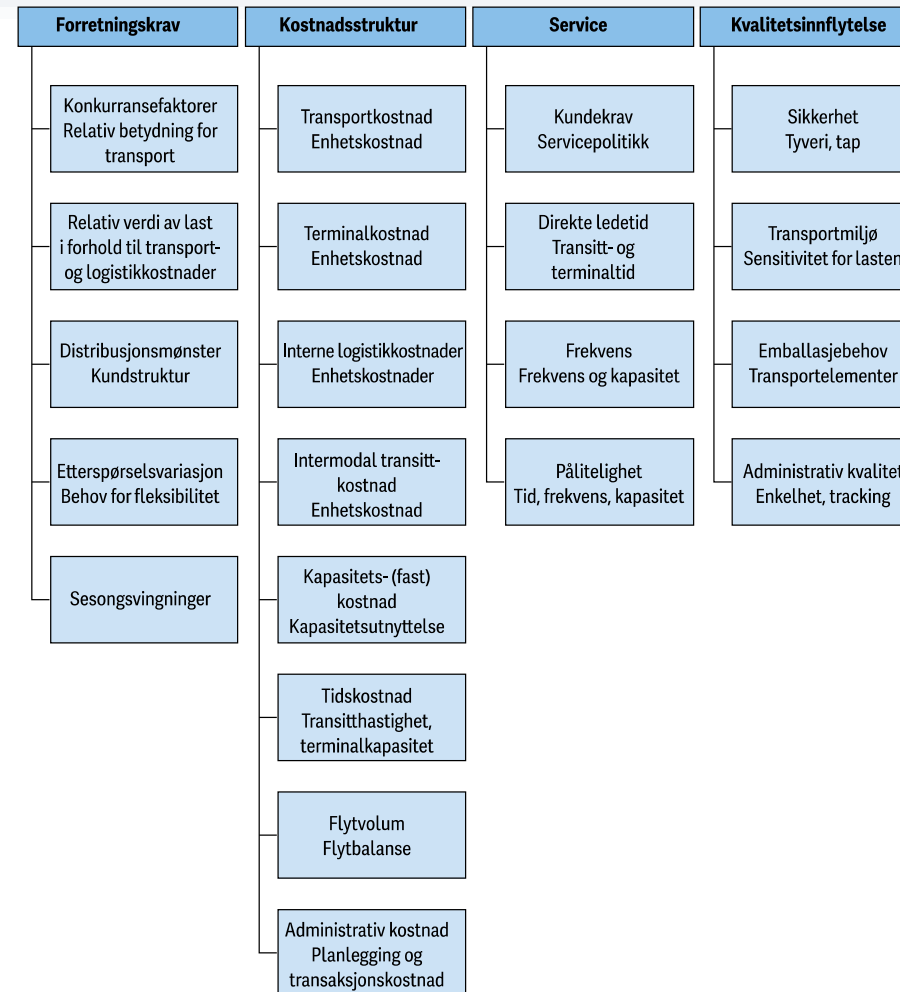
Kapittel 8: Transport

Figur 8.1 Modell for transportvalg

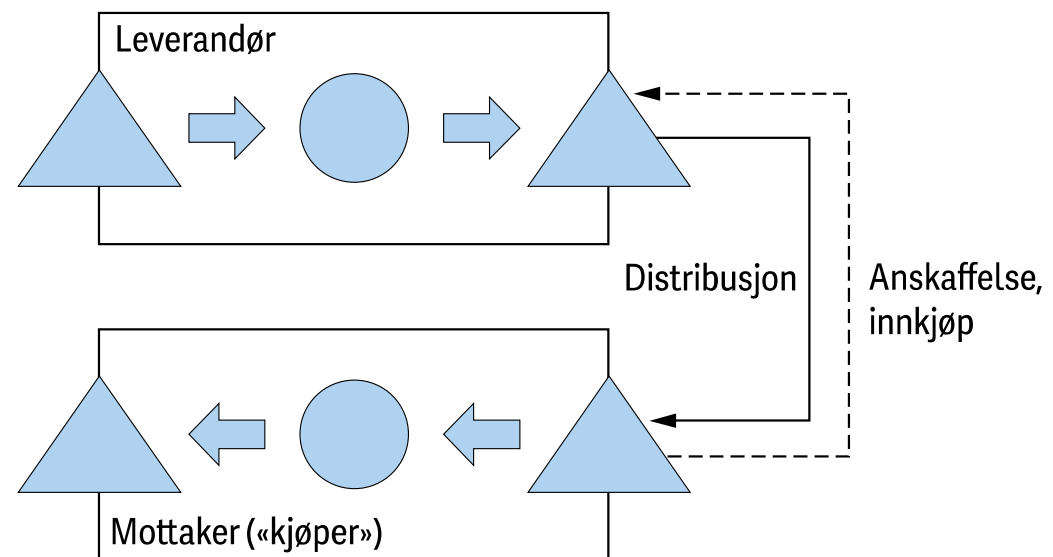
Figur 8.2 Faktorer av betydning for valg av transportløsning

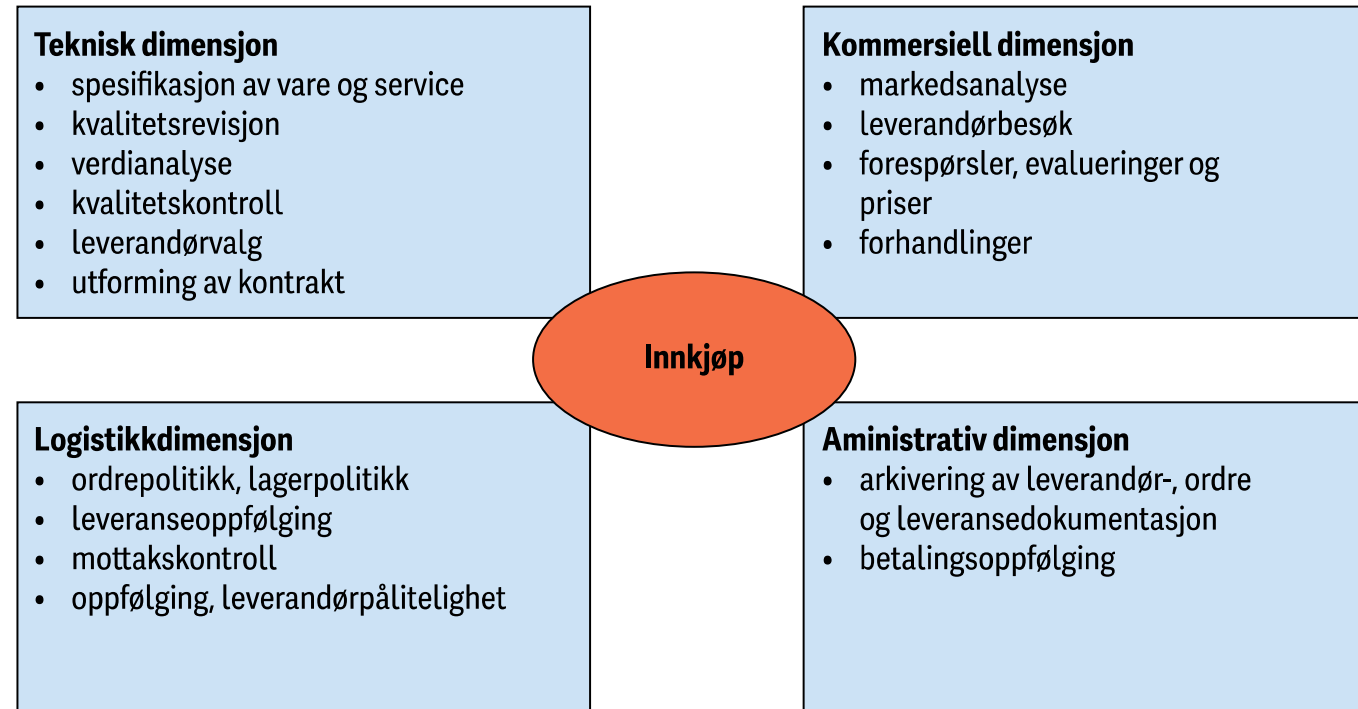
Kapittel 9: Forsyning

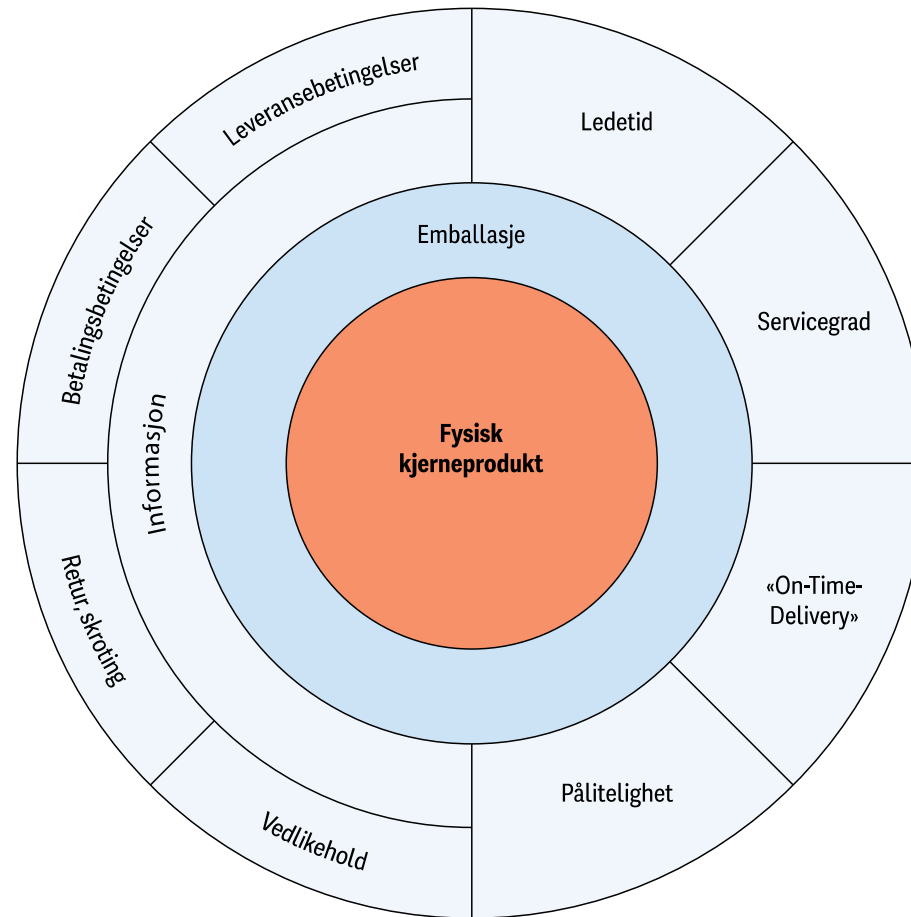
Figur 9.1 Speiling: Innkjøp–distribusjon

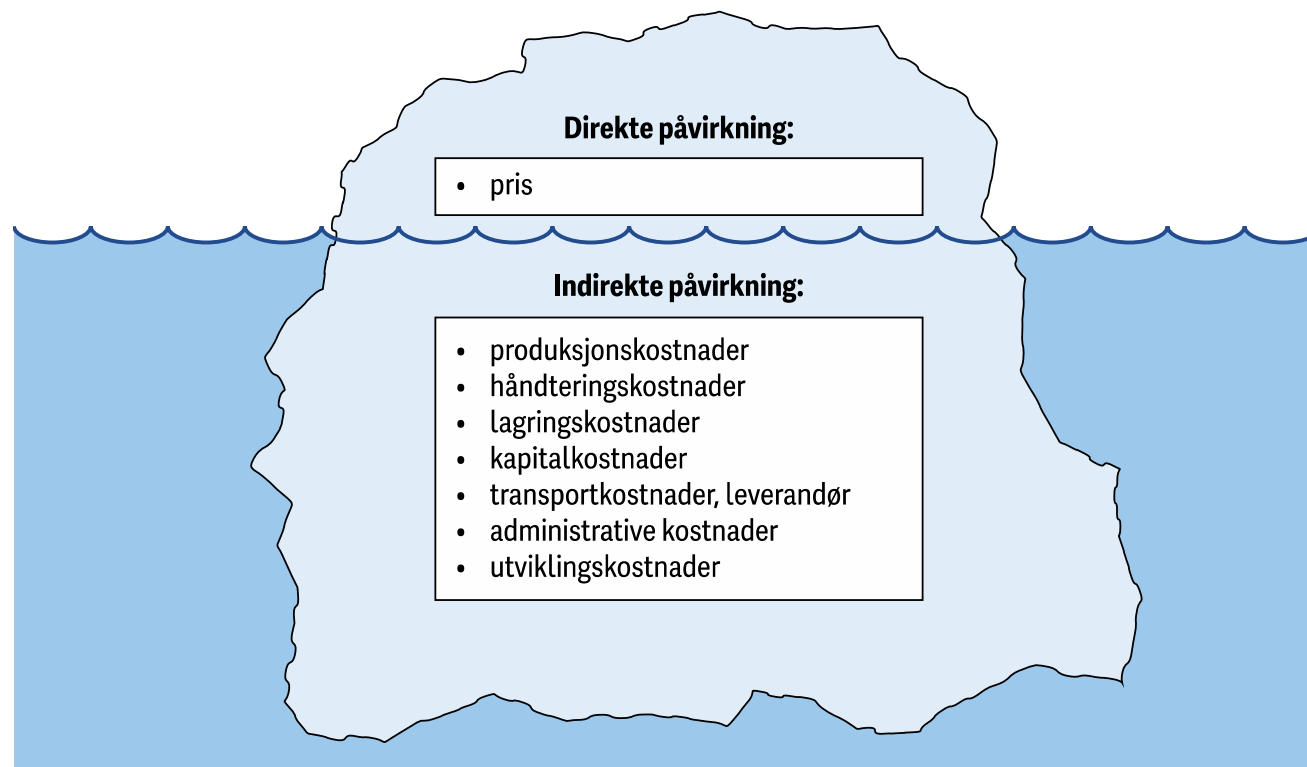
Figur 9.2 Innkjøpsdimensjoner

Figur 9.3 Metaproduktet

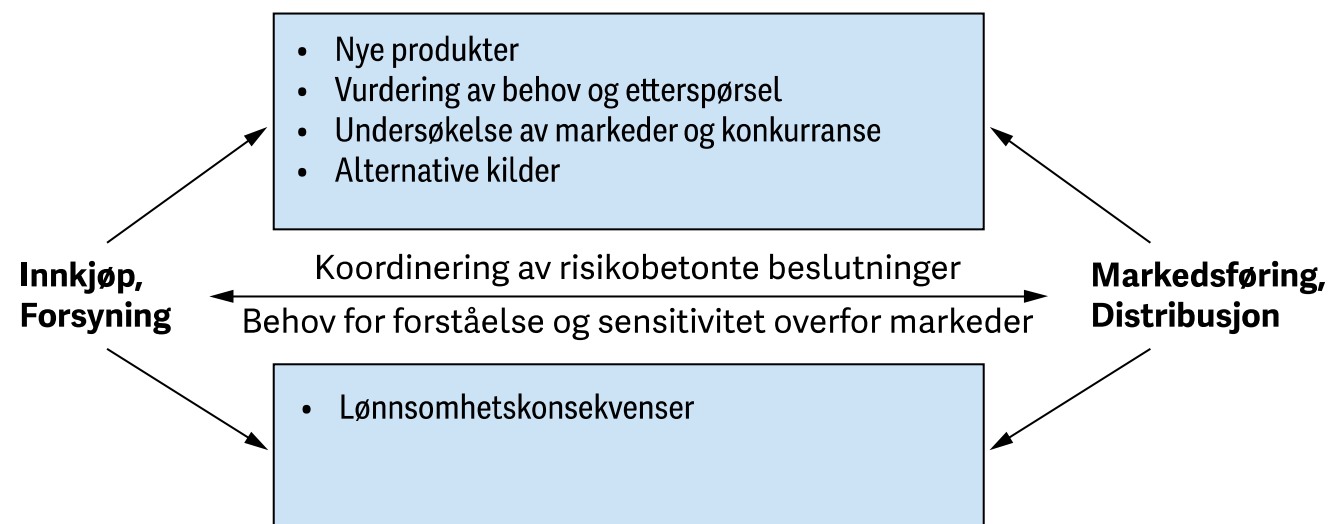
Figur 9.4 Direkte og indirekte påvirkning av innkjøp

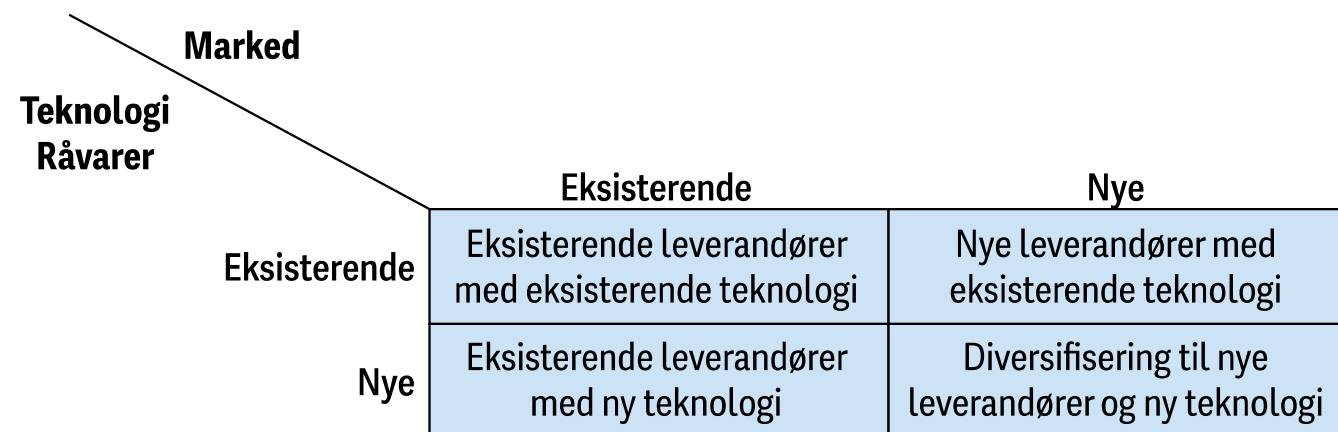
Figur 9.5 Konkurransfordeler og sårbarhet ved kjøp / lag-selv-beslutninger

		Strategisk sårbarhet		
		HØY	LAV	
Strategisk potensial	HØYT	Strategisk kontroll (produsert internt)		
			Moderat kontroll er nødvendig (spesiell satsing eller kontrakter)	
	LAVT			Lav kontroll er nødvendig (kjøp fra hylla)

Figur 9.6 Parallellitet innkjøp–markedsføring

Figur 9.7 Alternative markedsstrukturer: konkurranse- og teknologiperspektiv

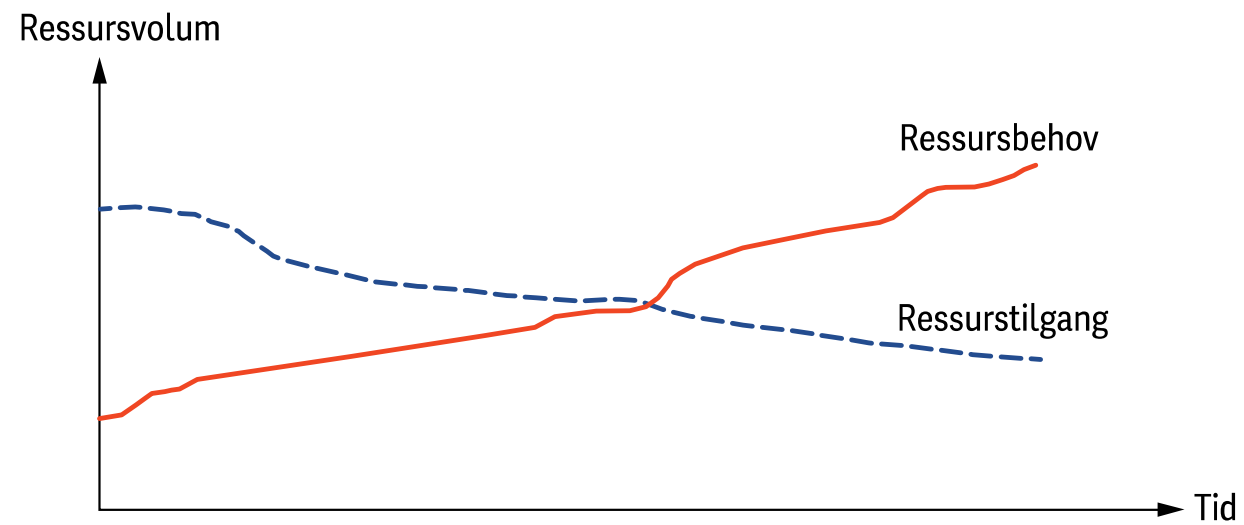
Figur 9.8 Alternative markedsstrukturer: maktperspektiv

Antall kunder Antall leverandører	En	Få	Mange
En	Bilateralt monopol på spesielle deler	Begrenset antall leverandører av pumper	Leverandør har monopol på vann
Få	Begrenset kundemonopol på spesielle råvarer	Bilateralt oligopol i kjemisk bransje	Leverandør-oligopol på kopimaskiner
Mange	Kjøpermonopol på våpen	Kjøperoligopol på bildeler	Poliopol på kontorrekvisita

Figur 9.9 Tabell for vurdering av endrede forutsetninger for forsyning

Betydning/ trinn	Inngående logistikk	Drift/ produksjon	Markeds- føring/ distribusjon	Produktet i bruk	Bruks- avslutning, avfall (grønn logistikk)
Juridisk					
Teknologisk					
Økonomisk					
Sosialt					
Politisk					
Økologisk					

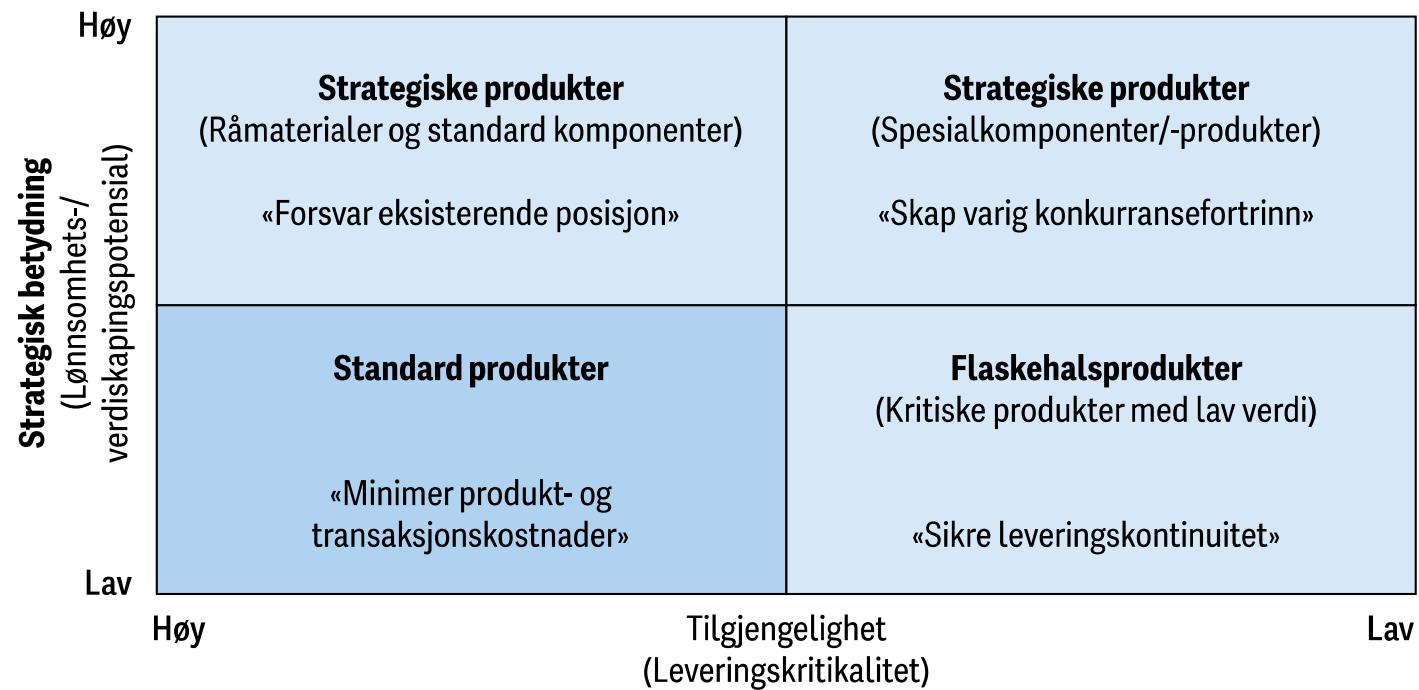
Figur 9.10 Ubalanse i ressurstilgang

Figur 9.11 Leverandørrelasjoner og informasjonsutveksling

		Leverandørens tro på at kunden fortsatt vil handle med ham	
		Lav	Høy
Informasjons- utveksling	Høy	Ikke mulig i det lange løp	Artikuler: «La oss løse problemene sammen»
	Lav	Utgang: Ved problemer søker man nye leverandører	Stagnerende

Figur 9.12 Kritikalitet og leverandørmarked (bearbeidet etter Krajek, 1983)

Figur 9.13 Innkjøpsportefølje (videre bearbeidet etter opprinnelig idé fra Krajek, op. cit.)

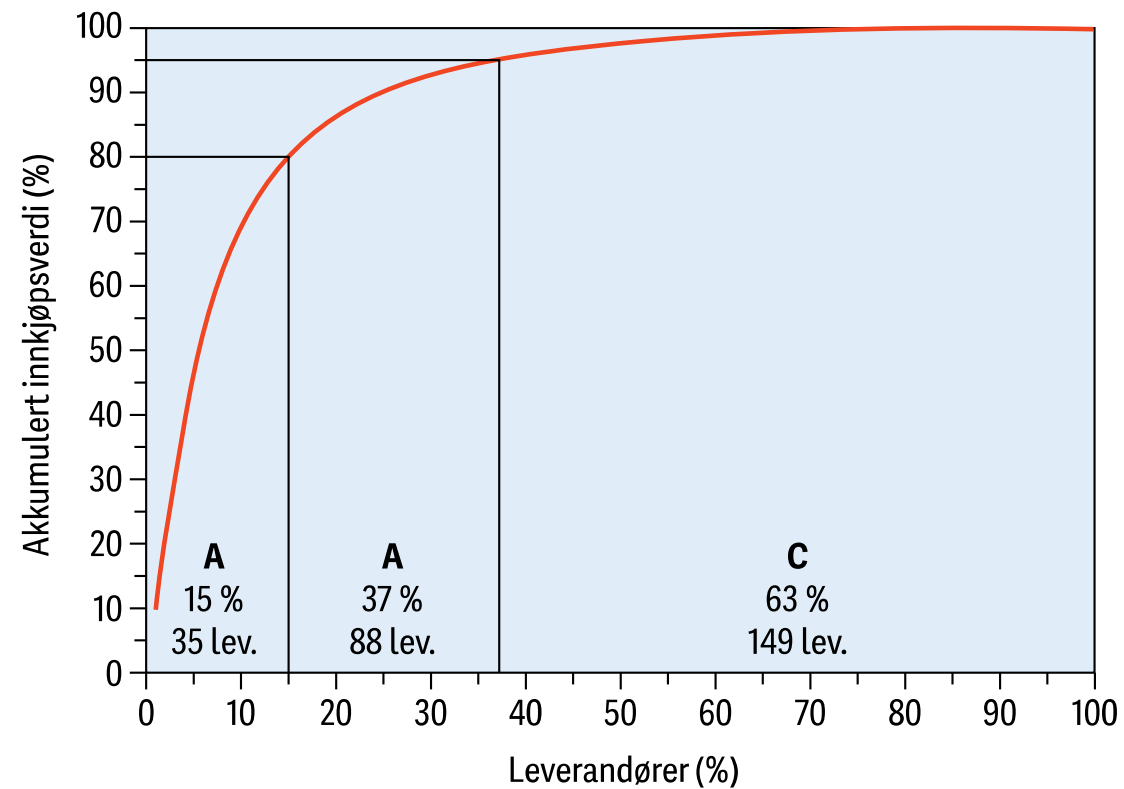
		Kompleksitet	
		Lav	Høy
Betydning	Høy	<i>Materialstyring</i> Fokus: større varer Kriterier: kostnad, pris, vareflyt Kilder: mange, lokale Horisont: 1–2 år Beslutninger: desentraliserte Tilgjengelighet: god	<i>Leverandørstyring</i> Fokus: strategiske varer Kriterier: langsiktig tilgjengelighet Kilder: etablerte, globale Horisont: opp til 10 år Beslutninger: sentraliserte Varekjøp: knappe varer, høy verdi Tilgjengelighet: naturlig knapphet
	Lav	<i>Innkjøpsstyring</i> Fokus: ikke-kritiske varer Kriterier: funksjonell effektivitet Kilder: etablerte, lokale Horisont: 1 år eller mindre Beslutninger: desentraliserte Varekjøp: standardvarer Tilgjengelighet: god	<i>Kildestyring</i> Fokus: flaskehalsvarer Kriterier: kostnader, kortsiktig tilgjengelighet Kilder: globale, nye, ny teknologi Beslutninger: desentraliserte med sentral koordinering Varekjøp: knappe varer, høy verdi Tilgjengelighet: produksjonsbasert knapphet

Figur 9.14 Innkjøpsstrategi og leverandørrelasjoner

Kjøpets økonomiske betydning	Høy	Standard produkter «competitive bidding»	Strategiske Produkter «Partnerskap»
	Lav	Rutineprodukter «Systemkontrakter»	Flaskehalsprodukter «Sikring av kontinuitet av leveranser»
		Lav	Høy

Tilgjengelighet

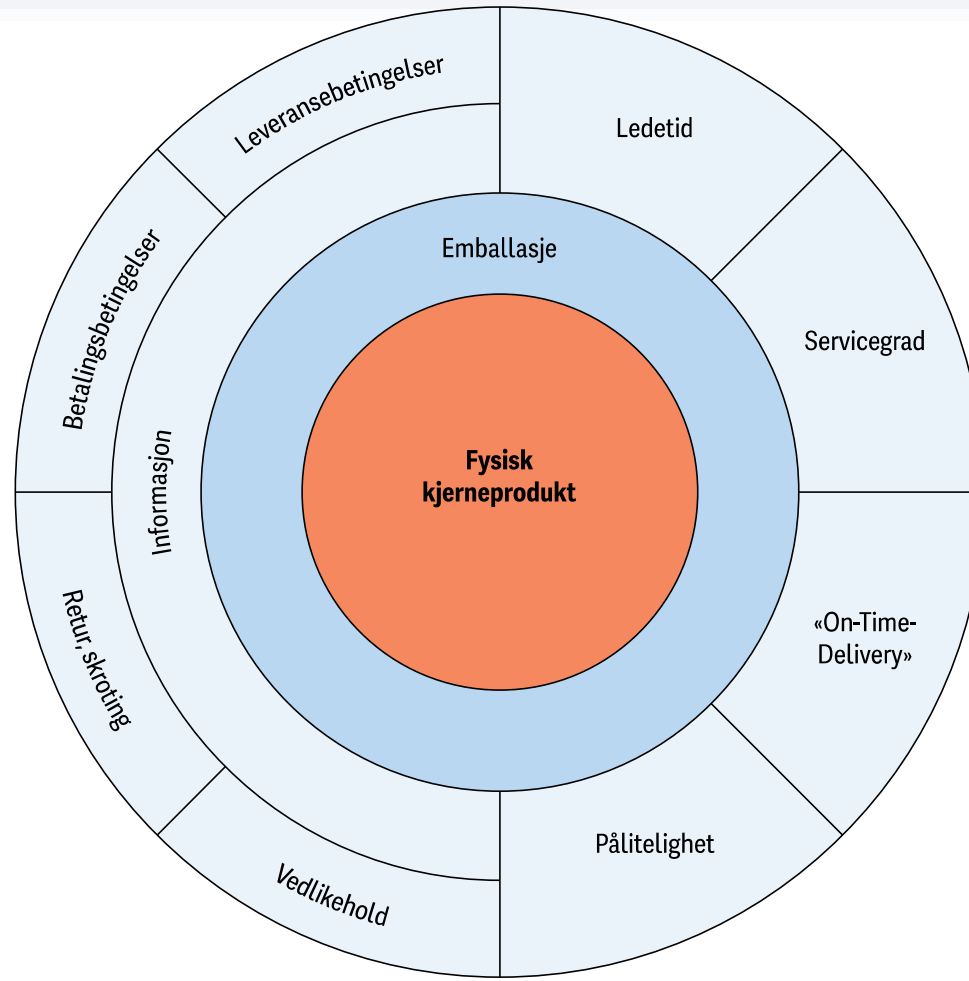
Figur 9.15 Case-eksempel på leverandørstruktur

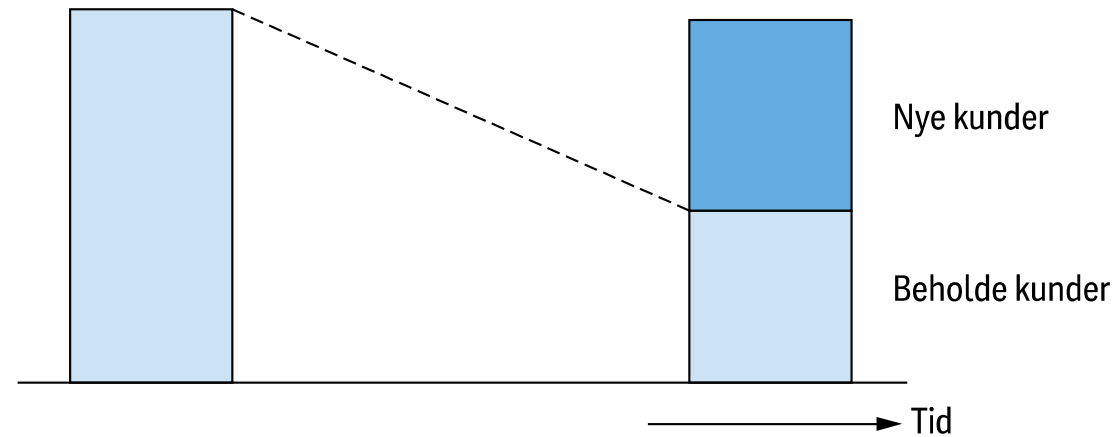
Kapittel 10: Service

Figur 10.1 Metaprodukt

Figur 10.2 Servicens betydning

Kundens livtidsverdi = Diskontert verdi over forventet livstid som kunde av (gjennomsnittlig transaksjonsverdi · transaksjonsfrekvens)

Figur 10.3 Serviceanalyse: eksempler på servicestandarder

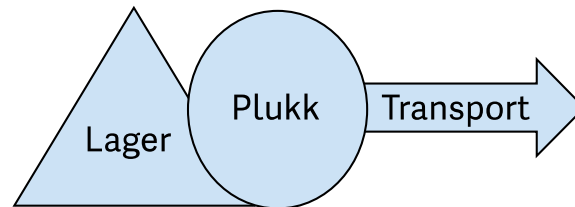
Bedrift I:

- Ledetid: 24 timer
- Ledetidskonsistens:
95 % innenfor mål, 5 % mindre enn + 1 dag
- Servicegrad produktgrupper:
A: 99 %, B: 97,5 %, C: 95 %
- Leveransepålitelighet: 99,5 %

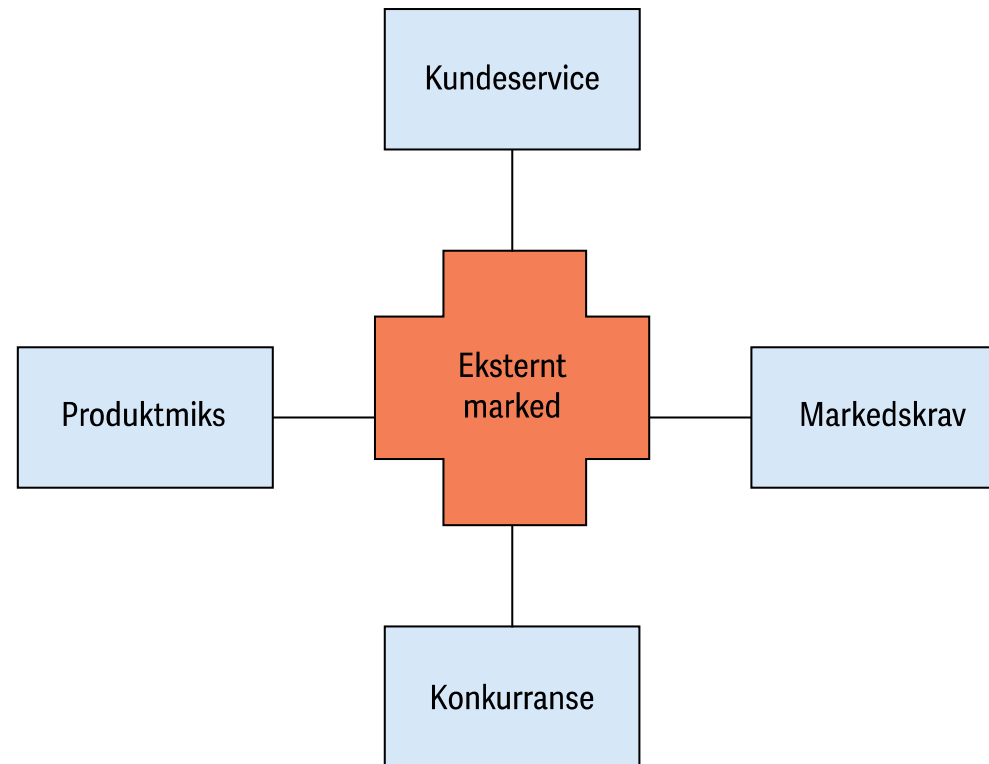
Bedrift II

- Ledetid: 9 dager
- Ledetidskonsistens:
95 % innenfor 7–11 dager, 5 % +/- 1 dag
- Servicegrad produktgrupper:
- Leveransepålitelighet: 99,5 %
A: 95 %, B: 92 %, C: 90 %
- Transittskader: < 0,5 %

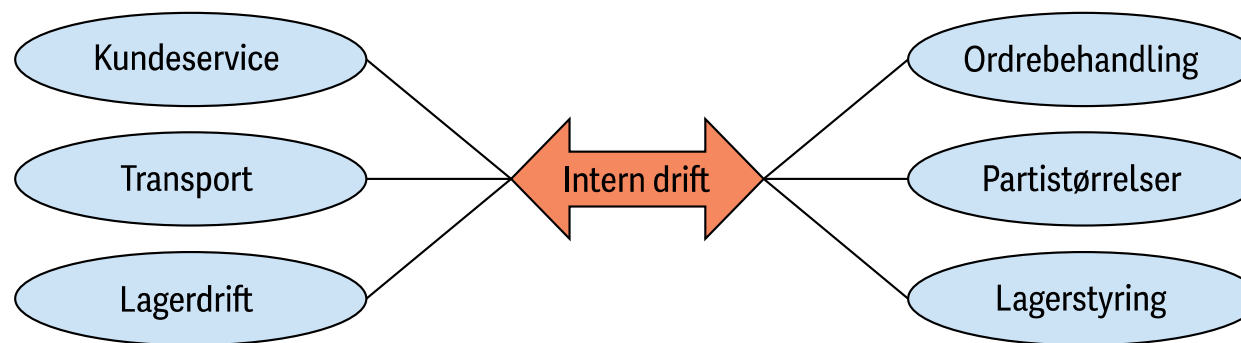
Figur 10.4 Eksempel på leveransekjede

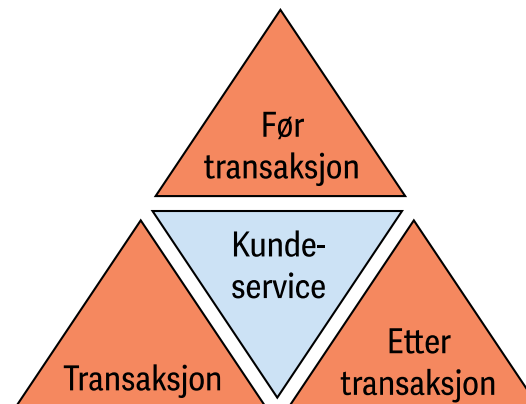
Figur 10.5 Servicerevisjon: Ekstern markedsvurdering

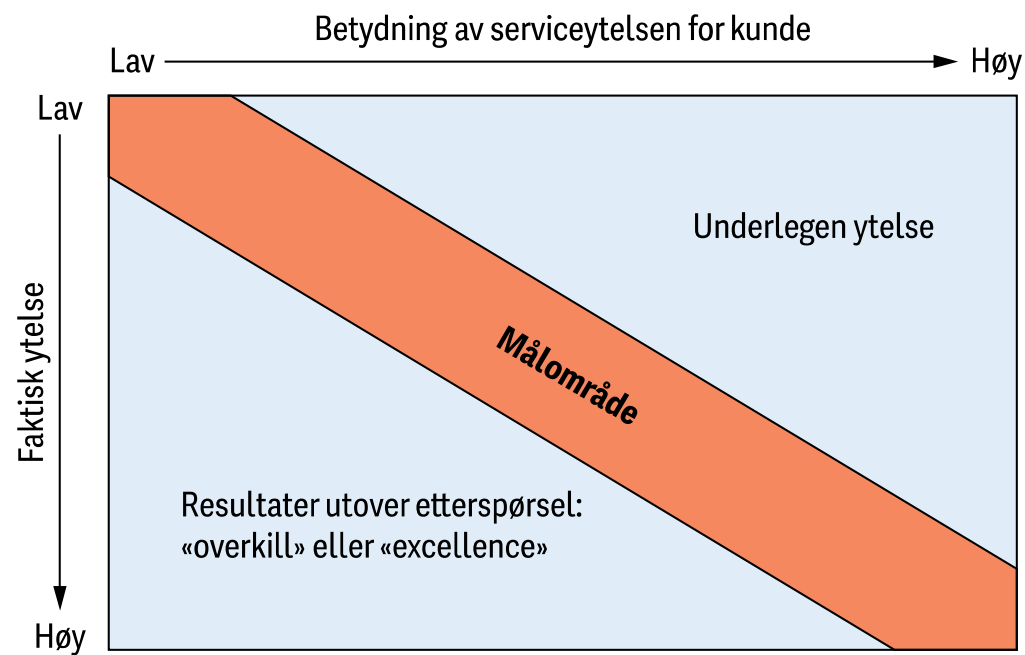
Figur 10.6 Servicerevisjon: Intern driftsevaluering

Figur 10.7 Områder for servicestandarder

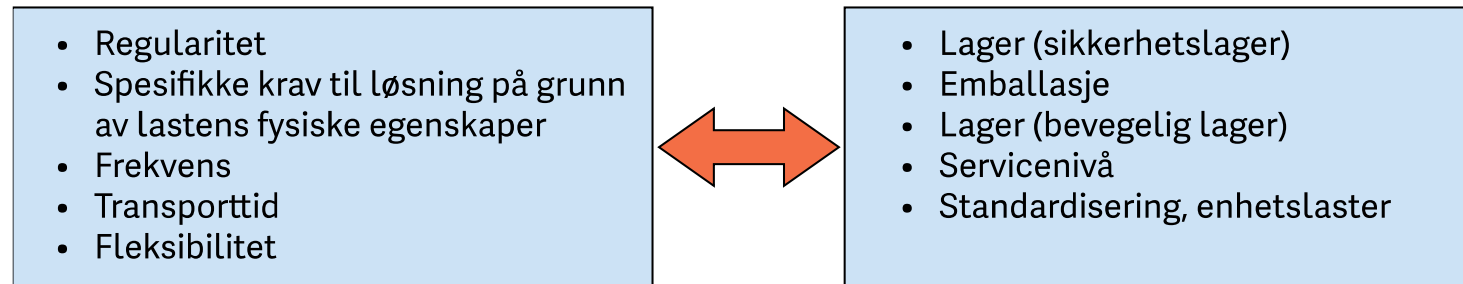
Figur 10.8 Servicebalanse

Kapittel 11: Distribusjon

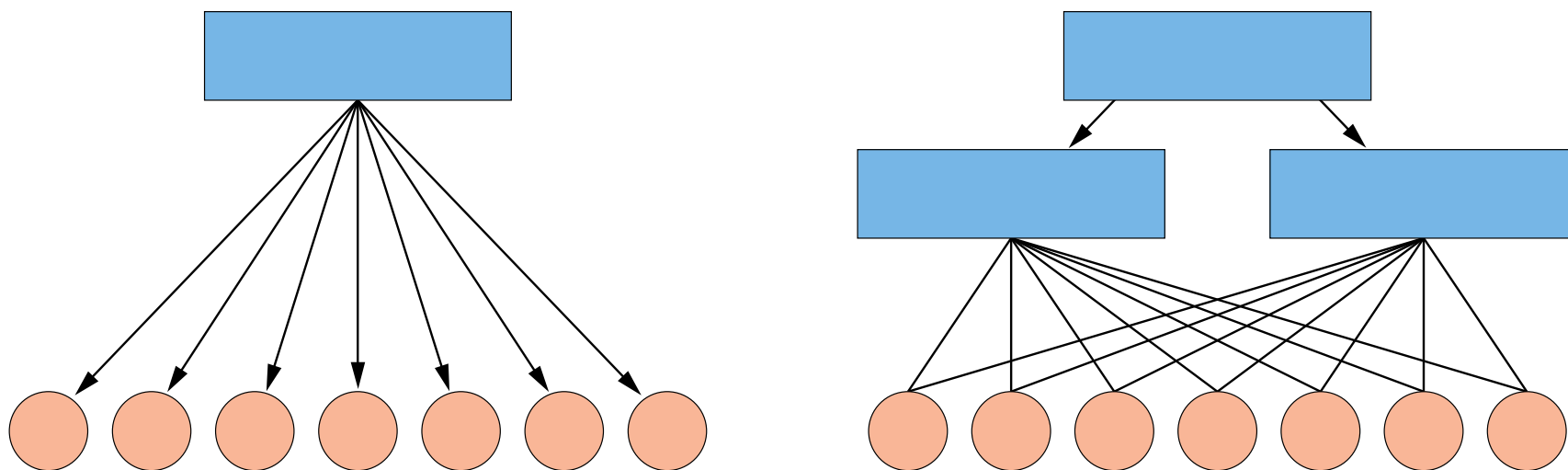
Figur 11.1 Substitusjonsforhold mellom transport og øvrige egenskaper i distribusjonssystemet

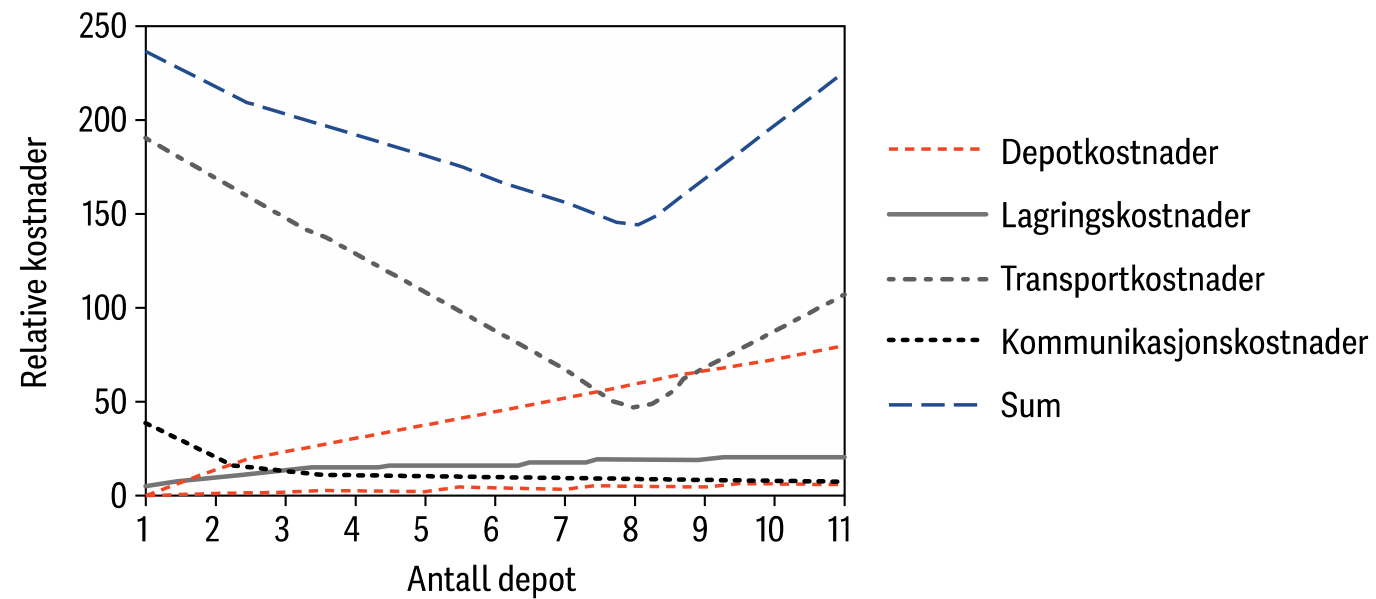
Figur 11.2 Elementer i transportplanleggingen

- Kontinuerlig flyt
- Optimal enhet
- Skalafordeler
- Tilpasning mellom transportmiddel og oppgave
- Standardisering og konsistens
 - transportmidler
 - terminaler
 - prosedyrer
- Lastbalanse
- Operasjonell planleggin

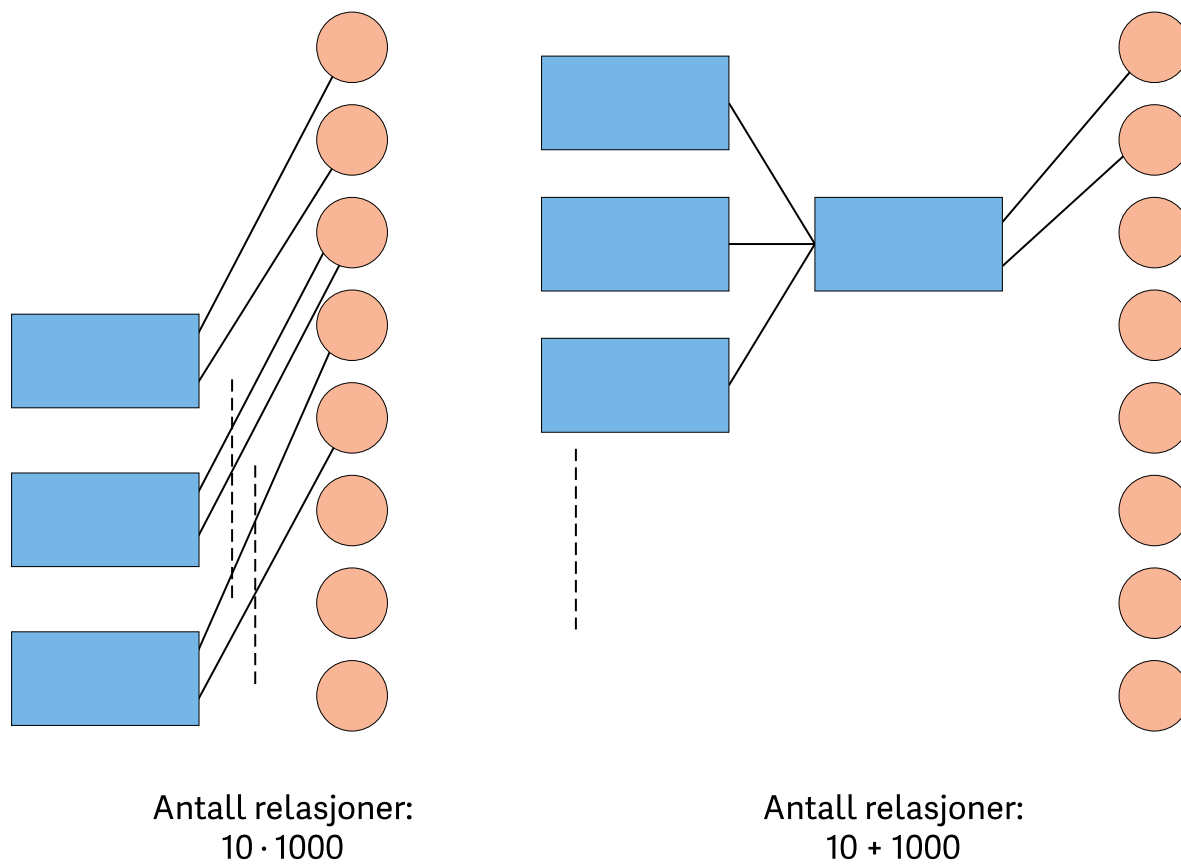
Figur 11.3 Ulike sentraliseringsgrader

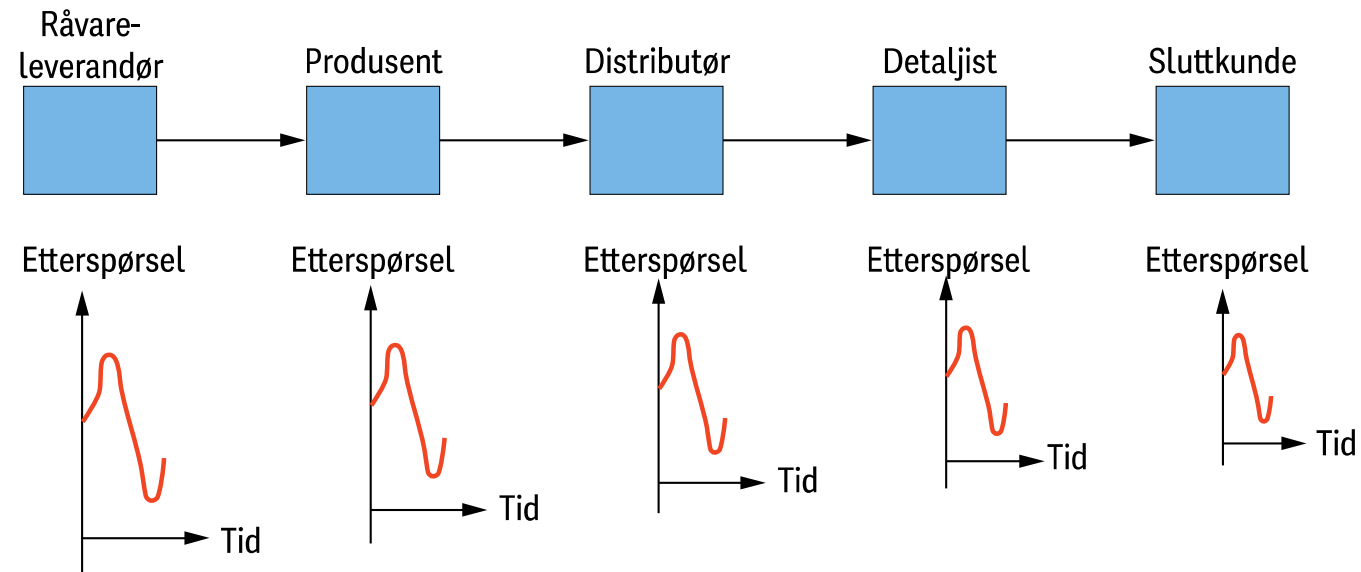
Figur 11.4 Eksempel på kostnadsutvikling ved alternative sentraliseringsgrader

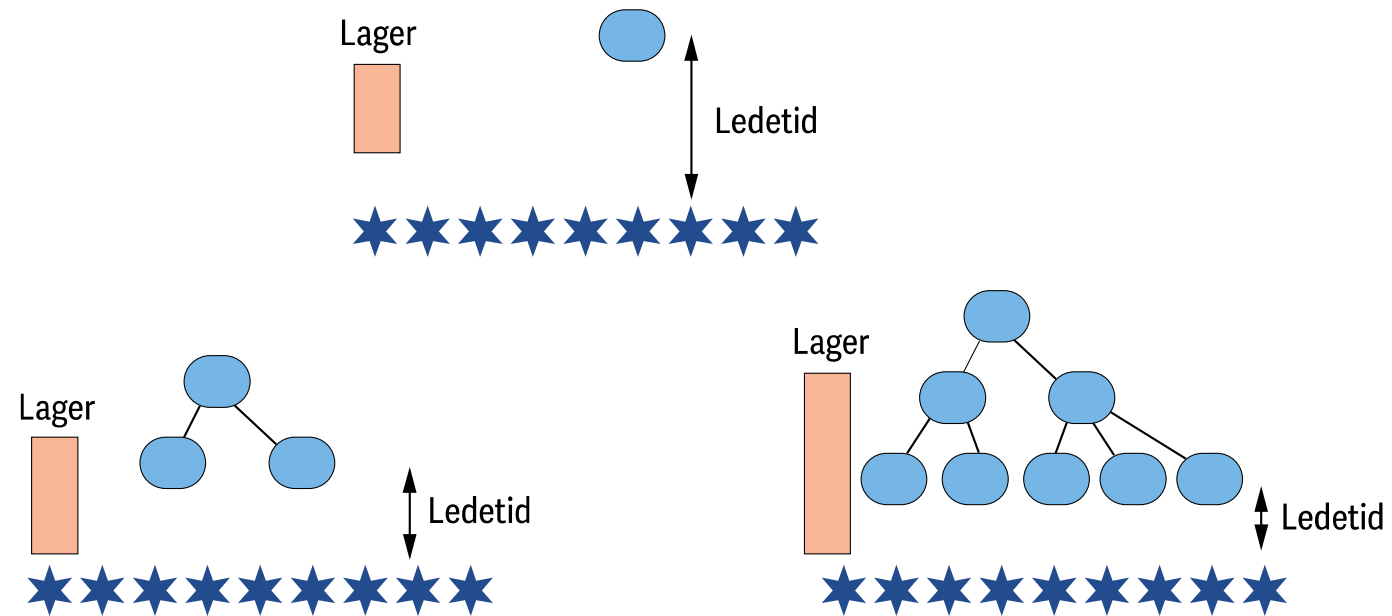
Figur 11.5 Eksempel på struktur og relasjoner

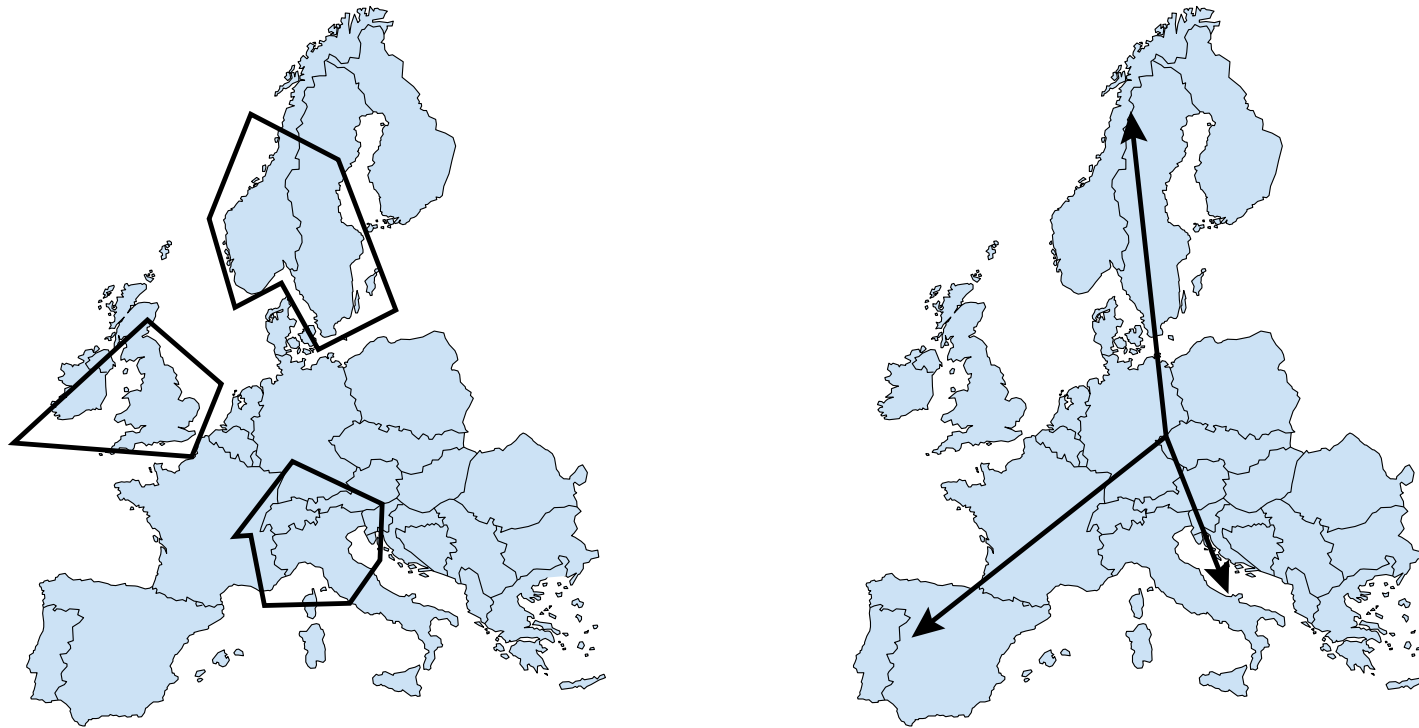
Figur 11.6 Etterspørselsvariasjoner på ulike kjedenivåer

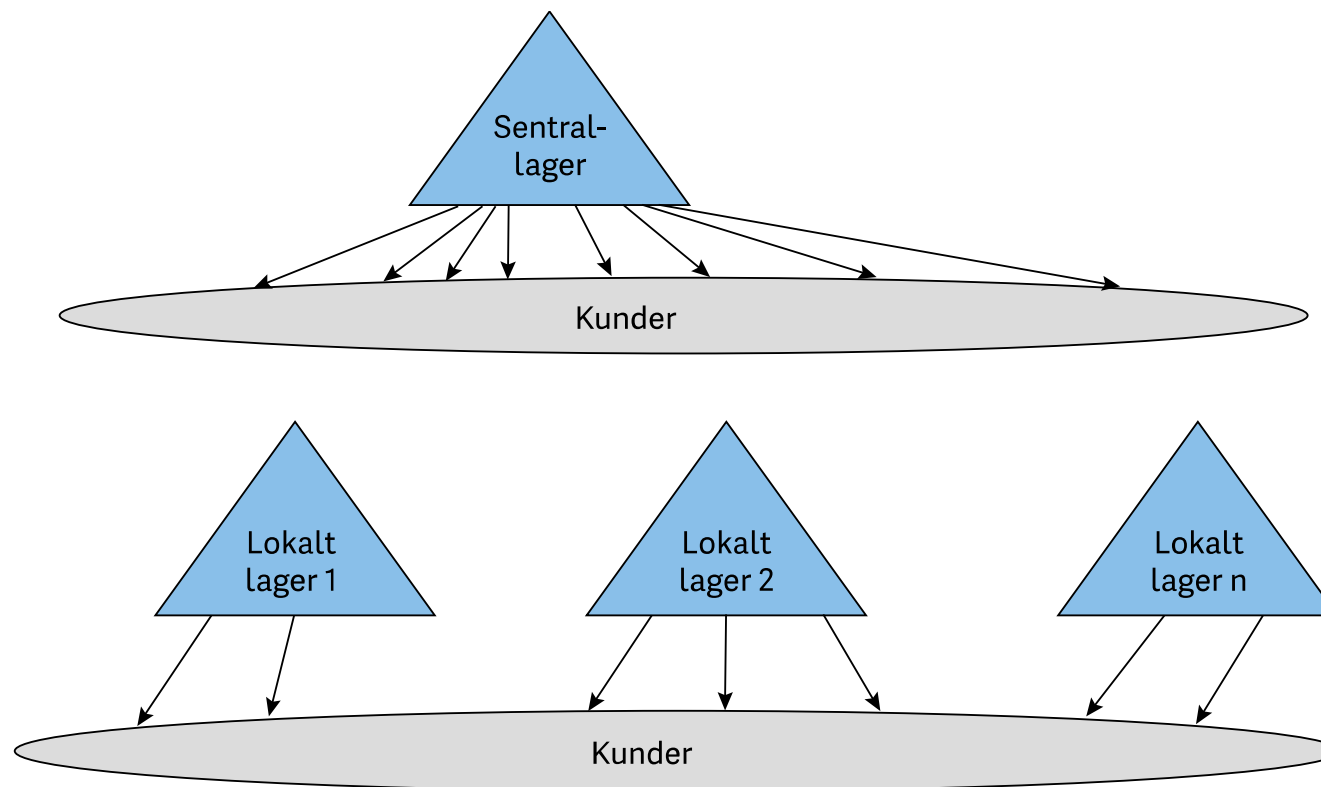
Figur 11.7 Distribusjonsstruktur og service

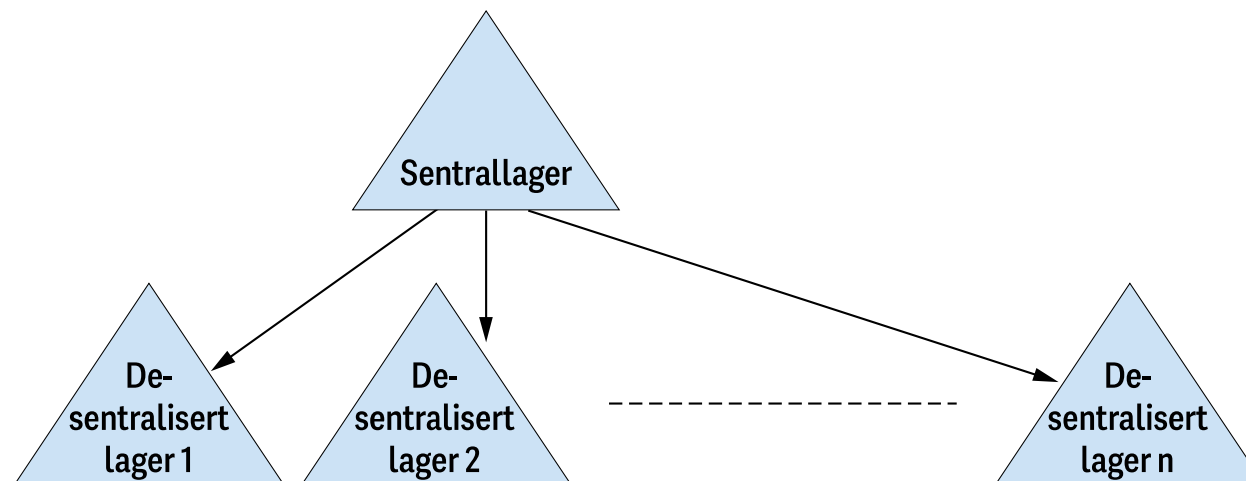
Figur 11.8 Endringer i distribusjonsmønstre

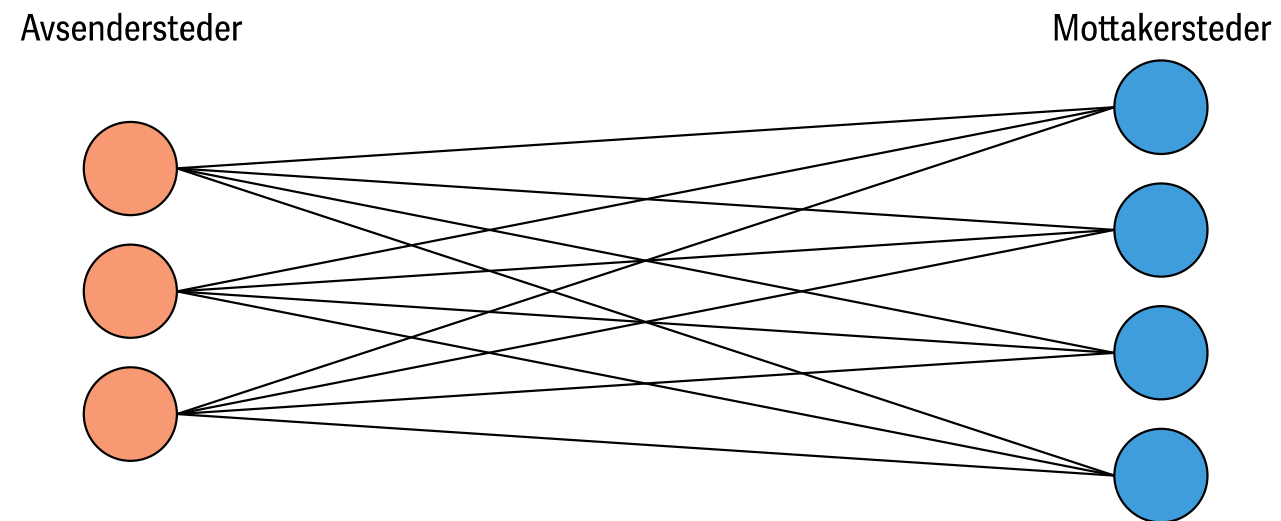
Figur 11.9 Alternative lagerstrukturer

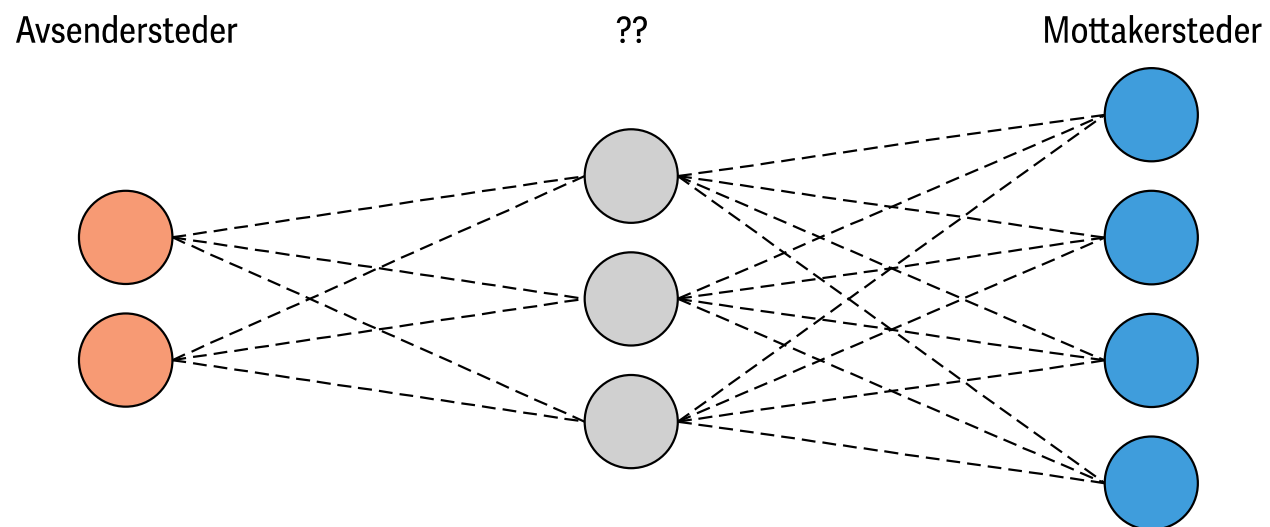
Figur 11.10 Flernivålagring

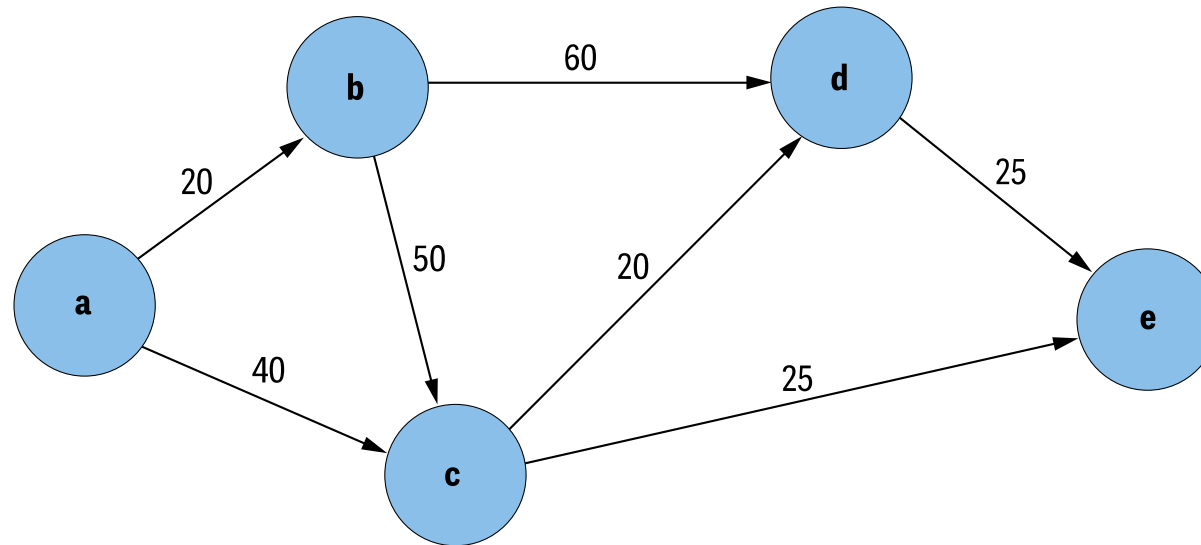
Figur 11.11 Forsyningsproblemer

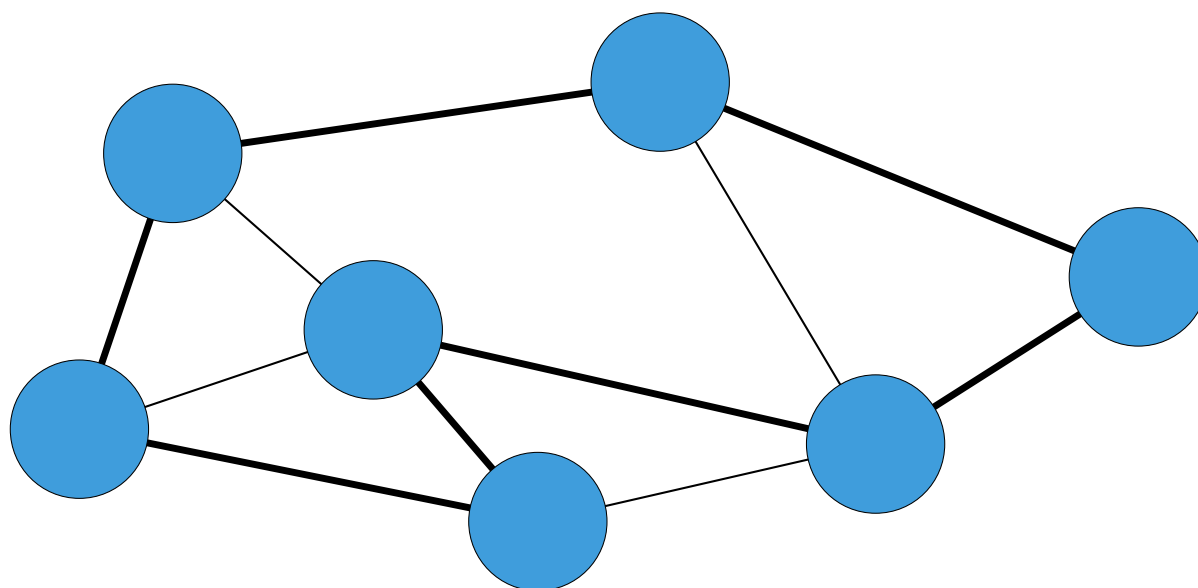
Figur 11.12 Depotproblemet

Figur 11.13 Eksempel på nettverksproblem

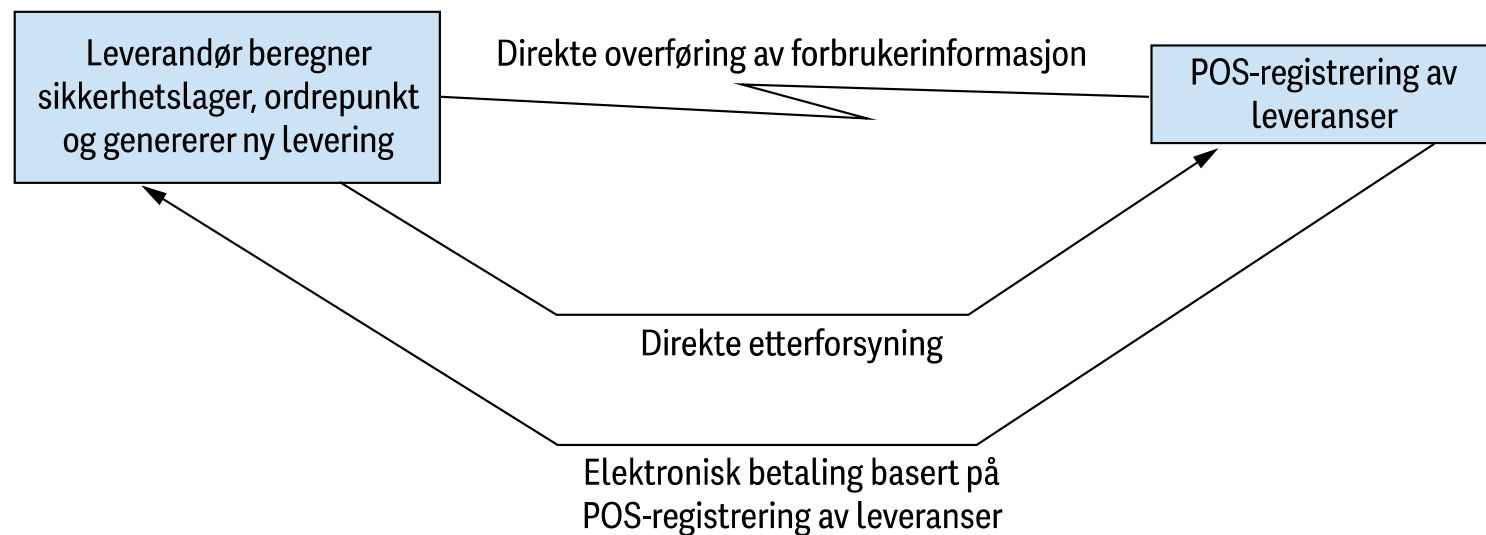
Figur 11.14 Handelsreisendeproblemet

Kapittel 12: Digitalisering

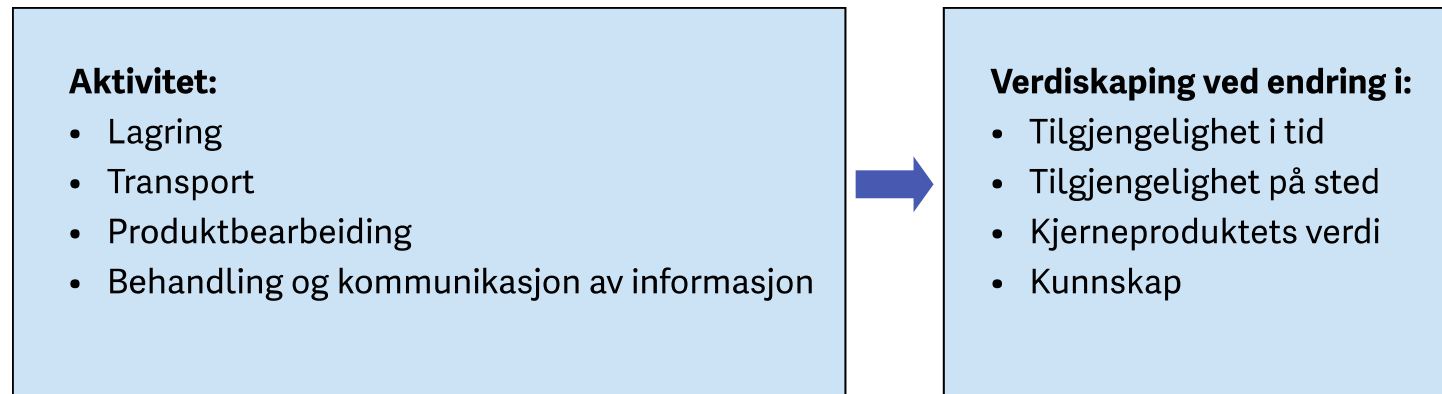
Figur 12.1 Logikk ved automatisk varepåfylling

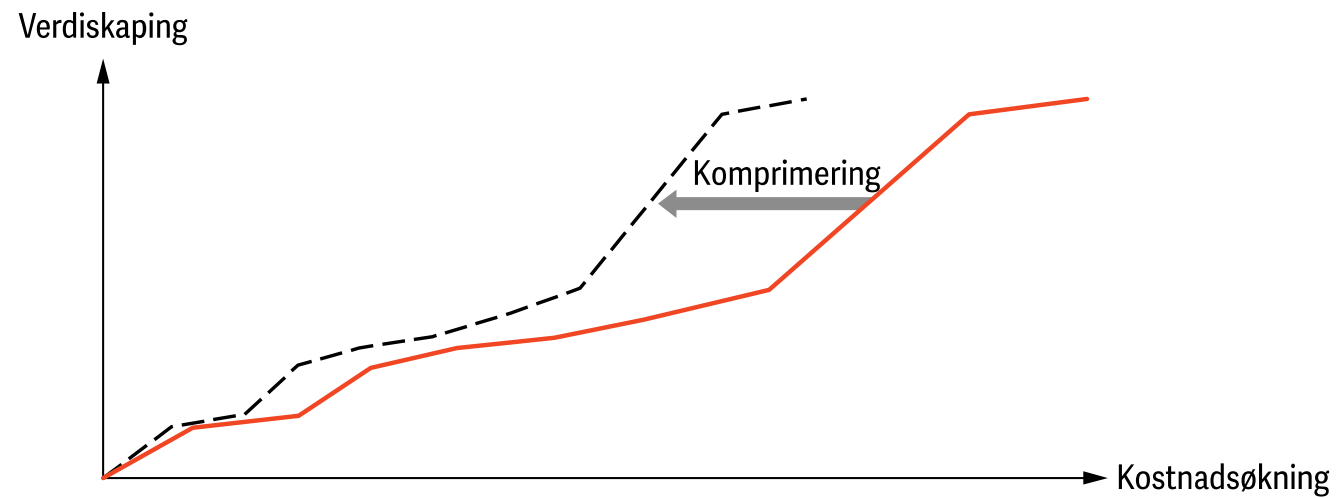
Kapittel 13: Logistikkstrategi

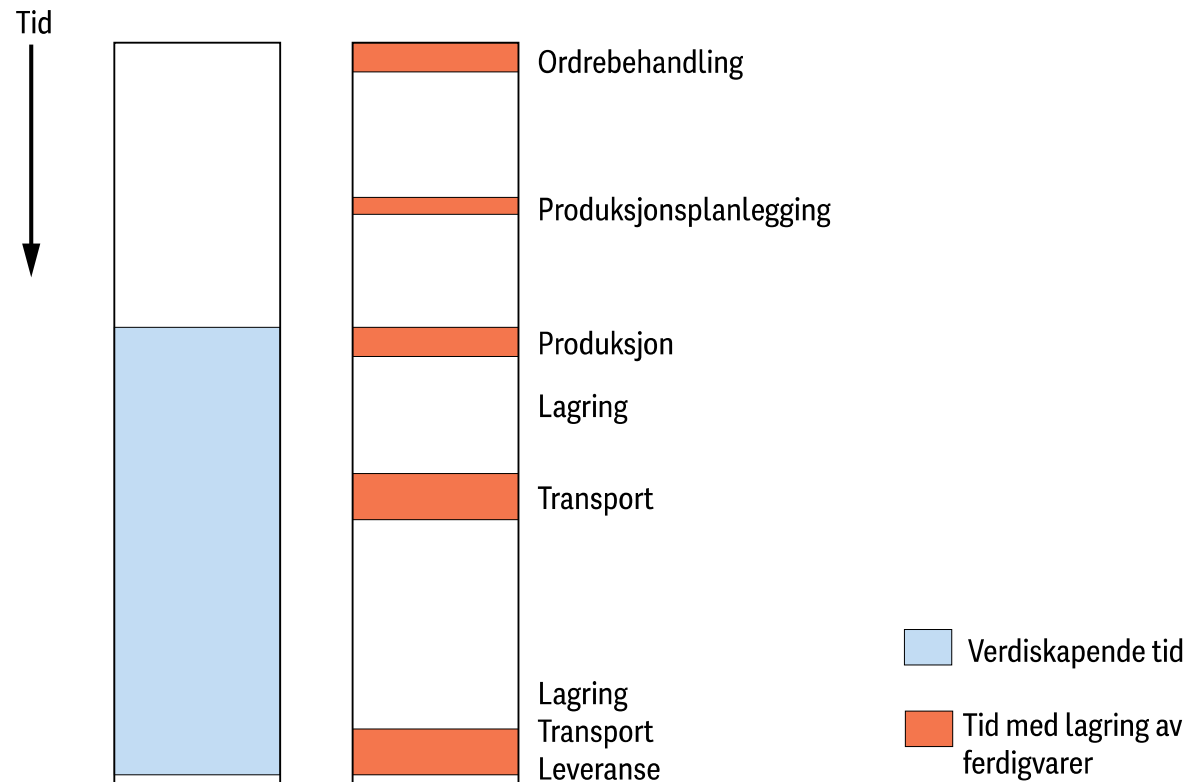
Figur 13.1 Logistisk verdiskaping

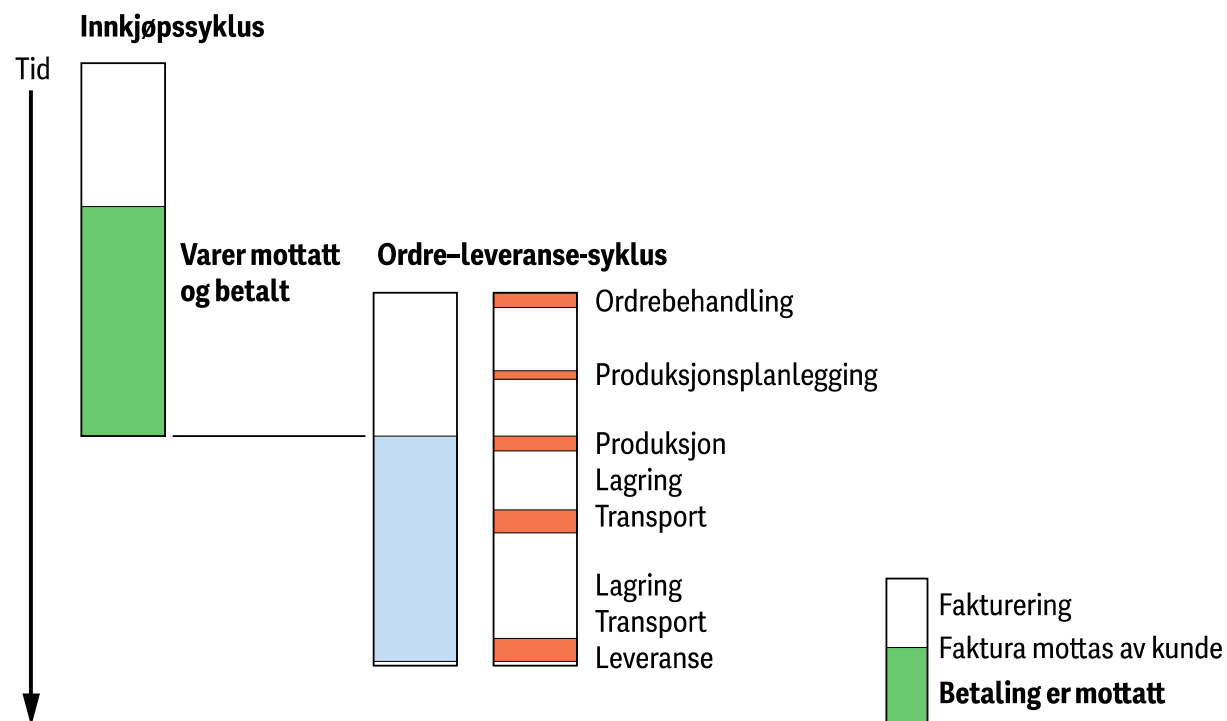
Figur 13.2 Økning i kostnader og verdiskaping langs logistikkjeden

Figur 13.3 Syklusanalyse (ordre–leveranse)

Figur 13.4 Syklusanalyse (innkjøp–betaling): fra bestilling hos leverandør gjennom interne prosesser, levering og betalingsmottak fra kunde

Figur 13.5 Utgangspunkt for strategier

Strategisk betydning

Logistikk og konkurranseposisjon:

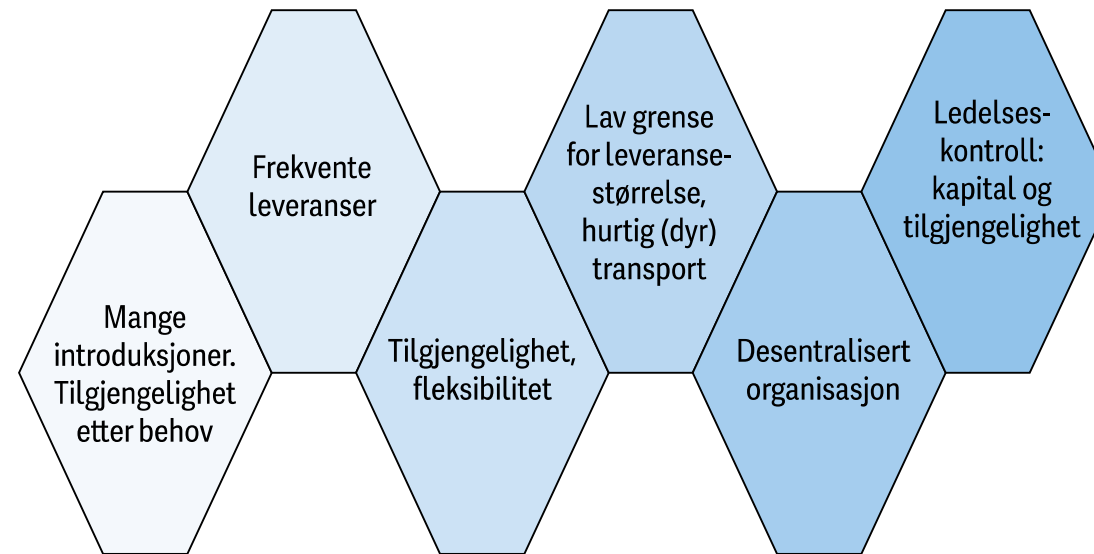
- Hvem er kunden?
- Hva skaper merverdi for kunden?
- Hvem er konkurrentene?

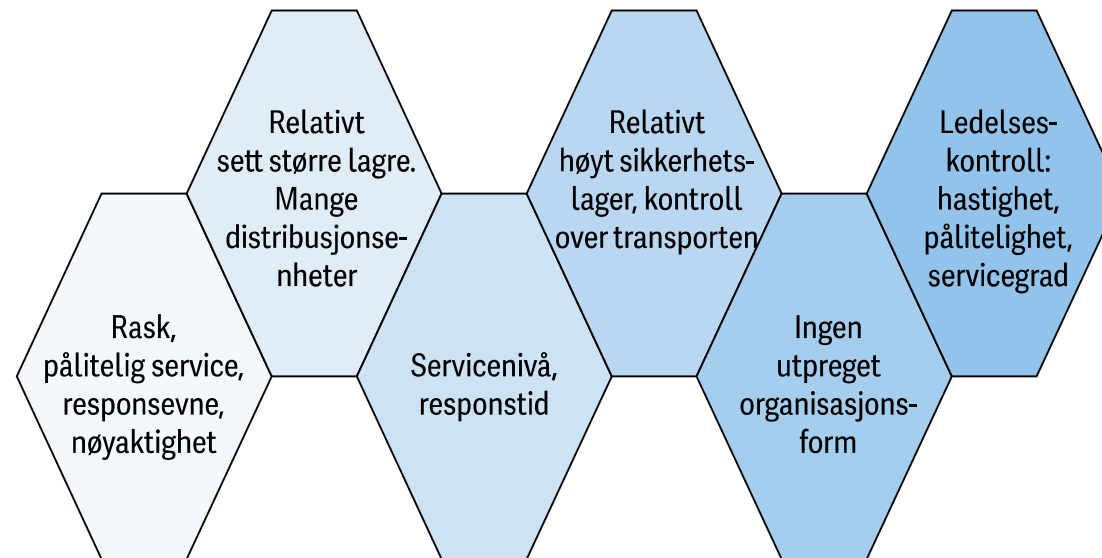
Figur 13.6 Strategiske posisjoner, logistikkstrategier

Verdiskaping produkt	Høy	Produktdifferensiering	Konkurranse på produkt og service (nisje)
	Lav	Kostnadskonkurranse	Servicekonkurranse
		Lav	Høy
		Verdiskaping logistikk	

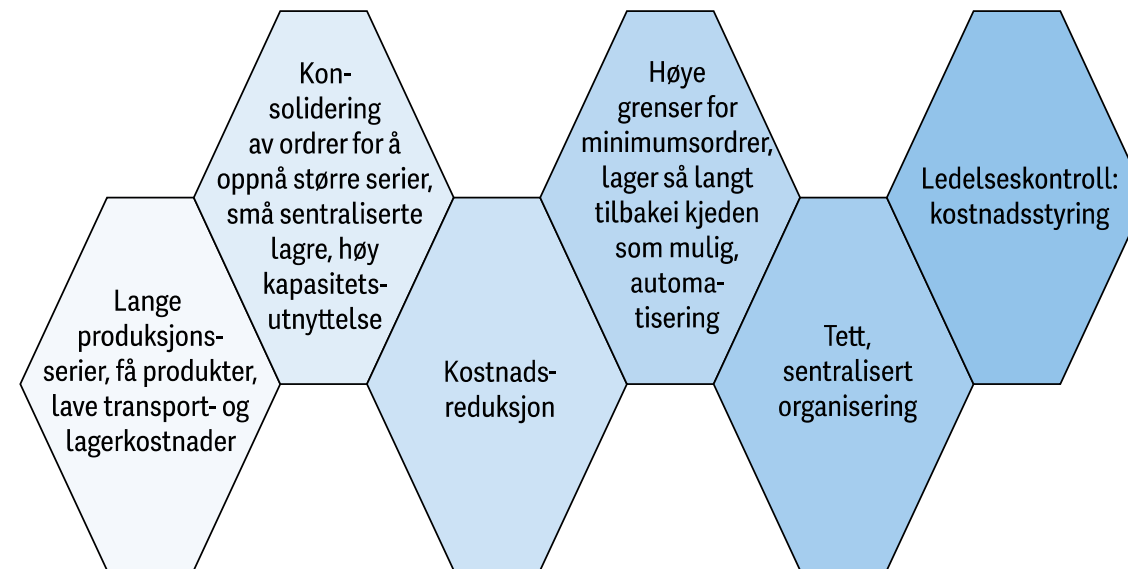
Figur 13.7 Hovedkarakteristika for logistikkstrategien «produktdifferensiering»

Figur 13.8 Hovedkarakteristika for logistikkstrategien «servicedifferensiering»

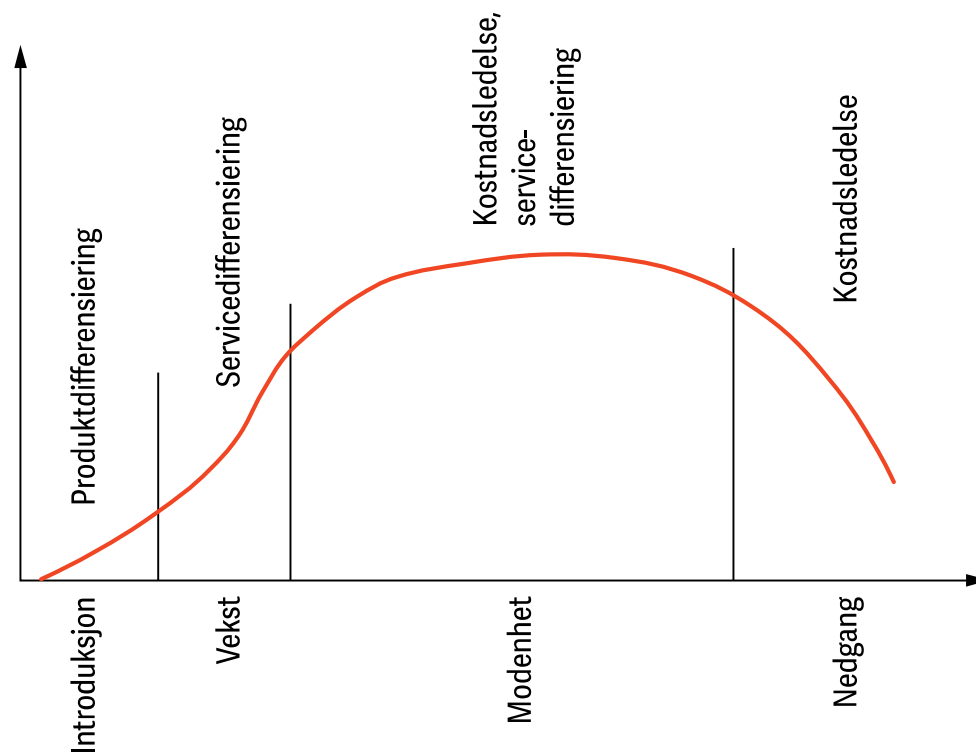
Figur 13.9 Hovedkarakteristika for logistikkstrategien «kostnadsledelse»

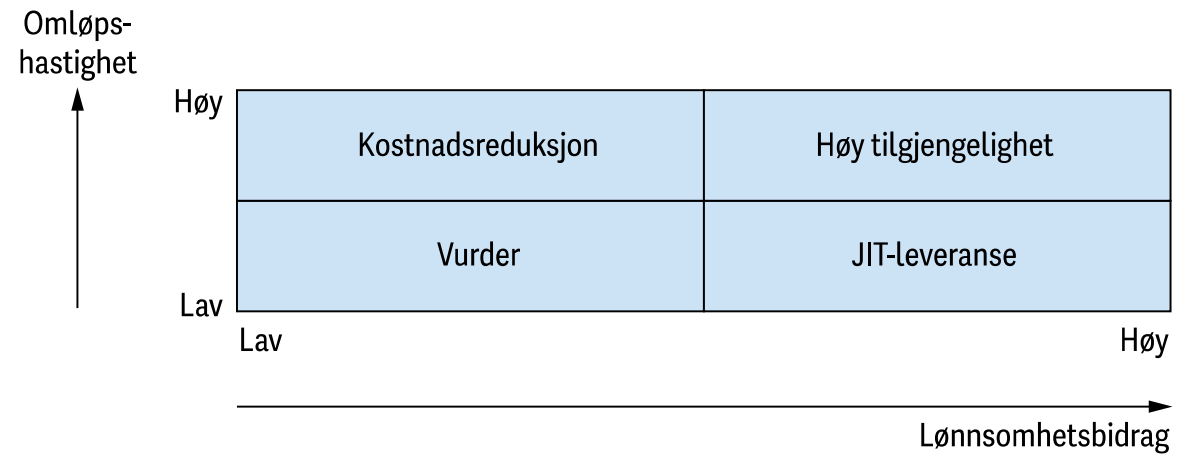
Figur 13.10 Logistikkstrategier

Verdiskaping produkt	Høy	Produktdifferensiering: • Stor tilgjengelighet når differensieringsfordel eksisterer • Lav kapitalrisiko (ved manglende tilslag i markedet) • Rask innfasing • Mindre kostnadsfølsom logistikk NB: Reell differensiering, ikke merke-differensiering av standardvarer	Konkurranse på produkt og service (nisje)
	Lav	• Lavest mulig (totale) enhetskostnader • Optimalisering av forsyningsmønster • Minimalisering av kostnadsforbruk • Kundene er lite følsomme på service og kvalitet	
		Lav	Høy
		Verdiskaping logistikk	

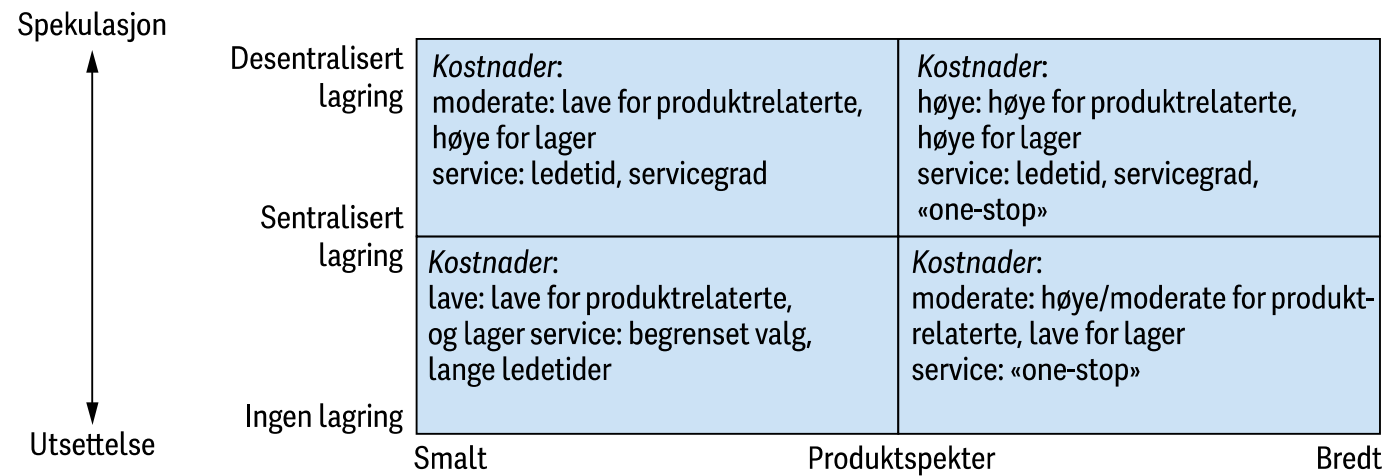
Figur 13.11 Logistikkstrategier og livssyklusfaser

Figur 13.12 Produktbaserte strategier

Figur 13.13 Strategiske posisjoner: produktspekter og lagringsstruktur

Figur 13.14 Strategiske posisjoner: konkurranse og produktdynamikk

Stor konkurranse	lav risiko • kunderelasjonen er viktig • høyt servicenivå • desentralisert	den vanskeligste posisjonen • høy risiko, foranderlige preferanser, høye krav til service
Liten konkurranse	lav risiko • stabile kundepreferanser • sentralisert lagring, lagre flyttes bakover i logistikkjeden	høy risiko • foranderlige preferanser • begrenset ledetidskonkurranse • ordreproduksjon • begrensede lagre
	Produktmiks er stabil	Produktmiks er under rask endring